

AUKŠČIAUSIOJI
AUDITO INSTITUCIJA
NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽIŖTAMI

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

AR UŽTIKRINAMA STUDIJŲ KOKYBĖ AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE

2021 m. liepos 8 d.

Nr. VAE-6

Valstybės kontrolės – aukščiausiosios valstybinio audito institucijos – pagrindinė funkcija – prižiūrėti, ar teisėtai ir efektyviai valdomi ir naudojami valstybės finansai ir kitas turtas bei kaip vykdomas valstybės biudžetas. Aukščiausioji audito institucija, teikdama audito pastebėjimus ir rekomendacijas, siekia didinti viešojo sektoriaus efektyvumą ir jo kuriamą naudą visuomenei, o savo darbui keldama aukščiausius kokybės reikalavimus – būti pavyzdžiu visam viešajam sektoriui.

Auditą atliko: Kristina Česaitienė (grupės vadovas), Agnė Gaurilčikaitė, Daiva Navickienė, Akvilė Kernagė, Rasa Cickevičiūtė-Rutkauskienė, Vita Želvienė, Giedrė Jurevičienė, Živilė Blaževičienė, Virginija Balkojytė, Rūta Obcarskienė.

Valstybinio audito ataskaita pateikta: Lietuvos Respublikos Seimo Audito, Švietimo ir mokslo komitetams, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, 23 valstybinėms aukštosioms mokykloms.

TURINYS

PAGRINDINIAI FAKTAI	4
SANTRAUKA	5
ĮŽANGA	13
AUDITO REZULTATAI	15
1. STUDIJŲ KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS TOBULINTINAS	15
1.1. Vidinės studijų kokybės sistemos turi trūkumų	15
1.2. Skirtingi minimalūs reikalavimai stojantiejiems neužtikrina tolygaus pasirengimo studijoms	18
2. REIKIA STIPRINTI STUDIJŲ PROGRAMŲ RENGIMO IR VYKDYMO PROCESUS	21
2.1. Neužtikrinama, kad studentų įtraukimas atlieptų jų lūkesčius studijų procesui	21
2.2. Neužtikrinama, kad visos programos būtų parengtos kokybiškai	26
2.3. Nepakankamas dėstytojų didaktinių kompetencijų tobulinimas	37
3. NEPAKANKAMA STUDIJŲ TARPTAUTIŠKUMO PLĖTRA	39
REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS	49
PRIEDAI	55
1 priedas. Santrumpos ir sąvokos	55
2 priedas. Audito apimtis ir metodai	57
3 priedas. Pokyčių rodiklių duomenys	61
4 priedas. Valstybinių aukštųjų mokyklų finansavimas ir studentų skaičius	64
5 priedas. Gydytojų rezidentų apklausos rezultatai, 2021 m.	65

PAGRINDINIAI FAKTAI

37

aukštosios mokyklos veikė 2021 m., iš jų valstybinės: 11 universitetų ir 12 kolegijų, nevalstybinės: 7 universitetai ir 7 kolegijos.

~104,6 tūkst.

studentų aukštojo mokslo įstaigose 2020-2021 m. m., iš jų: 72 tūkst. universitetuose ir 32,4 tūkst. kolegijose.

46 proc.

studentų, 2020 m. priimtų į valstybės nefinansuojamas studijų vietas (pirmosios pakopos ir vientisąsias studijas).

~288 mln. Eur

valstybės biudžeto lėšų skirta valstybinėms aukštosioms mokykloms 2020 m.

22 (iš 23)

valstybinių aukštųjų mokyklų veiklos išorinis vertinimas nebus atliktas nustatytais terminais (ne rečiau kaip kartą per 7 metus).

32 proc.

naujų studijų programų valstybinėse aukštosiose mokyklose nepakankamai pagrįstos vykdomais mokslo (meno) tyrimais (2020 m.).

56,5 proc.

visų vykdomų programų laiku neįvertintos (pvz., 10 metų). Rezidentūros nevertintos.

10,1 proc.

užsienio doktorantų 2020 m. (Eurostatas), ES vidurkis – 22 proc.

8 (iš 12)

valstybinių kolegijų netaikė minimalaus stojamojo balo 2020 m.

17 (iš 19)

studentų atstovybių dėstymo ir studijų (programų) turinio kokybę išskiria kaip opiausias problemas.

SANTRAUKA

Audito svarba

Aukštasis mokslas yra labai svarbus skatinant ekonomikos augimą, mažinant skurdą ir didinant bendrą šalies gerovę. Tai naudinga ne tik asmeniui, bet ir visai visuomenei. Asmenų įgytas aukštasis išsilavinimas lemia aukštesnį užimtumo lygį, didesnius atlyginimus, didesnį socialinį stabilumą ir pilietinį aktyvumą, geresnius sveikatos rezultatus ir kt.¹ Pasaulio bankas² atkreipia dėmesį į aukštojo mokslo ekonominę grąžą – baigusiujų aukštąjį mokslą darbo užmokestis per metus padidėja 17 proc. Aukštos kvalifikacijos darbuotojai yra būtina šalies gebėjimo diegti naujoves ir jos ilgalaikio augimo sąlyga kintančioje aplinkoje.

Lietuvos aukštojo mokslo ir studijų kokybė sulaukia tarptautinių organizacijų kritikos³: karjeros pradžioje absolventai linkę dirbti mažiau kvalifikuotus darbus, nes jiems trūksta tinkamų darbo įgūdžių; 40 proc. darbdavių, ieškojusių specialistų informacijos ir ryšių technologijų srityje, susidūrė su sunkumais; 21,2 proc. 15–64 metų amžiaus dirbančiųjų kvalifikacija buvo aukštesnė, nei reikalaujama jų darbe.

Seimo patvirtintoje Aštuonioliktosios Vyriausybės programoje⁴ numatyta, kad studijų kokybė yra prioritetas visais aukštojo mokslo lygmenimis – universitetuose, kolegijose. Studijos ir mokslas turėtų būti pasaulinio lygmens, tačiau tik vienas universitetas patenka tarp 500 geriausių pasaulyje (2021 m. – 423 vieta⁵, 2022 m. – 400⁶). Siekiant geresnės aukštojo mokslo kokybės ir didesnio tarptautinio pripažinimo, turėtų būti sukurtos reikalingos sąlygos, kurios derėtų su aukštosios mokyklos misija, tradicinėmis ir moderniomis vertybėmis, padėtų mokyklai tapti konkurencingesne ir užtikrinti visuomenės ir valstybės poreikių įgyvendinimą.

Siekdami įvertinti, ar užtikrinama studijų kokybė aukštosiose mokyklose, atlikome valstybinį veiklos auditą.

Audito tikslas ir apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar užtikrinama studijų kokybė aukštosiose mokyklose.

¹ Prieiga per internetą: https://www.worldbank.org/en/topic/tertiaryeducation?CID=EDU_TT_Education_EN_EXT, (žiūrėta 2021-04-29).

² World Bank Education Overview: Higher Education. Prieiga per internetą: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/610121541079963484/world-bank-education-overview-higher-education>, (žiūrėta 2021-04-29).

³ European Commission. Education and Training Monitor 2019 Lithuania. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/education/sites/default/files/document-library-docs/et-monitor-report-2019-lithuania_en.pdf (žiūrėta 2021-04-29); OECD. Review of National Policies for Education. Education in Lithuania. 2017.

⁴ Patvirtinta Seimo 2020-12-11 nutarimu Nr. XIV-72.

⁵ QS World University Rankings. Prieiga per internetą: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021> (žiūrėta 2021-04-29).

⁶ QS World University Rankings. Prieiga per internetą: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2022> (žiūrėta 2021-07-01).

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar sukurtos tinkamos aukštųjų mokyklų vidaus kokybės užtikrinimo sistemos;
- ar sudarytos pakankamos prielaidos studijų programų kokybei užtikrinti;
- ar skiriama pakankamai dėmesio studentų nuomonei dėl studijų kokybės;
- ar užtikrinamas nuolatinis dėstytojų didaktinių kompetencijų tobulinimas;
- ar užtikrinama tarptautiškumo plėtra.

Audituojamieji subjektai:

- Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, nes dalyvauja formuojant mokslo ir studijų politiką;
- 23 valstybinės aukštosios mokyklos, nes jos įgyvendina valstybės mokslo ir studijų politiką.

Audito metu informaciją rinkome ir bendradarbiauome su Studijų kokybės vertinimo centru, Nacionaline švietimo agentūra, Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti, Lietuvos mokslo taryba, Vyriausybės strateginės analizės centru.

Audituojamas laikotarpis – 2017–2019 m. Siekiant įvertinti tendencijas ir pokyčius, gali būti naudojami 2020-ųjų, 2021-ųjų ir ankstesnių metų duomenys.

Audito apribojimai: nevalstybinėse aukštosiose mokyklose audito procedūros nebuvo atliekamos, tačiau informacija apie jas iš viešai prieinamų šaltinių buvo naudojama palyginimams su valstybinėmis aukštosiomis mokyklomis; doktorantūros studijų mokslinių tyrimų institutuose nevertinome.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus. Audito apimtis ir taikyti metodai išsamiau aprašyti 2 priede „Audito apimtis ir metodai“ (57 psl.).

Pagrindiniai audito rezultatai

Studijų kokybė aukštosiose mokyklose užtikrinama nepakankamai, nes studijų kokybės užtikrinimo priemonės ir jų taikymas turi trūkumų, tobulintinas studijų programų rengimas ir vykdymas, nepakankama studijų tarptautiškumo plėtra.

1. Studijų kokybės užtikrinimo priemonės tobulintinos

Kokybės užtikrinimo sistemos turi trūkumų ir laiku neįvertinama aukštųjų mokyklų veikla:

- 2011–2016 m. išorės vertintojai / ekspertai 7 (iš 11) valstybinių universitetų ir 11 (iš 12) kolegijų vidinės kokybės užtikrinimo sistemas įvertino kaip turinčias trūkumų: jos nesuderintos su Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėmis, per sudėtingos, neturinčios konkrečių tikslų, kokybės užtikrinimo efektyvumo vertinimo rodiklių ir kt. Penkios iš 23 mokyklų jų neatnaujino po 2015 m.: dvi kokybės užtikrinimo politikas atnaujina 2021 m., trys duomenų nepateikė. Atnaujintų vidinės kokybės užtikrinimo sistemų vertinimą ekspertai atliks 2021–2023 m. Neatnaujintos ar trūkumų

turinčios kokybės užtikrinimo sistemos neprisideda prie veiklos ir studijų kokybės tobulinimo (1.1 poskyris, 15 psl.).

- Laiku neatliekamas aukštųjų mokyklų išorinis vertinimas, nes tik viena iš 23 valstybinių aukštųjų mokyklų ir viena iš 11 nevalstybinių bus įvertintos vieną kartą per 7 metus, kaip numatyta Mokslo ir studijų įstatyme⁷. Likusias 22 valstybines ir 10 nevalstybinių mokyklų planuojama įvertinti kartą per 8–10 metų, tai yra beveik du kartus rečiau nei kitose Europos šalyse. Po vertinimo ekspertams pateikus rekomendacijas, niekam nebuvo pavesta jų įgyvendinimo stebėseną. Nuo 2020 m. Studijų kokybės vertinimo centras įpareigotas vykdyti rekomendacijų įgyvendinimo planų stebėseną, tačiau nenumatyta, kad mokyklos pateiktų informaciją apie pažangą, nenumatytas atsiskaitymo terminas. Laiku neįvertinus aukštųjų mokyklų veiklos ir rekomendacijų įgyvendinimo, neužtikrinamas veiklos kokybės tobulinimas (1.1 poskyris, 15 psl.).

Nustatyti ir taikomi skirtingi minimalūs reikalavimai stojantiejiems į aukštojo mokslo studijas, nors įstojusieji studijuoja tose pačiose auditorijose ir gauna vienodą kvalifikacinį laipsnį, ir neįsitikinama tinkamu šių reikalavimų taikymu, skiriant už tai papildomą finansavimą:

- Pretenduojantys gauti valstybės finansavimą turi būti išlaikę tris valstybinius brandos egzaminus ir stojamasis konkursinis balas ne mažesnis nei nustatytas⁸ atskirai kolegijoms ir universitetams. Norintiems studijuoti savo lėšomis pakanka tik vieno valstybinio brandos egzamino, o reikalavimas dėl mažiausio konkursinio balo nenustatytas, nors jį taikyti skatinama. Pagal Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti perskaičiuotus stojamuosius balus 8 valstybinės kolegijos į valstybės nefinansuojamas vietas priėmė studijuoti asmenis su mažesniu nei 4,3 konkursiniu balu. Su žemesniu balu į valstybines aukštąsias mokyklas priimtų studentų dalis didėjo nuo 0,3 proc. 2017 m. iki 4,2 proc. (857 studentai) 2020 m. Užsienio piliečiams pakanka turėti dokumentą, patvirtinantį teisę į aukštąjį mokslą, o mokomųjų dalykų įvertinimų pervedimą stojantiems į valstybės nefinansuojamas vietas atlieka pačios aukštosios mokyklos. Studijų kokybės vertinimo centras nurodo⁹, kad mokyklos nesivadovauja rekomendacijomis dėl balų perskaičiavimo ir į studijas priima užsienio piliečius su itin žemais įvertinimais ir (ar) nesimokiusius reikalingų dalykų. Taip priimami studijoms nepasirengę studentai ir nukenčia studijų kokybė visiems studijuojantiems (1.2 poskyris, 18 psl. ir 3 skyrius, 39 psl.).
- Skirdama papildomą finansavimą aukštosioms mokykloms (2020 m. 4,8 mln. Eur) už minimalaus stojamojo balo taikymą visiems stojantiejiems, ministerija nevertina užsienio piliečių balų, neatsižvelgia į aukštųjų mokyklų papildomai skirtus balus stojantiems į valstybės nefinansuojamas studijų vietas. Finansavimas skiriamas remiantis Švietimo valdymo informacine sistema, nors joje nėra visų reikalingų duomenų: Studentų registre valstybinės aukštosios mokyklos nepateikė iki 1 proc. įstojusiųjų balų, nevalstybinės – 11,3 proc. Neturint patikimų ir išsamių duomenų sprendimams priimti, papildomos lėšos

⁷ 49 str. 3 d.

⁸ Mokslo ir studijų įstatymas, 59 str. 1 ir 6 d.; švietimo, mokslo ir sporto ministro 2017-08-30 įsakymas Nr. V-661 „Dėl asmenų, pretenduojančių nuo 2020 metų į aukštųjų mokyklų pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų vietas, mokymosi rezultatų minimalių rodiklių patvirtinimo“.

⁹ SKVC parengta Lietuvos aukštųjų mokyklų 2019 m. priimtų akademinio pripažinimo sprendimų analizė.

nepasiekia tikslo skatinti aukštąsias mokyklas priimti studijuoti tinkamai pasirengusius studentus (1.2 poskyris, 18 psl.).

Nėra nustatytų veiklos kokybės rodiklių, pagal kuriuos būtų galimybė palyginti aukštųjų mokyklų veiklos rezultatus. 8 įvertintų aukštųjų mokyklų duomenimis, universitetai stebi nuo 16 iki 66, kolegijos – nuo 56 iki 92 veiklos rodiklių, tačiau jie nepalyginami dėl skirtingų matavimo vienetų, skaičiavimo metodikos. Nesant palyginamų kokybės matavimo rodiklių nėra galimybės patikimai įvertinti veiklos kokybę ir rezultatus, su kuriais būtų siejamas finansavimas, kaip siekiama XVIII Vyriausybės programoje. Tokia geresnių rezultatų siekti skatinanti finansavimo praktika jau taikoma Estijoje, Suomijoje, Norvegijoje (1.1 poskyris, 15 psl.).

2. Reikia stiprinti studijų programų rengimo ir vykdymo procesus

- Ekspertai nurodo, kad socialiniai partneriai į programų rengimo procesą įtraukiami formaliai, 7 (iš 19) studentų atstovybės teigė, kad ir studentų dalyvavimas programų rengime neaktyvus ir formalus. Nustatyta, kad 2 universitetai ir 4 kolegijos į programų rengimą neįtraukė studentų, vienas universitetas į darbo grupės sudėtį neįtraukė socialinių partnerių, nors jie teikė nuomones ir rekomendacijas dėl programų rengimo. Nepakankamai įtraukiant socialinius partnerius ir studentus, nebus suprasti darbo rinkos ir mokymosi poreikiai, svarbūs studijų programų kokybei (2.1 poskyris, 21 psl.).
- Ekspertai 2017–2020 m. neigiamai įvertino 14 proc. valstybinių universitetų ir 17 proc. kolegijų ketinamų vykdyti (naujų) programų (iš 142 teiktų). 32 proc. programų mokslo (meno) ir studijų veiklos sąsajos buvo įvertintos kaip turinčios esminių trūkumų ir tenkinančios tik minimalius reikalavimus (universitetuose – 15 proc., kolegijose – 67 proc.). Ekspertai teikė pastabas dėl studijų tikslų, rezultatų programų turinio ir praktikų organizavimo: praktikos vietų pasiūlos, turinio, bazės. Valstybinėse aukštosiose mokyklose 43,3 proc. visų vertintų vykdomų programų 2010–2017 m. akredituotos tik 3 metams (kaip turinčios taisytinų trūkumų), 2,4 proc. – neakredituotos. 2018–2019 m. programos nevertintos ir jų akreditavimas formaliai pratęstas, dėl to mažiausiai 56,5 proc. vykdomų programų 2021 m. pradžioje yra laiku neįvertintos, jose mokosi apie 53 tūkst. (60,1 proc.) studentų. Neskiriant ypatingo dėmesio parengti kuo kokybiškesnes programas, studentų parengimas neatitiks darbo rinkos poreikių (2.2 poskyris, 26 psl.).
- Rezidentūros studijos nebuvo vertintos, pirmasis išorinis vertinimas numatytas 2023 m. (veterinarijos krypties). 54 proc. apklaustų rezidentų praktinių įgūdžių įgijimą vertina 1–5 balais (iš 10), 61 proc. mano, kad ir teorinei daliai skiriama per mažai laiko. Nevykdomas rezidentūros studijų vertinimas turi neigiamos įtakos studijų kokybei ir studentų pasitenkinimui studijomis (2.2 poskyris, 26 psl.).
- Doktorantūros teisė nesuteikta nė vienai iš 3 naujų doktorantūrų. 48 proc. vykdomų mokslo ir 75 proc. meno doktorantūrų bent 1 sritis ekspertų įvertinta kaip turinti trūkumų, 4 iš 25 doktorantūrų rekomenduota koreguoti pagal ekspertų pastabas. Ekspertų galutinių sprendimų motyvai neaiškūs: nenustatytos kokybišką ir efektyvią doktorantūrą apibūdinančios parametrų reikšmės, nedetalizuota, kokiais atvejais ją siūloma tęsti, koreguoti arba stabdyti. Mokslo doktorantūrų vertinimo išvados viešai neskelbiamos, o meno – skelbiamos. Doktorantūros yra

tobulintinos, viešinant jų vertinimo rezultatus būtų sudarytos sąlygos pasirinkti tinkamiausią doktorantūros kryptį ar aukštąją mokyklą (2.2 poskyris, 26 psl.).

- 8 iš 19 apklausoje dalyvavusių studentų atstovybių dėstytojų kokybę išskyrė kaip didžiausią problemą. 2 kolegijos ir 5 universitetai nerengė dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo planų, nes nebuvo reikalavimo juos rengti. 9 kolegijos ir 8 universitetai dėstytojų didaktinių kompetencijų mokymų nediferencijavo pagal dėstytojų patirtį. 2016 m. Lietuvai ekspertai rekomendavo¹⁰ stiprinti dėstytojų didaktines kompetencijas. Taip neatliepiami skirtingą patirtį turinčių dėstytojų tobulėjimo poreikiai ir lūkesčiai (2.3 poskyris, 37 psl.).
- Visos valstybinės aukštosios mokyklos vykdo studentų apklausas, tačiau studentai jose dalyvauja neaktyviai, apklausų dėl studijų kokybės aktyvumas – 15–40 proc., dėl studijų nutraukimo priežasčių, kurias vykdo tik 3 mokyklos – 12–35 proc. 12-os iš 19 studentų atstovybių nuomone, dažniausiai studijos nutraukiamos dėl netinkamos studijų krypties pasirinkimo, 7-ųjų nuomone – dėl prastos studijų kokybės. Vidutiniškai 2017–2020 m. studijas nutraukė 15,8 proc. kolegijų ir 13,4 proc. universitetų studentų, o aukštosios mokyklos nepakankamai analizuoja, kodėl studentai studijas nutraukia „savo noru / asmeniškai prašant“, nors tokių studentų 2017–2020 m. buvo 37,5 proc. Mokyklos nurodo, kad tobulina apklausas, tačiau 14 iš 19 studentų atstovybių mano, kad jos tik iš dalies atskleidžia arba neatskleidžia esminių problemų. Lietuvos studentų sąjunga, 9 studentų atstovybės ir ekspertai išsako pastabas dėl grįžtamojo ryšio po apklausų: trūksta rezultatų apibendrinimo, aptarimo, priimtų ir vykdomų sprendimų viešinimo. Neįsiklausant į studentų nuomonę prarandama galimybė atsižvelgiant į jų lūkesčius tobulinti studijų programas ir jų vykdymą (2.1 poskyris, 21 psl.).
- 9 studentų atstovybės praktikų organizavimą vertina patenkinamai arba neigiamai (kolegijų studentai vertina palankiau nei universitetų). Apklausti studentai neigiamai vertina praktikos užduočių naudingumą (34 proc.), praktikos vadovo aukštojoje mokykloje dėmesį (34 proc.), mokyklos suteiktą informaciją apie praktikas (40 proc.). 14 studentų atstovybių nurodo, jog studentai jaučiasi tik iš dalies pasirengę praktiniam darbui. Valstybinių universitetų absolventų įsidarbinimo rodiklis 2017–2019 m. vidutiniškai siekė 81 proc., kolegijų – 78 proc., tačiau duomenys gali būti nepatikimi ir nepalyginami, nes registruose nekaupiama informacija apie išvykusius dirbti į užsienį, dirbančius pagal studijų kryptį, įgytą kvalifikaciją (specialybę), individualią sutartį, duomenys neatnaujinami kintant karjerai ir pan. Nesudarant tinkamų sąlygų praktikai, studentai netenka galimybės tobulinti praktinius įgūdžius, nors praktinis mokymas yra laikomas pagrindiniu absolventų įsidarbinimo galimybių elementu (2.1 poskyris, 21 psl.).

3. Nepakankama studijų tarptautiškumo plėtra

- Tarptautiškumas šalyje aptartas skirtinguose teisės aktuose¹¹, kuriuose planuojamas laikotarpis baigėsi 2020 m., o naujo tarptautiškumo plėtros

¹⁰ Prieiga per internetą: https://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Kita_infomacija/Leidiniai/Rekomendacijos_AM_politika_HE2STU_2016_ilg.pdf, 7 rekomendacija (žiūrėta 2021-01-12).

¹¹ Vyriausybės 2012-12-05 nutarimu Nr. 1494 patvirtinta Valstybinė studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 m. plėtros programa; švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-04-05 įsakymu Nr. V-364 patvirtinti Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2019–2020 m. prioritetai.

strateginio dokumento Švietimo, mokslo ir sporto ministerija nepatvirtino. Nesant tarptautiškumo plėtros tikslų, priemonių, vienodų rodiklių, nėra aiškūs studijų tarptautiškumo plėtros siekiai ar kryptys (3 skyrius, 39 psl.).

- Lietuvoje siekta¹², kad iki 2020 m. 20 proc. studentų dalį studijų būtų mokęsi užsienyje, tačiau jų dalis nesiekė 4 proc. Dėstytojų mobilumas pagal mokyklų duomenis siekia apie 13,6 proc. kolegijose ir apie 11,2 proc. universitetuose, pagal Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenis – 9,1 proc. kolegijose ir apie 0,3 proc. universitetuose, nes Pedagogų registre nepateikti 12 (iš 23) valstybinių ir 15 (iš 17 veikusių) nevalstybinių aukštųjų mokyklų duomenys apie dėstytojų mobilumą. Pedagoginių studijų programų absolventų mobilumas vidutiniškai siekė apie 5 proc., nes 5 (iš 15) pedagogus rengiančių aukštųjų mokyklų konkretus laikas praktikai ar studijoms užsienyje nenumatytas. Neužtikrinant mobilumo prarandama galimybė įgauti patirties, naujų įgūdžių, kurie ateityje galėtų padėti sėkmingiau konkuruoti darbo rinkoje (3 skyrius, 39 psl.).
- Lietuva du kartus atsilieka nuo ES vidurkio (22 proc.) pagal užsienio doktorantų dalį šalyje (10,1 proc.) 2019 m. Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos atliktas tyrimas¹³ atskleidžia doktorantūrų nepatrauklumą, 80 proc. doktorantų mano, kad jos tobulintinos. Studijų kokybei užtikrinti svarbu, kad vykdomi moksliniai tyrimai būtų aukšto lygio, o užsienio doktorantų pritraukimas galėtų teigiamai prisidėti prie reikalingų tyrėjų kompetencijų (3 skyrius, 39 psl.).
- Jungtinės studijų programos (be doktorantūrų) sudaro 2,5 proc. visų aukštosiose mokyklose vykdomų programų, o jose studijuoja 0,8 proc. visų studentų (2020 m. – 848) ir jų dalis 2017–2020 m. sumažėjo 16,2 proc. 5 iš 37-ių registruotų jungtinių programų nevykdomos, trūksta valstybės paskatų jungtinių programų rengimui. Taip neišnaudojamas jungtinių programų, suteikiančių tarptautinį išsilavinimą ir geresnes karjeros galimybes, potencialas tarptautiškumo skatinimui (3 skyrius, 39 psl.).
- Valstybiniuose universitetuose vidutiniškai vykdoma po 23 programas (32 proc.) užsienio kalba, kolegijose – po 3 (14 proc.). Nepasiektas rekomenduotas šias programas dėstančiųjų užsienio kalbos mokėjimo lygis (C1), nes 6-iose universitetuose C1 lygį turėjo 43 proc. dėstytojų, 6-iose kolegijose – 31 proc., 7 aukštosios mokyklos informacijos apie dėstytojų kalbų mokėjimo lygį neturi, o 3 programų užsienio kalba nevykdo. Nedidelis programų, dėstomų užsienio kalba pasirinkimas ir neužtikrinamas reikiamas dėstytojų kalbos mokėjimo lygis neleidžia pritraukti daugiau užsienio studentų ir didinti tarptautiškumą (3 skyrius, 39 psl.).

¹² Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-02-08 įsakymu Nr. V-110 patvirtintas Valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013-2020 metų plėtros programos 2019-2020m. veiksmų planas.

¹³ Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga. Trečiosios studijų pakopos (doktorantūros) studentų pasitenkinimo studijomis tyrimas. 2019 m.

Pokyčiai audito metu

Ministerijai atnaujinus aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo tvarką¹⁴ ir patvirtinus išorinio vertinimo planą¹⁵, nuo 2021 m. kovo mėn. pradėtas aukštųjų mokyklų išorinis vertinimas.

Ministerijai atnaujinus Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašą¹⁶ nuo 2020 m. rugpjūčio mėn. įvedama kasmetinė absolventų įsidarbinimo rodiklio stebėsenos analizė. Pradedami stebėti savarankiškai dirbančių asmenų duomenys, nustatyta rodiklio skaičiavimo metodika.

Patvirtinus naują Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašą, vertinamąsias sritis ir rodiklius¹⁷ ir Studijų kryptių išorinio vertinimo 2020–2025 m. planą¹⁸, vietoj studijų programų vertinimo nuo 2020 m. II pusr. pradėtas studijų kryptių vertinimas.

Rekomendacijos

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

1. Siekiant paskatinti valstybines aukštąsias mokyklas gerinti studijų kokybę ir politikos formuotojams turėti tarp kolegijų ir tarp universitetų palyginamus duomenis, nustatyti veiklos kokybės rodiklius, su kuriais būtų siejamas mokyklų finansavimas pagal veiklos rezultatus (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
2. Siekiant priimti tinkamai pasirengusius aukštojo mokslo studijoms asmenis, nepriklausomai nuo finansavimo pobūdžio (1-asis pagrindinis audito rezultatas):
 - 2.1. stojantiesiems į pirmos pakopos ir vientisųjų studijų valstybės nefinansuojamas vietas nustatyti vienodus minimalius reikalavimus, ne mažesnius nei stojantiems į valstybės finansuojamas vietas kolegijose ir universitetuose ir užtikrinti jų laikymąsi;
 - 2.2. nustatyti asmenų, įgijusių vidurinį išsilavinimą užsienyje, mokomųjų dalykų atitikmenų Lietuvos bendrojo ugdymo mokomiesiems dalykams nustatymo procedūras į valstybės nefinansuojamas vietas.
3. Siekiant užtikrinti, kad aukštosios mokyklos pašalintų išorinio vertinimo metu nustatytus trūkumus ir tobulintų veiklą, numatyti atsiskaitymo terminus ir atsiskaitymą už pasiektą pažangą įgyvendinant išorės ekspertų teiktas rekomendacijas (1-asis pagrindinis audito rezultatas).
4. Siekiant tobulinti mokslo ir meno doktorantūrų vertinimą, užtikrinti, kad (2-asis pagrindinis audito rezultatas):
 - 4.1. būtų nustatyti galutinio mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo sprendimo priėmimo kriterijai;

¹⁴ Patvirtinta švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-12-19 įsakymu Nr. V-1529.

¹⁵ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020-03-05 įsakymu Nr. V-329.

¹⁶ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020-08-03 įsakymu Nr. V-1126.

¹⁷ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-07-17 įsakymu Nr. V-835.

¹⁸ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2019-12-31 įsakymu Nr. V-149.

4.2. viešai būtų skelbiamos mokslo doktorantūrų vertinamosios išvados.

5. Siekiant didinti studijų tarptautiškumą patvirtinti tarptautiškumo strateginį dokumentą, apimantį tarptautiškumo plėtros tikslus, priemones, rodiklius, finansavimą, terminus (3-iasis pagrindinis audito rezultatas).
6. Siekiant turėti patikimus duomenis pagrįstiems valdymo sprendimams priimti, tobulinti Švietimo valdymo informacinę sistemą, kad joje būtų teisingi ir aktualūs duomenys, susiję su aukštųjų mokyklų veikla (1-asis ir 3-iasis pagrindiniai audito rezultatai).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti ataskaitos dalyje „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“ (49 psl.).

Visoms valstybinėms aukštosioms mokykloms pateikti raštai, atkreipiant dėmesį į tobulintinus dalykus ir paskatinant mokyklas imtis aktyvių veiksmų, įvertinus palyginamąją informaciją apie aukštųjų mokyklų veiklą tarp universitetų ir tarp kolegijų.

ĮŽANGA

Pagal Mokslo ir studijų įstatymą¹⁹ Lietuvos aukštosios mokyklos pagrindinė veikla – organizuoti ir vykdyti studijas, teikti aukštojo mokslo kvalifikacijas, vykdyti fundamentinius ir (arba) taikomuosius mokslinius tyrimus, eksperimentinę plėtrą ir (arba) meno veiklą, taikyti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros rezultatus, kaupti mokslo žinias, plėtoti kūrybinę veiklą ir kultūrą, puoselėti akademinės bendruomenės vertybes ir tradicijas.

Aukštosios mokyklos Lietuvoje yra dviejų tipų: universitetai ir kolegijos. Įstatymas apibrėžia aukštųjų mokyklų pagrindinius veiklos, įskaitant studijas, skirtumus²⁰ (1 lentelė).

1 lentelė. Universitetų ir kolegijų skirtumai

Lyginamasis aspektas	Universitetas	Kolegijos
Studijos, mokslinė veikla ir suteikiamas išsilavinimas	Universitete atliekami tarptautinio lygio fundamentiniai ir taikomieji moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir (arba) plėtojamas profesionalusis menas, vykdomos šia veikla grindžiamos universitetinės studijos, teikiamas aukštasis universitetinis išsilavinimas, užtikrinamos sąlygos asmenims mokytis visą gyvenimą.	Kolegijoje vykdomos koleginės studijos, grindžiamos profesionalia praktika ir taikomaisiais moksliniais tyrimais, eksperimentinė plėtra ir (arba) profesionaliuoju menu, teikiamas aukštasis koleginis išsilavinimas, sudaromos sąlygos asmenims mokytis visą gyvenimą.
Socialinė atsakomybė	Universitetas turi būti socialiai atsakingas bendradarbiaudamas su suinteresuotomis visuomenės, verslo ir valdžios atstovų grupėmis diegiant technologines ir socialines inovacijas bei ugdant asmens ir bendruomenės gebėjimus savarankiškai ir kūrybiškai mąstyti ir veikti.	Kolegijos socialinė atsakomybė siejama su darniu regiono vystymu bendradarbiaujant su vietos bendruomenės, verslo ir valdžios atstovų grupėmis bei ugdant asmens ir bendruomenės gebėjimus savarankiškai ir kūrybiškai mąstyti bei veikti.
Reikalavimai dėstytojams	Daugiau kaip pusė universiteto dėstytojų turi būti mokslininkai ir (arba) pripažinti menininkai ar meno daktarai. Dėstytojų dalykinė ir mokymo kompetencija turi būti tobulinama universiteto nustatyta tvarka.	Daugiau kaip pusė kolegijos dėstytojų turi turėti ne mažesnę kaip 3 metų praktinio darbo patirtį, susijusią su dėstomuoju dalyku. Dėstytojų dėstomojo dalyko ir mokymo kompetencija turi būti tobulinama kolegijos nustatyta tvarka.
Kita	Universitetas negali vykdyti koleginių studijų, išskyrus šio įstatymo 53 str. 18 d. nustatytus atvejus.	Šią veiklą vykdančios aukštosios mokyklos pavadinime lietuvių kalba negali būti žodžio „universitetas“. Kolegijos negali vykdyti universitetinių studijų, išskyrus šio įstatymo 53 str. 18 d. nustatytus atvejus.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Mokslo ir studijų įstatymo 10 ir 11 str.

Aukštosios mokyklos gali būti valstybinės ir nevalstybinės²¹. Nuo 2021 m. sausio mėn., Šiaulių universitetą prijungus prie Vilniaus universiteto ir 2020–2021 m. panaikinus leidimus vykdyti veiklą trims nevalstybinėms kolegijoms²², Lietuvoje veikė 37 aukštosios mokyklos: 23 valstybinės (11 universitetų ir 12 kolegijų) ir 14 nevalstybinių (7 universitetai ir 7 kolegijos). Visose aukštosiose mokyklose 2020–2021 m. m. studijavo 104,6 tūkst. studentų, iš jų apie 72 tūkst. universitetuose ir 32,4 tūkst. kolegijose. 88,5 proc. visų studentų studijuoja valstybinėse aukštosiose mokyklose. Studentų skaičius nuo 2017 iki 2020 m. sumažėjo 11,3 proc. Valstybinių universitetų studentų skaičius daugiau nei dvigubai didesnis nei kolegijų (1 pav.).

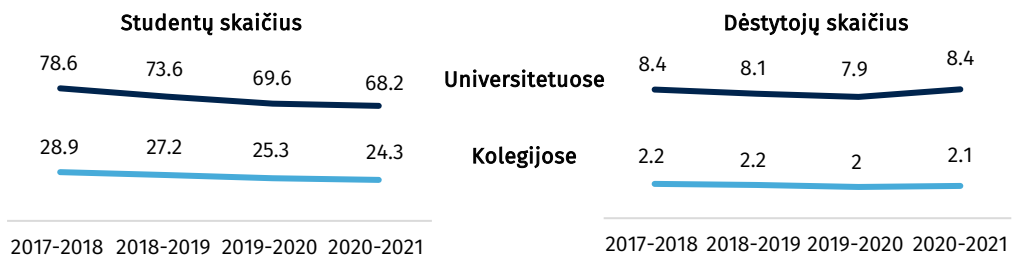
¹⁹ 4 str. 10 d.

²⁰ Mokslo ir studijų įstatymas, 10 ir 11 str.

²¹ Ten pat, 7 str. 1 ir 2 d.

²² Šiaurės Lietuvos kolegija (leidimas panaikintas nuo 2020-07-01), Vilniaus kooperacijos kolegija (nuo 2021-03-01), Graičiūno aukštoji vadybos mokykla (nuo 2021-09-01).

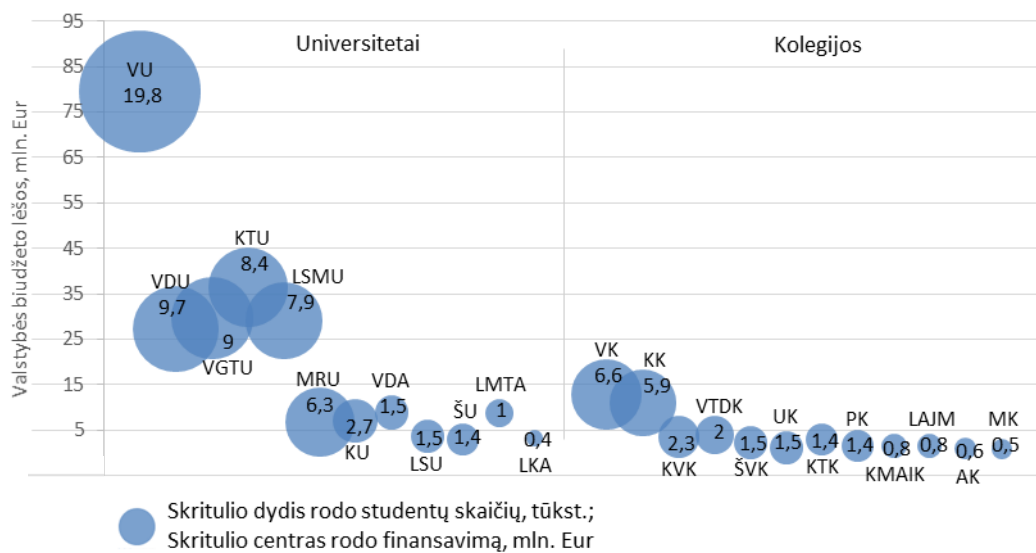
1 pav. Bendras studentų ir dėstytojų skaičius valstybinėse aukštosiose mokyklose mokslo metais, tūkst.

Šaltinis – AM pagal ŠVIS duomenis (pateiktus 2021-02-09)

2017-2020 m. valstybinėms aukštosioms mokykloms skiriamos valstybės biudžeto lėšos nuosekliai augo: padidėjo 56,5 mln. Eur, arba 24,7 proc., ir 2020 m. sudarė apie 288 mln. Eur (2 pav., plačiau 4 priede).

2 pav. Studentų skaičius ir valstybės biudžeto lėšos valstybinėse aukštosiose mokyklose 2020 m.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS, ŠMSM, LKA duomenis

Į aukštąsias mokyklas studentai gali būti priimami į valstybės finansuojamas ir nefinansuojamas studijų vietas. Į valstybės finansuojamas vietas 2020 m. priima 54 proc., į nefinansuojamas – 46 proc. studentų.

AUDITO REZULTATAI

1. STUDIJŲ KOKYBĖS UŽTIKRINIMAS TOBULINTINAS

1. Vidaus kokybės užtikrinimo politika – vienas pagrindinių institucijos nuoseklios kokybės užtikrinimo sistemos ramsčių, kuriuo formuojamas nuolatinio tobulinimo ciklas ir prisidedama prie institucijos atskaitomybės²³.

1.1. Vidinės studijų kokybės sistemos turi trūkumų

2. Mokslo ir studijų institucijos turi turėti kokybės užtikrinimo politiką, kuri padeda vystyti kokybės kultūrą, o visi vidiniai dalininkai prisiima atsakomybę už kokybę ir dalyvauja užtikrinant kokybę visuose institucijos lygmenyse. Kokybės politika turi būti įteisinta ir viešai skelbiama. Institucijos turi skelbti aiškią, tikslią, lengvai prieinamą informaciją apie savo veiklą²⁴. AM studijų kokybės užtikrinimas grindžiamas Europos aukštojo mokslo erdvės studijų kokybės užtikrinimo nuostatomis ir gairėmis²⁵. Jas taikyti, užtikrinant AM vidinę kokybę, svarbu dėl kelių priežasčių: jos padeda valdant studijų kokybę veikti kryptingai, patikrinant, atnaujinant tam tikrus procesus²⁶. Studijų kokybė užtikrinama taikant AM vidines kokybės užtikrinimo sistemas, išorinį institucijų įvertinimą ir akreditavimą, AM veikla turi būti nuolat tobulinama atsižvelgiant į išorinio vertinimo rezultatus²⁷.
3. Laikėmės nuostatos, kad AM vidaus kokybės politika atitinka ESG ir užtikrinamas išorės vertinimo metu teiktų rekomendacijų įgyvendinimas, kai AM politiką atnaujinu ne anksčiau kaip 2015 m., ją skelbia viešai, vidaus kokybės užtikrinimo sistema įvertinta²⁸, vykdyti vidaus kokybės sistemų gerinimo projektai, AM įvertinta išorės vertintojų ne rečiau kaip 1 kartą per 7 metus²⁹, AM sudaro veiksmų planus rekomendacijoms įgyvendinti³⁰ ir atsiskaito išorės vertintojams už jų įgyvendinimą³¹.

²³ ESG 1.1 p.

²⁴ ESG 1.1, 1.8 p.

²⁵ Mokslo ir studijų įstatymas, 46 str. 3 d.

²⁶ Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro atlikto tyrimo ataskaita „Kaip išorinis vertinimas integruojamas į vidinę kokybės užtikrinimo sistemą?“, 2018.

²⁷ Mokslo ir studijų įstatymas, 46 str. 2, 4 d.

²⁸ 2015 m. gegužės 14–15 d. patvirtintų atnaujintų ESG 1.1, 2.1 p.

²⁹ Mokslo ir studijų įstatymas, 49 str. 3 d.; Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-12-19 įsakymu Nr. V-1529 patvirtintas Aukštųjų mokyklų ir užsienio valstybių aukštųjų mokyklų filialų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas, 6 p.

³⁰ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2010-10-25 įsakymu Nr. 1-01-135 patvirtinta Aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodika, 54 p.

³¹ ESG 1.10 p.

4. 2011–2016 m. išorės ekspertai vertino visų valstybinių AM kokybės užtikrinimą kaip įstaigos strateginio valdymo dalį, kaip buvo numatyta tuo metu galiojančiuose teisės aktuose³². 7 (iš 11) valstybinių universitetų ir 11 (iš 12) kolegijų vidinės kokybės užtikrinimo sistemos buvo įvertintos kaip turinčios trūkumų³³ (pavyzdys).

Ekspertų pateikiamų vertinimų pavyzdžiai

Kokybės sistemos nesuderintos su ESG, per sudėtingos, neturinčios konkrečių tikslų ir kokybės užtikrinimo efektyvumo vertinimo rodiklių, kokybės užtikrinimas neformalizuotas, trūksta organizacijos atsakomybės už kokybę ir kt.

5. Išanalizavę AM interneto svetainėse pateikiamą informaciją ir AM paaiškinimus nustatėme, kad 18 iš 23 valstybinių AM kokybės užtikrinimo dokumentus atnaujino po ESG pakeitimų patvirtinimo (2015 m.), 1 universitetas ir 1 kolegija juos atnaujina 2021 m., 3 universitetai nepateikė informacijos apie kokybės vadovus, todėl negalėjome įsitikinti, ar šie dokumentai atnaujinti po 2015 m. Audito metu lyginome valstybinių ir nevalstybinių aukštųjų mokyklų viešai skelbiamą informaciją ir nustatėme, kad visos 23 valstybinės AM skelbia informaciją apie kokybės užtikrinimą, o trijų (iš 12) nevalstybinių AM interneto svetainėse ši informacija neskelbiama.
6. AM išorinis vertinimas³⁴ turi būti atliekamas ne rečiau kaip kartą per 7 metus³⁵. Išanalizavę 2011–2016 m. vykdyto AM išorinio vertinimo rezultatus³⁶ ir išorinio vertinimo 2021–2023 m. planą³⁷ matome, kad tik viena iš 23 valstybinių ir viena iš 11-kos nevalstybinių AM bus įvertintos tokiu periodiškumu, kitos AM bus įvertintos kartą per 8 ar net 10 metų (3 pav.).

3 pav. Aukštųjų mokyklų planuojamo išorinio vertinimo periodiškumas

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SKVC tinklapyje skelbtą informaciją (žiūrėta 2021-03-30)

7. ŠMSM laiku neinicijavo AM išorinio vertinimo, ji priėmė sprendimą be išorės ekspertų vertinimo visas AM laikyti akredituotomis tol, kol bus įvertintos ir priimti sprendimai dėl jų akreditavimo³⁸. Siekiant užtikrinti kokybę, AM turi periodiškai dalyvauti išorinio kokybės

³² Vyriausybės 2010-09-22 nutarimu Nr. 1317 patvirtintas Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo tvarkos aprašas; Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2010-10-25 įsakymu Nr. 1-01-135 patvirtinta Aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodika.

³³ Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo išvados, prieiga per internetą: <https://www.skvc.lt/default/lt/kokybe> (žiūrėta 2020-11-10).

³⁴ Aukštųjų mokyklų išorinį vertinimą inicijuoja Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, organizuoja Studijų kokybės vertinimo centras.

³⁵ Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo periodiškumas (ne rečiau kaip kartą per 7 m.) taikomas nuo 2017-01-01, iki tol išorinis vertinimas turėjo būti atliekamas kas 6 m.

³⁶ Prieiga per internetą: <https://www.skvc.lt/default/lt/kokybe>, (žiūrėta 2020-11-10).

³⁷ Patvirtinta švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020-03-05 įsakymu Nr. V-329.

³⁸ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-12-19 įsakymas Nr. V-1529 „Dėl Aukštųjų mokyklų ir užsienio valstybių aukštųjų mokyklų filialų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašo, vertinamųjų sričių ir rodiklių patvirtinimo“; Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymai (2018-08-02 Nr. SV6-32 ir 2019-01-25 Nr. SV6-3).

užtikrinimo procedūrose, kaip tai vyksta kitose užsienio šalyse³⁹: Estijoje – bent kas 7, Švedijoje, Lenkijoje, Suomijoje, Portugalijoje – kas 6, Vokietijoje – kas 5–7, Danijoje – kas 4 metus.

8. AM išorinį vertinimą atlikę ekspertai siūlė atskirti kokybės vertinimą nuo įstaigos akreditacijos proceso⁴⁰ siekiant paskatinti įstaigas tobulėti ir taip stiprinti aukštojo mokslo sektorių. Tačiau 2020 m. atlikus AM išorinio vertinimo sistemos pertvarką į šį siūlymą ŠMSM neatsižvelgė⁴¹. SKVC, įgyvendindamas nacionalinę aukštojo mokslo išorinio kokybės užtikrinimo politiką, turėtų būti nepriklausomas, veikti autonomiškai, prisiimant visą atsakomybę už vykdomą veiklą⁴². Sprendimą, kada ir kokioje AM atlikti išorinį vertinimą, priima ŠMSM, SKVC savo vertinimo metodikas privalomai turi derinti su ŠMSM⁴³ ir Užsienio reikalų ministerija⁴⁴.
9. Visos 23 valstybinės AM po 2011–2016 m. atlikto įstaigų išorinio vertinimo pasitvirtino priemonių planus ekspertų išvadose teiktoms rekomendacijoms įgyvendinti. Ar AM per 7-10 metų įgyvendino rekomendacijas, ekspertai vertins atlikdami 2021–2023 m. išorinį vertinimą, o atlikti tarpinį jų įgyvendinimo vertinimą nėra numatyta. Nuo 2020-03-01 SKVC įpareigotas vykdyti rekomendacijų įgyvendinimo plano stebėseną, o AM įpareigotos teikti SKVC jų įgyvendinimo pažangos ataskaitas⁴⁵. Tačiau šioje ataskaitoje pasigendame AM pasiektos pažangos vertinimo pateikimo, nenustatyta, kada ataskaitą reikia pateikti (kai AM įgyvendina rekomendacijas ar prieš kitą išorinį vertinimą), nenumatyti veiksmai, jei AM dalies rekomendacijų neįgyvendina.
10. 2020 m. atnaujinus AM išorinį vertinimą reglamentuojančius teisės aktus, kokybės užtikrinimas išskirtas į vertinamąją sritį ir nustatyti jos vertinimo kriterijai. Siekdamas gauti akreditacijas AM privalės peržiūrėti kokybės užtikrinimą reglamentuojančius dokumentus, juos atnaujinti pagal ESG ir viešai paskelbti. 2007–2020 m. AM studijų kokybės gerinimui ir vidinės studijų kokybės užtikrinimo sistemos tobulinimui buvo skirta 119,3 mln. Eur ES ir projekto vykdytojo nuosavų lėšų: 2007–2013 m. – 84,0 mln. Eur, 2014–2020 m. – 35,3 mln. Eur. 2021–2023 m. AM išorinio vertinimo rezultatai parodys, ar šios investicijos davė naudą tobulinant jų kokybės sistemas, ar jos tinkamai atnaujintos.
11. Lietuvoje nėra nustatytų vienodų veiklos kokybės rodiklių valstybės mastu. Išanalizavę atsitiktinės atrankos būdu atrinktų 4 universitetų ir 4 kolegijų veiklos ataskaitas matome, kad jose universitetai pateikia nuo 16 iki 66, kolegijos nuo 56 iki 92 veiklos matavimo rodiklių (įskaitant detalius rodiklius pagal padalinius, studijų kryptis). Tačiau rodikliai nepalyginami tarp AM – matuojant tam tikrą sritį, naudojamos skirtingos formuluotės, mato vienetai, skaičiavimo metodikos (pavyzdys).

³⁹ Studijų kokybės vertinimo centro pateikti duomenys.

⁴⁰ Studijų kokybės vertinimo centras, Valstybinės kolegijos išorinio vertinimo išvada, 2016.

⁴¹ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2020-03-09 įsakymu Nr. V-32 patvirtinta Aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodika, 22 p.

⁴² ESG 3.3 p.

⁴³ Vyriausybės 2010-09-22 nutarimas Nr. 1317 „Dėl Aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo tvarkos aprašo ir Aukštųjų mokyklų akreditavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, 2.2 p. (galiojo iki 2020-03-01); švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-12-19 įsakymu Nr. V-1529 patvirtintas Aukštųjų mokyklų ir užsienio valstybių aukštųjų mokyklų filialų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas, vertinamosios sritys ir rodikliai, 6 p.

⁴⁴ Vyriausybės 2017-03-01 nutarimu Nr. 149 patvirtintas Egzilio sąlygomis veikiančių aukštųjų mokyklų išorinio vertinimo tvarkos aprašas, 4 p.

⁴⁵ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2020-03-09 įsakymu Nr. V-32 patvirtinta Aukštosios mokyklos veiklos vertinimo metodika, 50.2 p.

Veiklos rodiklių pavyzdžiai

- MOBILUMO RODIKLIAI: I AM: Studentų judumas – iš viso (vnt.), II AM: Išvykstančių studentų judumas (proc.), III AM: Studentai išvykstantys BA (vnt.); IV AM: Išvykę mainams (1–2 semestrų studijoms, praktikai) (vnt.); V AM: Išvykusių studijuoti studentų skaičius (vnt.); VI AM: Studentų tarptautinio judumo augimas (proc.);
- STUDENTŲ IŠBRAUKIMO RODIKLIAI: I AM: Studentai, išbraukti dėl studijų programoje nustatytų reikalavimų nevykdymo (proc.); II AM: Išbraukta pirmo kurso studentų, dalis nuo bendro pirmakursių skaičiaus (proc.); III AM: Išbraukta studentų (vnt.);
- ĮSIDARBINIMO RODIKLIAI: I AM: Įsidarbinimo procentinė dalis praėjus 6 mėnesiams po studijų baigimo (proc.); II AM: Absolventų įsidarbinimas (proc.); III AM: Registruotų UT skaičius (vnt.).

12. Viena XVIII Vyriausybės programos iniciatyvų⁴⁶ – susieti AM finansavimą ir jų veiklos kokybės rodiklius. Planuojama siekti, kad iki 20 proc. studijoms skiriamų lėšų būtų tiesiogiai susietos su veiklos rezultatais. Išnagrinėję užsienio praktiką⁴⁷ nustatėme, kad: Estijoje toks finansavimas taikomas nuo 2017 m. (80 proc. pagrindinis finansavimas, 20 proc. veiklos finansavimas, kuris skiriamas atsižvelgiant į veiklos rodiklius bei pasiektus rezultatus), Suomijoje finansuojama pagal pasiektus rezultatus, o jie skaičiuojami pagal 3 metų vidurkius. Norvegijoje 30 proc. finansavimo skiriama pagal rezultatais pagrįstus mokymo ir mokslinių tyrimų rodiklius. Manome, kad, pereinant prie naujo AM finansavimo modelio, būtina nustatyti tinkamus ir visoms AM vienodus (pagal jų tipą) kokybės rodiklius, už kuriuos jos turėtų atsiskaityti ir kuriais remiantis būtų skiriamas finansavimas. Vienodi rodikliai politikos formuotojams ir AM užtikrintų vienodų parametų palyginimo galimybę, o studentams tai padėtų pasirinkti tinkamas studijas.

1.2. Skirtingi minimalūs reikalavimai stojantiesiems neužtikrina tolygaus pasirengimo studijoms

13. Audito metu laikėmės nuostatos, kad siekiama užtikrinti kokybišką ugdymą ir priimti pasirengusius studijuoti studentus, kai visos AM taiko ŠMSM nustatytus minimalaus stojamojo balo reikalavimus⁴⁸.
14. Stojantiems į I pakopos ir vientisųjų studijų valstybės finansuojamas ir nefinansuojamas studijų vietas nustatyti skirtingi minimalūs reikalavimai⁴⁹, nors įstojusieji studijuoja tose pačiose auditorijose ir gauna vienodą kvalifikacinį laipsnį. Pretenduojančys gauti valstybės finansavimą turi būti išlaikę tris valstybinius brandos egzaminus, stojamasis konkursinis balas ne mažesnis, nei nustatytas ŠMSM. Norintiems studijuoti savo lėšomis pakanka tik vieno valstybinio brandos egzamino. Vyriausybės 2019-06-19 posėdyje pritarta Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimams⁵⁰, kuriais siūloma suvienodinti minimalius priėmimo reikalavimus visiems stojantiesiems, tačiau įstatymo pakeitimas nepriimtas iki šiol.

⁴⁶ Seimo 2020-12-11 nutarimu Nr. XIV-72 patvirtinta XVIII Vyriausybės programa, 56.1 d.

⁴⁷ EBPO konferencija Vilniuje 2017 m., Estijos ir Suomijos atstovų pranešimai.

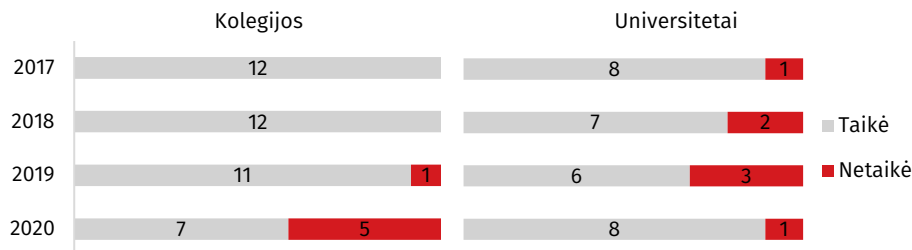
⁴⁸ Mokslo ir studijų įstatymas, 59 str. 6 d.

⁴⁹ Mokslo ir studijų įstatymas, 59 str. 1 d. ir švietimo, mokslo ir sporto ministro 2017-08-30 įsakymas Nr. V-661 „Dėl asmenų, pretenduojančių nuo 2020 metų į aukštųjų mokyklų pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų vietas, mokymosi rezultatų minimalių rodiklių patvirtinimo“.

⁵⁰ Mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 4, 8, 27, 38, 39, 43, 52, 56, 59, 67, 77, 85, 87 str. pakeitimo ir papildymo 25¹ str. įstatymo projektas.

15. ŠMSM nuo 2017 m. nustato mažiausią stojamąjį konkursinį balą stojantiejiems į I pakopos ir vientisųjų studijų VF vietas universitetuose ir kolegijose⁵¹. Stojantiejiems į VNF studijų vietas taikyti mažiausią stojamąjį balą nėra privaloma, tačiau skatinama, skiriant papildomą finansavimą⁵². Valstybinių AM apklausa rodo, kad 2020 m. 6 (iš 21) AM stojantiejiems į I pakopos ir vientisųjų studijų VNF vietas netaikė ŠMSM nustatyto minimalaus stojamojo balo, šio balo netaikiusių AM skaičius nuo 2017 m. padidėjo (4 pav.).

4 pav. ŠMSM nustatyto minimalaus stojamojo balo taikymas į I pakopos ir vientisųjų studijų VNF vietas valstybinėse aukštosiose mokyklose

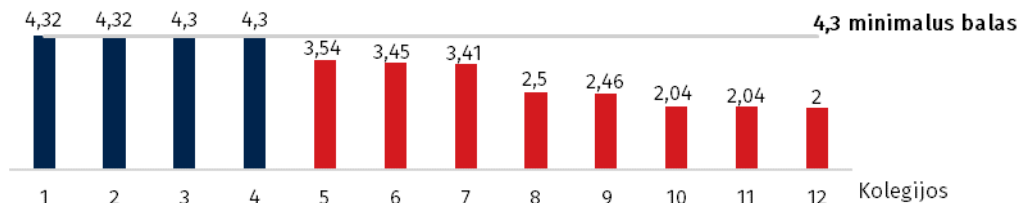

Pastaba – universitetų skaičius paveiksle 9, o ne 11, nes vienas universitetas priėmimo į VNF studijų vietas 2017-2020 m. nevykdė, o VU apie balo taikymą nepateikė duomenų.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal aukštųjų mokyklų pateiktus duomenis

LAMA BPO atliko 2020 m. į VNF studijų vietas per LAMA BPO priimtų asmenų stojamųjų balų perskaičiavimą pagal ŠMSM nustatytas priėmimo į AM 2020 m. sąlygas ir nustatė, kad mažiausio balo netaikė 8 (iš 12) valstybinės kolegijos (5 pav.).

5 pav. 2020 m. valstybinių kolegijų priimtų studentų mažiausias konkursinis balas, lyginant su ŠMSM nustatyto minimaliu balu

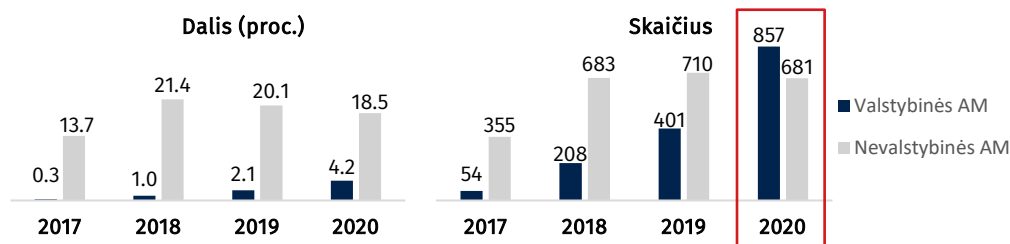
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal LAMA BPO duomenis

16. Išanalizavę į VNF ir VF vietas įstojusių studentų stojamuosius balus, nurodytus Studentų registre, nustatėme, kad priimtų asmenų su žemesniu nei nustatytas mažiausias stojamasis balas dalis nuo visų atitinkamais metais įstojusių asmenų skaičiaus valstybinėse AM gerokai mažesnė nei nevalstybinėse AM, pvz.: 2019 m. valstybinėse – 2,1 proc., nevalstybinėse – 20,1 proc. Tačiau valstybinėse AM su žemesniu nei nustatytas minimalus balas priimtų į I pakopos ir vientisąsias studijas studentų dalis kasmet didėja nuo 0,3 proc. 2017 m. iki 4,2 proc. 2020 m. Tai gali būti sietina su ministerijos nustatyta didesne mažiausio stojamojo balo reikšme. 2020 m. tokių studentų į valstybines AM priimta daugiau nei į nevalstybines (6 pav.).

⁵¹ Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymai: 2017-01-23 Nr. V-31, 2018-03-16 Nr. V-257, 2019-02-06 d. Nr. V-92, 2020-02-04 Nr. V-148.

⁵² Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020-09-28 įsakymas Nr. V-1460 „Dėl lėšų paskirstymo valstybinėms aukštosioms mokykloms kriterijų 2020 metais nustatymo“, 1.1.1 p.

6 pav. Į I pakopos ir vientisųjų studijų VNF vietas priimtų studentų su žemesniu nei nustatytas mažiausias stojamasis balas dalis ir skaičius

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Studentų registro duomenis

17. Siekiant paskatinti stojantiesiems taikyti aukštesnę gebėjimų kartelę, nuo 2017 m. kasmet papildomai skiriama valstybės biudžeto lėšų valstybinėms AM, kuriose priimtų į I pakopos ir vientisųjų studijų VF ir VNF studijų vietas mažiausias stojamasis konkursinis balas ne žemesnis, nei nustatytas ŠMSM tais metais. 2019 m. 8 universitetams ir 1 kolegijai buvo skirta 2 800,0 tūkst. Eur⁵³, 2020 m. – 11 universitetų ir 4 kolegijoms skirta 4 780,0 tūkst. Eur⁵⁴. Tačiau neaišku, kaip ŠMSM įsitikina, ar AM, siekdama gauti papildomą finansavimą, priima asmenis su ne žemesniu nei nustatytas mažiausias balas, nes patikrinimo procedūros nėra reglamentuotos.
18. Atrinkdama, kuriai AM skirti papildomą finansavimą, ŠMSM vadovaujasi studentų registro duomenimis. Tačiau:
 - registre nurodyti ne visų įstojusiujų balai – valstybinėse AM šis skaičius siekia iki 1 proc. (nevalstybinės AM nesuvedė 11,3 proc. balų). AM nurodė, kad iš mokyklų informacinių sistemų ne visi duomenys persikelia korektiškai, ne visi įvesti duomenys išsisaugo. Registre nėra funkcionalumo, leidžiančio AM prie studento pažymėti priežastis, dėl kurių balas netaikomas (pvz., atleistiems nuo brandos egzaminų dėl ligų), todėl ministerijos specialistas turėtų analizuoti kiekvieną atvejį;
 - eliminuojami į valstybės nefinansuojamas studijų vietas įstojusį užsienio piliečių balai, nors tokia išimtis ministro įsakyme nėra numatyta;
 - stojantiems į VNF vietas balą apskaičiuoja ir į registrą suveda kiekviena AM vadovaudamasi pasitvirtintomis taisyklėmis. Šių balų apskaičiavimo pagrįstumu nėra įsitikinama. ŠMSM paaiškinimu, asmenys gauna papildomus balus už savanorystę, olimpiadas, konkursus ir kitus dalykus, o tokių duomenų valstybiniuose registruose nėra.
19. ŠMSM nepasinaudojusi savo kaip registro valdytojo teise reikalauti iš AM laiku ir teisingai įrašytų duomenų apie stojančiuosius⁵⁵, negali turėti tikrų ir teisingų duomenų sprendimams priimti. Be to, tinkamai pasirenkę studentai yra viena kertinių studijų kokybės sąlygų, todėl priėmimo kriterijų suvienodinimas keltų visiems stojantiesiems tuos pačius kokybinius reikalavimus nepriklausomai nuo finansavimo pobūdžio.

⁵³ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-11-19 įsakymas Nr. V-1337.

⁵⁴ Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymai: 2020-10-27 Nr. V-1647, 2020-11-05 Nr. V-1694.

⁵⁵ Švietimo ir mokslo ministro 2009-06-16 įsakymu Nr. ISAK-1245 patvirtinti Studentų registro nuostatai, 10 p.

2. REIKIA STIPRINTI STUDIJŲ PROGRAMŲ RENGIMO IR VYKDYMO PROCESUS

2.1. Neužtikrinama, kad studentų įtraukimas atlieptų jų lūkesčius studijų procesui

20. ESG numatyta⁵⁶, kad mokslo ir studijų institucijos turėtų turėti studijų programų kūrimo ir tvirtinimo procesus, studijų programos turi būti sukurtos įtraukiant studentus ir kitus dalininkus. Mokslo ir studijų institucijos turi užtikrinti, kad jos kaupia, analizuoja ir naudoja aktualią informaciją, padedančią veiksmingai valdyti studijų programas ir kitas veiklas, ir užtikrinti tokį šių programų įgyvendinimą, kuris skatintų studentus imtis aktyvaus vaidmens studijų procese, o studentų vertinimas atspindėtų šį požiūrį. Į studentus orientuotas mokymasis ir mokymas vyksta, kai atsižvelgiama į studentų įvairovę ir jų poreikius, jiems teikiamas grįžtamasis ryšys, kuris, esant poreikiui, apima patarimus dėl mokymosi proceso.
21. Laikėmės nuostatos, kad studentams sudaromos galimybės periodiškai pareikšti nuomonę dėl studijų kokybės ir atsižvelgiama į jų nuomonę tobulinant studijų programas, kai AM įtraukia socialinius partnerius ir studentus į programų rengimo procesą, apklausia studentus dėl studijų kokybės bent kartą per metus, gavusi pasiūlymų dėl klausimų, į juos atsižvelgia, imasi priemonių spręsti per studentų apklausas identifikuotas problemas, studentams teikia grįžtamąjį ryšį, aiškinasi jų iškrito priežastis ir analizuoja duomenis apie jų įsidarbinimą.

Nepakankamas socialinių partnerių ir studentų įtraukimas į programų rengimą

22. Išanalizavus valstybinių AM pateiktą informaciją apie studentų ir socialinių partnerių įtraukimą 2017–2020 m. į ketinamų vykdyti studijų programų rengimą nustatyta, kad iš 20 programų teikusių⁵⁷ AM: 2 universitetai ir 4 kolegijos neįtraukė studentų, vienas universitetas į darbo grupės sudėtį neįtraukė socialinių partnerių, nors jie teikė nuomones ir rekomendacijas dėl programų rengimo. Viena kolegija audito pabaigoje įteisino studentų įtraukimą į programų rengimo grupes. SKVC vertina, ar AM į vidinį kokybės užtikrinimą (studijų programų rengimą, vertinimą ir tobulinimą) įtraukia socialinius dalininkus⁵⁸ (studentus ir kitas suinteresuotas šalis bei socialinius partnerius)⁵⁹. Atlikus vertinimų išvadų⁶⁰ analizę nustatyta, kad jose teikiamos pastabos dėl socialinių partnerių įtraukimo į programų rengimą.

⁵⁶ 1.2, 1.3 ir 1.7 p.

⁵⁷ Audituojamu laikotarpiu akredituota, įvertinta teigiamai arba leista vykdyti 100 valstybinių universitetų ir kolegijų pateiktų ketinamų vykdyti studijų programų. Pasirinkome patikrinti po vieną studijų programą iš kiekvienos aukštosios mokyklos kiekvienais audituojamais (2017–2020) metais, jei tais metais aukštoji mokykla teikė studijų programas vertinti. Į atranką pateko 20-ies programų teikusių AM (9 kolegijų ir 11 universitetų) 43 studijų programos.

⁵⁸ Socialiniai dalininkai – asmenys, jų grupės ar organizacijos, suinteresuoti rengiamų specialistų rengimu, galintys institucijai daryti įtaką ir prisiimančys už tai soc. atsakomybę (institucijos administracinis ir akademinis personalas, studentai, jų tėvai, absolventai, darbdaviai, profesinių asociacijų ir sąjungų atstovai, valstybinės institucijos ir pan.).

⁵⁹ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus įsakymai: 2011-11-28 Nr. 1-01-157 patvirtinta Ketinamos vykdyti studijų programos aprašo rengimo, jos išorinio vertinimo ir akreditavimo metodika, 58.2 p. (galiojusi iki 2020-01-01); 2019-12-31 Nr. V-149 patvirtinta Ketinamų vykdyti studijų programų vertinimo metodika, 7.1.2 p.

⁶⁰ Analizuotos 35 (iš 43) pasirinktų programų ekspertinio išorinio vertinimo išvados, nes likusių 8 programų vertinimas buvo supaprastintas ir ekspertinių išvadų nėra.

Vertinimo išvadose pateiktų pastebėjimų dėl socialinių partnerių įtraukimo pavyzdžiai

- „Vizito metu socialiniai partneriai teigė, jog, jų nuomone, jie nebuvo pakankamai įtraukti į šios studijų programos rengimą“;
- „Susitikime dalyvavę beveik visi partneriai patvirtino, kad į juos buvo kreiptasi apklausiant dėl numatomų rengti specialistų poreikio, tačiau rengiama programa su jais nebuvo derinta“;
- „Ekspertai pastebėjo, kad nei vienas susitikime dalyvavęs socialinis partneris nebuvo įtrauktas į programos rengimą“.

- Audito metu apklausus valstybinių AM studentų atstovybes, 7 (3 universitetų ir 4 kolegijų) iš 19 atsakiusiųjų nurodė, kad studentų dalyvavimas programų rengime ar tobulinime nėra aktyvus, studentai dalyvauja tik formaliai, neužtikrinamas jų dalyvavimas visame studijų programų rengimo procese. 2 kolegijų studentų atstovybės nurodė, kad studentai neįtraukiami į studijų programų rengimo, atnaujinimo ar tobulinimo procesą. 6 universitetų ir 3 kolegijų studentų atstovybės nurodė, kad AM neatsižvelgia arba ne visais atvejais atsižvelgia į studentų siūlymus, teiktus rengiant, atnaujinant ar tobulinant programas. 11 iš 19 studentų atstovybių nežinojo ir negalėjo pateikti pavyzdžių, kokias programas jų AM 2017–2020 m. atnaujino studentų iniciatyva.
- Studentų atstovybės ir Lietuvos studentų sąjunga nurodė, kad studentai pasigenda įtraukimo būtent į naujų studijų programų rengimą, nors jų indėlis būtų svarbus. Studentai galėtų prisidėti sudarant ir numatant studijų programos tinklėlyje būsimus dalykus, atliepiant studijų lankstumo perspektyvą, atkreipti dėmesį į šiuo metu jau AM organizuojamų programų panašumą, problemas, kurios galėtų iškilti studentams ir būsimoje studijų programoje.
- Siekiant suprasti darbo rinkos ir studentų mokymosi poreikius ir skatinti juos labiau įtraukti į aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo procesus, AM turėtų užtikrinti socialinių partnerių ir studentų dalyvavimą visame studijų programų rengimo ar tobulinimo procese.

Studentų nuomonė dėl studijų kokybės nepakankamai išgirsta

- Įvertinę AM pateiktus atsakymus ir dokumentus apie jų atliekamas apklausas nustatėme, kad visos valstybinės AM bent kartą per metus atlieka studentų apklausas. 5 universitetai ir 5 kolegijos vykdo po penkias ir daugiau skirtingo turinio apklausas, 3 universitetai ir 3 kolegijos apsiriboja viena ar pora apklausų per metus, arba vykdo tik vieno turinio apklausą.
- Su studentų aktyvumo trūkumu pildant apklausas susiduria visos AM (išskyrus vieną, kur dalyvavimas jose įtraukiamas į studijų tvarkaraščius kaip paskaita). Domėjomės, kaip AM užtikrina studentų dalyvavimą. AM pavyksta įtraukti daugiau studentų vykdant trumpas elektronines apklausas, studentams siunčiant priminimus, taikant įvairios motyvavimo priemones (pvz.: konkursai, žaidimai, prizai), asmeninius pokalbius su studentais ir pan. Prasčiausiai studentai dalyvauja apklausose dėl studijų nutraukimo ir jų kokybės: nuo 15 iki 40 proc. studentų, tik 2 universitetuose dalyvauja daugiau nei 60 proc. (2 lentelė).

2 lentelė. 23 aukštųjų mokyklų 2017–2020 m. atliktos studentų apklausos

Apklausos (pagal turinį)	AM skaičius, kurios atlieka apklausas		Apklausoje dalyvaujantys studentai (nuo/iki, proc.)
	Universitetai	Kolėgijos	
Programų / studijų vertinimas	11	11	15 – 40 (60)*
Studijų modulio / dalyko	7	6	10 – 90
Dėstyto kokybės	5	7	15 – 90
Baigiamųjų kursų studentų	3	7	60 – 95
Pirmakursių	3	6	36 – 90
Absolventų	2	4	20 – 40 (100)*
Užsienio studentų	4	1	45 – 60
Doktorantų	3	-	20 – 48
Nutraukusių studijas	2	1	12 – 35

* Vienoje AM apklausoje apie įsidarbinimą dalyvauja 100 proc. studentų.

Šaltinis – AM duomenys

28. Studentų atstovybių nuomone, AM nevykdo kokybiškų sisteminių studijų kokybės analizių, apklausos nepasiekia visų studentų ir gali neatskleisti esminių problemų: fakultetai retai atlieka apklausus, jos neapima visų sričių, todėl daugelis problemų neišsakomos, neidentifikuojamos ir nepasiekia AM administracijos. SKVC atliktas išorinis AM vertinimas parodė, kad daug apklausų neretai dubliuoja viena kitą, jų rezultatas neaiškus, o studentus vargina nuolatinis klausinėjimas ir galimai tai lemia menką jų dalyvavimą ar nenorą aktyviai reikšti savo nuomonę.
29. Vienas studijų kokybės rodiklių – mažas nutraukusiųjų studijas skaičius. Pagal AM duomenis, per analizuojamą 3 m. laikotarpį jas nutraukė vidutiniškai 15,8 proc. kolegijų ir 13,4 proc. universitetų⁶¹ studentų, iš jų nebaigę pirmo kurso – atitinkamai 25,3 ir 21,8 proc. Visos AM aiškinasi studentų iškritimo priežastis, bet nenurodė, kodėl jie studijas nutraukia „savo noru / asmeniškai prašant“, nors dėl šios priežasties iškritusiųjų dalis didžiausia ir 2017–2020 m. sudarė 37,5 proc. (kolegijose – 49,1 proc., universitetuose – 31,7 proc.). Vienas universitetas nurodė, kad vykdė apsisprendimo nutraukti studijas priežasčių tyrimą, kitos (22) AM taiko skirtingas priemones studentų iškritimui analizuoti (7 pav.).

7 pav. Aukštųjų mokyklų priemonės, kurių imasi siekiant išsiaiškinti studentų iškritimo priežastis

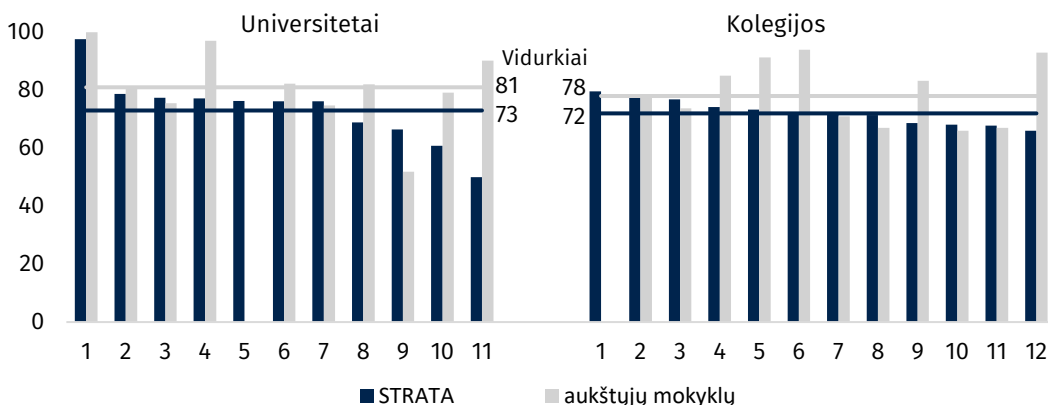
Šaltinis – Valstybės kontrolė, remiantis AM pateiktais duomenimis

30. AM, atliekančios nutraukusiųjų studijas studentų apklausus, nurodė, kad jų rezultatai padeda priimant sprendimus dėl pasiekimų stebėsenos, pagalbos studentams teikimo.

⁶¹ Vilniaus universitetui nepateikus duomenų apie iškritusių studentų skaičių, naudojome ŠVIS duomenis.

31. 19 atsakiusių studentų atstovybių išskyrė dvi pagrindines studentų iškritimo priežastis: netinkamas studijų krypties pasirinkimas (5 universitetų ir 7 kolegijų SA); netenkino tam tikrų studijų dalykų (modulių) kokybė (5 universitetų ir 2 kolegijų SA).
32. 2020 m. atlikta analizė⁶² parodė, kad studijų nebaigimo prevencijos priemonių diegimas AM labai netolygus, jos taiko skirtingas ir nevienodo efektyvumo iškritimo mažinimo priemones, jų vykdymui nėra skiriama lėšų, neturima išsamios ir patikimos informacijos apie studijų nutraukimo priežastis, neįdiegtos prevencinės ankstyvojo įspėjimo sistemos, pačios *nubyrėjimo* mažinimo veiklos yra per mažos apimties, epizodinės ir neprieinamos visiems studentams ir kt. Vienas universitetas pažymėjo, kad turi įdiegtą prevencinę ankstyvojo įspėjimo sistemą. Siekiant diegti ir plėtoti efektyvias ir kompleksines informatikos ir informatikos inžinerijos (IRT) studentų *nubyrėjimo* prevencijos priemones, ministerija 2020 m. parengė Studijų nebaigimo prevencijos priemonių diegimo aukštosiose mokyklose (IRT srityje) įgyvendinimo koncepciją.
33. Kitas svarbus studijų kokybės rodiklis – absolventų įsidarbinimas. Valstybinių universitetų absolventų įsidarbinimo rodiklis 2017–2019 m. vidutiniškai siekė 81 proc., kolegijų absolventų – 78 proc., o 3 universitetuose ir 3 kolegijose – 90 ir daugiau proc. Absolventų įsidarbinimą vertinome remdamiesi ir STRATOS pateiktais duomenimis (8 pav.).

8 pav. Įsidarbinę absolventai, 2019 m., proc.

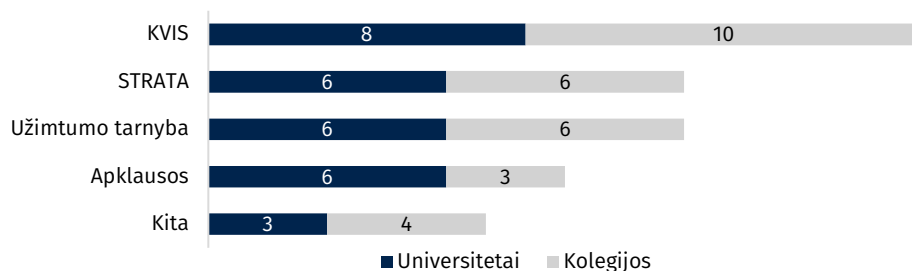

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal STRATOS ir valstybinių AM pateiktus duomenis

34. Visos AM bent kartą per metus renka duomenis apie absolventų įsidarbinimą baigus studijas, bet 10 AM (7 universitetai ir 3 kolegijos) renka duomenis tik po 12 mėn., o 6 AM (3 kolegijos ir 3 universitetai) po 3–5 mėn. Pavyzdžiui, Danijoje šie duomenys renkami etapais: po 3, 6 ir 12 mėn. Vienas Danijos universitetas pastebėjo, kad įsidarbinimas labai prastas tiek po 3, 6 ar 12 mėn. ir ėmėsi veiksmų: peržiūrėjo programą ir pradėjo organizuoti praktiką užsienio atstovybėse. Lietuvoje tokią praktiką, kai duomenys renkami etapais (po 3–5 mėn., 6–9 mėn., 12 mėn.), taiko tik 1 universitetas ir 3 kolegijos.
35. AM duomenis apie absolventų įsidarbinimą, įsidarbinusių pagal studijų kryptį ir pagal kvalifikacijos lygį renka iš skirtingų šaltinių: Užimtumo tarnybos, STRATOS, Karjeros valdymo informacinės sistemos (KVIS), pagal SODROS duomenis apie Lietuvoje dirbančius absolventus, pačių AM vykdomų apklausų ir kt. viešai prieinamų duomenų šaltinių, bet ne visos AM naudojami visais šiais šaltiniais (9 pav.).

⁶² Vėj „Investuok Lietuvoje“ ir asociacijos „Infobalt Lietuva“ atliko analizę „Nuo abituriento suolo iki karjeros IRT (informatikos ir informatikos inžinerijos) profesijose“.

9 pav. Absolventų įsidarbinimo duomenų šaltiniai ir juos naudojančių aukštųjų mokyklų skaičius

Šaltinis – valstybinių AM pateikti duomenys

36. AM nurodo, kad įsidarbinimo duomenų gavimas ir jų patikimumas vis dar išlieka problema. Vykdamas absolventų karjeros stebėseną remiamasi statistiniais duomenimis apie Lietuvoje gyvenančius ir dirbančius absolventus iš įvairių registrų, kuriuose pateikiami ne visi duomenys. Registruose nekaupiami duomenys apie išvykusius dirbti į užsienį, dirbančius pagal studijų kryptį, nėra galimybės stebėti įsidarbinimo pagal įgytą kvalifikaciją (specialybę), individualią sutartį ir pan., todėl AM įsidarbinimo rodiklių duomenys gali būti nepatikimi ir nepalyginami. Karjeros valdymo informacinės sistemos duomenys kintant absolventų karjerai, t. y. pasikeitus jų profesijos lygmeniui, nėra atnaujinami, todėl jie nėra patikimi ir neatspindi tikrosios užimtumo ir karjeros padėties. AM nurodo, kad įsidarbinimo pagal įgytą specialybę duomenis fiksuoja rankiniu būdu, o tai neefektyvu laiko ir žmogiškųjų išteklių atžvilgiu.
37. ŠMSM atnaujinus⁶³ Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašą, nuo 2020 m. įvedama kasmetinė absolventų įsidarbinimo rodiklio stebėsenos analizė⁶⁴. Rodikliui skaičiuoti nustatyta metodika⁶⁵, todėl jis taps palyginamas tarp aukštųjų mokyklų. Labai svarbu, kad AM tinkamai stebėtų šį rodiklį ir pagal jį tobulintų studijų programas. Be to, aktyvesnis ir tinkamas studentų įtraukimas į studijų kokybės vertinimą prisidėtų prie kokybės gerinimo ir studentų motyvacijos tęsti studijas.

Nepakankamas grįžtamasis ryšys studentams dėl atsižvelgimo į jų nuomonę

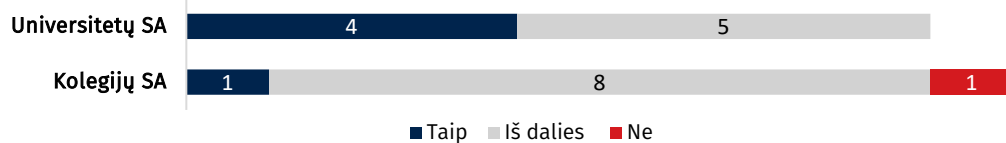
38. Apklausiant studentus būtina tinkamai sudaryti klausimynus, kurie leistų atskleisti studijų kokybės problemas, o identifikavus problemas jas analizuoti ir spręsti. AM teiravomės, ar joms buvo teiktos rekomendacijos dėl klausimynų, ar jos įgyvendintos. 9 universitetai ir 6 kolegijos nurodė, kad buvo gavę pasiūlymų iš studentų ir akademinės bendruomenės ir atsižvelgdamos į tai klausimynus tobulino. 5 kolegijos ir universitetas juos tobulino savo iniciatyva. AM nurodė, kad koregavo klausimų turinį, mažino jų skaičių, gerino apklausų prieinamumą ir patogumą naudotis, diegė skaitmenizuotus apklausos įrankius, tačiau 74 proc. (14 iš 19) SA mano, kad apklausos tik iš dalies leidžia ar neleidžia atskleisti esminių problemų, studentai nežino ar iš dalies žino, kokias problemas identifikuoja AM (10 pav.).

⁶³ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-07-17 įsakymu Nr. V-835.

⁶⁴ Vienas iš 7 nustatytų kasmetinių rodiklių yra „krypties studijų absolventų, dirbančių 0–3 (profesiniams bakalaurams, bakalaurams) arba 0–2 (magistrantūros, profesinių studijų absolventams) Lietuvos profesijų klasifikatoriaus pagrindinėse grupėse 12 mėnesių po studijų baigimo, taip pat dirbančių savarankiškai, dalis (proc.) nuo visų krypties ir pakopos studijas baigusių ir jų netęsiančių absolventų“.

⁶⁵ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-07-17 įsakymu Nr. V-835 patvirtintas Studijų krypties išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas, 5 priedas.

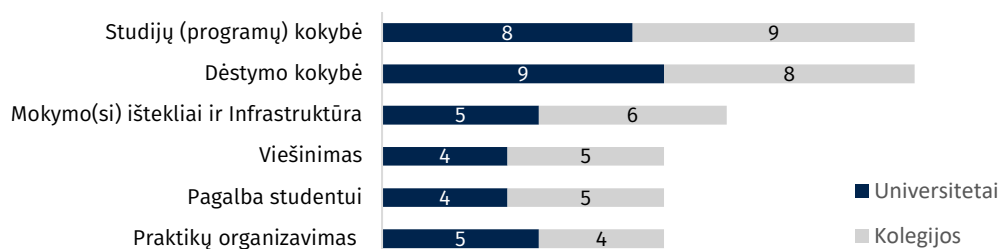
10 pav. Studentų atstovybių nuomonė „Ar aukštųjų mokyklų vykdomos apklausos leidžia atskleisti esmines problemas“

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal studentų atstovybių pateiktus duomenis

39. 17 (iš 19) SA dėstymo kokybę ir studijų (programų) turinio kokybę išskiria kaip opiausias problemas, pabrėžia viešinimo problemą, nesusikalbėjimą tarp padalinių, nepasidalinimą reikiama informacija tarpusavyje ir kt. (11 pav.).

11 pav. Studentų atstovybių identifikuotos problemos prioriteto tvarka

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SA pateiktus duomenis

40. AM nurodė, kad atsižvelgia į studentų apklausas, informuoja apie apklausų analizės rezultatus, tačiau studentai (4 kolegijų ir 5 universitetų (47 proc.) SA) pasigenda išsamesnės informacijos, viešų apklausų rezultatų duomenų, platesnio informavimo, konkrečių duomenų apie priimtus sprendimus ir jų įgyvendinimą, grįžtamojo ryšio. Lietuvos studentų sąjungos nuomone, AM vykdomos apklausų analizės paviršutiniškos, nėra rezultatų apibendrinimo, išsamių sprendimų apie tolesnius veiksmus. SKVC informavo (2021-03-22), kad vertindami studijų programas⁶⁶ išorės vertintojai (ekspertai) pateikdavo pastabų, kad AM po apklausų nepateikia grįžtamojo ryšio studentams, neaptaria rezultatų ir neviešina, kaip buvo į juos atsižvelgta.
41. Grįžtamojo ryšio trūkumas ir apklausų gausa mažina studentų motyvą aktyviai jose dalyvauti, o AM praranda galimybę tobulinti studijų kokybę remdamasi studentų išsakomomis problemomis.

2.2. Neužtikrinama, kad visos programos būtų parengtos kokybiškai

42. Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo gairėse nurodoma, jog studijų programos – tai aukštųjų mokyklų mokyti misijos pagrindas⁶⁷. 2019 m. Lietuvos studentų sąjungos atliktas tyrimas „Studijas baigiančiųjų studentų pasitenkinimas studijomis“⁶⁸ atskleidė, jog maždaug 25 proc. studentų buvo nepatenkinti ar net labai nepatenkinti savo

⁶⁶ Studijų programų vertinimas buvo atliekamas iki 2018 m.

⁶⁷ ESG, 1.2 p.

⁶⁸ Prieiga per internetą: <http://www.lss.lt/wp-content/uploads/2019/12/Studijas-baigiančiųjų-studentų-pasitenkinimas-studijomis-tyrimas.pdf> (žiūrėta 2020-10-28).

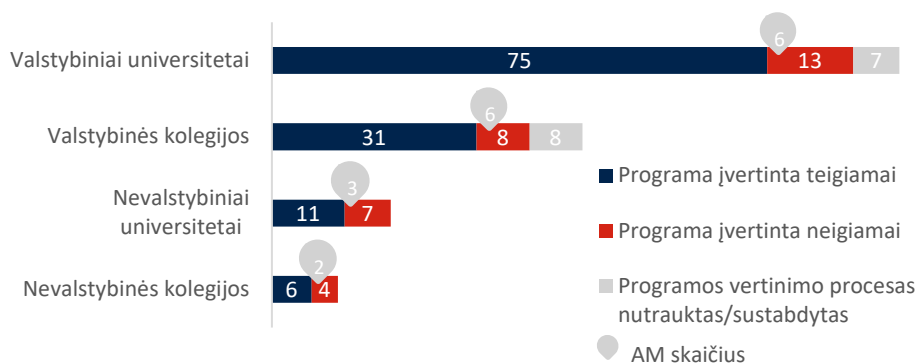
studijų programa. 30 proc. studentų teigė nesutinkantys arba visiškai nesutinkantys, kad programa juos tinkamai paruošė sėkmingai profesinei karjerai.

43. Laikėmės nuostatos, kad programos parengiamos kokybiškai, jei AM visos ketinamos vykdyti (naujos) programos, pateiktos vertinimui, yra akredituotos; visos naujos studijų programos pagrįstos AM vykdomais mokslo (meno) tyrimais; visos vykdomos programos akredituojamos bent kas 6 metus, AM atsižvelgia (tikslina jas) į teikiamas rekomendacijas dėl jų tobulinimo; visos doktorantūros Lietuvos mokslo tarybos įvertintos teigiamai.

Ekspertai turi pastabų dėl aukštųjų mokyklų naujų programų

44. Išanalizavę SKVC duomenis apie AM teiktas ketinamas vykdyti programas⁶⁹ nustatėme, kad 2017–2020 m. pateikta 170 naujų programų⁷⁰. Valstybiniuose universitetuose neigiamai įvertinta 14 proc., kolegijose – 17 proc. jų teiktų ketinamų vykdyti programų. 10 proc. valstybinių AM programų vertinimas nutrauktas arba sustabdytas dėl programų neatitikties teisės aktų reikalavimams ir dėl pokyčių teisinėje bazėje. Nevalstybiniuose universitetuose neigiamai įvertinta 39 proc., kolegijose – 40 proc. teiktų programų (12 pav.).

12 pav. 2017–2020 m. ketinamų vykdyti programų įvertinimas aukštosiose mokyklose (programų skaičius)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Studijų kokybės vertinimo centro duomenis

45. Peržiūrėję 2017–2019 m. SKVC metines veiklos ataskaitas ir išanalizavę 2020 m. ketinamų vykdyti programų vertinimų išvadas, nustatėme, kad daugiausia trūkumų naujose programose pastebima vertinant numatytus studijų tikslus, rezultatus, programų turinį ir sandarą. Ekspertai kvestionuoja programų poreikio pagrįstumą, pabrėžia netinkamai suformuotus tikslus, atkreipia dėmesį į dalykų turinį, apimtį, jų dermę su studijų rezultatais (pavyzdys).

Ekspertų teiktų pastebėjimų pavyzdžiai

„Sukaupta nepakankamai informacijos studijų programos poreikiui pagrįsti. Darbo rinkos analizė neparemta oficialia Lietuvos statistika, strateginiais Lietuvos ir ES dokumentais“.

„Programos tikslai ir siejami rezultatai tik iš dalies atitinka II pakopos pobūdį“.

„Neatskleistas Programos poreikis universiteto lygiu ir neatskleista Programos tikslo ir numatomų studijų rezultatų dermė su universiteto misija, veiklos tikslais ir (ar) strategija“.

⁶⁹ Ketinama vykdyti studijų programa – tai nauja studijų programa, sukurta įvertinus pagal programą numatomų rengti specialistų poreikį ir jų įsidarbinimo galimybes, aukštosios mokyklos turimą mokslinį ar profesinį potencialą bei turimus ar ketinamus pasitelkti išteklius (žmonių, materialiuosius ir metodinius) tokiai programai vykdyti.

⁷⁰ Valstybiniai universitetai – 95, valstybinės kolegijos – 47, nevalstybiniai universitetai – 18, nevalstybinės kolegijos – 10.

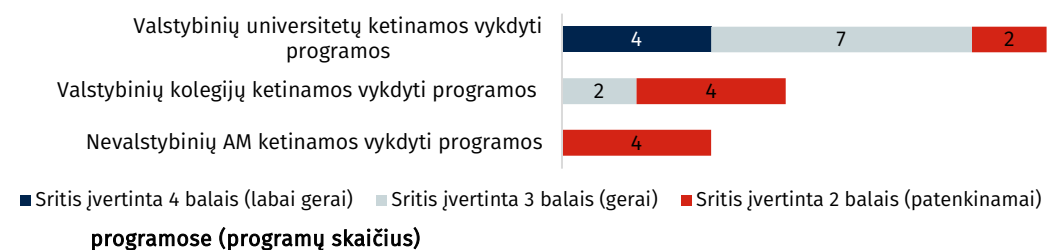
„Programa (jos tinklėlis, turininė pusė) nėra optimali. Turinys nepakankamai pagrįstas naujaisiais mokslo pasiekimais ir tyrimais. Kai kurie studijų dalykai, priskirti alternatyviesiems, riboja galimybę studentui gauti pilną žinių ir gebėjimų paketą. Baigiamojo darbo apimtis neatitinka nustatytų Bendrųjų studijų vykdymo reikalavimų.“

„Studijų dalykų visuma nepakankamai užtikrina studijų programos atitikmenį X kryptčiai. Studijų dalykų išdėstymas ne visada nuoseklus, esama temų dubliavimo, pasikartojimo. Studijas vainikuojančių dalykų (praktika, baigiamasis darbas) turinys nepakankamai detalizuotas.“

„Temų persidengimas kai kuriuose moduluose; Programoje nėra numatyta jokia praktika ir/ar tyrimo darbas, t. y. studento moksliniam darbui, kuris bus vykdomas pirmųjų trijų semestrų metu, nėra numatyta nei vieno kredito.“

46. Kita silpnai vertinama sritis parengtose naujose programose – mokslo (meno) ir studijų veiklos sąsajos. Kaip atskira vertinamoji sritis, ji pradėta vertinti 2020 m.⁷¹ (iki tol atskiros išvados ir įvertinimas balais dėl šios srities nebuvo teikiami)⁷². Išanalizavus visas 2020 m. ketinamų vykdyti programų vertinimo išvadas nustatyta, kad 32 proc. parengtų naujų valstybinių AM programų mokslo (meno) ir studijų veiklos sąsajos buvo įvertintos kaip turinčios esminių trūkumų ir tenkinančios tik minimalius reikalavimus (valstybiniuose universitetuose ši sritis patenkinamai įvertinta 15 proc., kolegijose – 67 proc. programų). Ši sritis patenkinamai įvertinta ir visose nevalstybinių AM programose (13 pav.).

13 pav. Mokslo (meno) ir studijų veiklos sąsajų vertinimo rezultatai 2020 m. ketinamose vykdyti

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ketinamų vykdyti programų vertinimo išvadas

47. Kalbant apie valstybinių ir nevalstybinių AM parengtas programas, ekspertai teikia pastebėjimus dėl nepakankamų vykdomos mokslinės veiklos sąsajų su studijomis, nepakankamo studijų turinio susiejimo su naujaisiais mokslo ir technologijų pasiekimais, neaktyvios dėstytojų mokslo veiklos, mokslinių publikacijų ar mokslinės produkcijos stokos.

Ekspertų teiktų pastebėjimų dėl mokslo (meno) ir studijų veiklos sąsajų pavyzdžiai

„Dėstytojų mokslo veiklos lygis nėra pakankamas, o vykdoma mokslinė ir projektinė veikla nėra tiesiogiai susiję su Programa; Programos studijų dalykų turinys ir temos ne itin siejasi su naujaisiais mokslo pasiekimais; vykdomos MTEP veiklos apimtys nėra pakankamai intensyvios“.

„Programos studijų turinyje menkai atsispindi naujausi mokslo ir meno pasiekimai; Mažai mokslo taikomųjų bei užsakomųjų tyrimų, publikacijų, susijusių su programa“.

„Neaiškus Studijų programų vadovų vaidmuo planuojant dėstytojų mokslinę veiklą ir ją vėliau integruojant studijų procese; Pasigendama mokslinės produkcijos ir pagrindimo, kad bus užtikrinamas pakankamas ryšys tarp mokymo ir mokslo taikomųjų tyrimų“.

„Numatyta tyrimų tematika ir problematika nepakankamai atliepia Programos turinį“.

⁷¹ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-07-17 įsakymu Nr. V-835 patvirtinus Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašą, vertinamąsias sritis ir rodiklius.

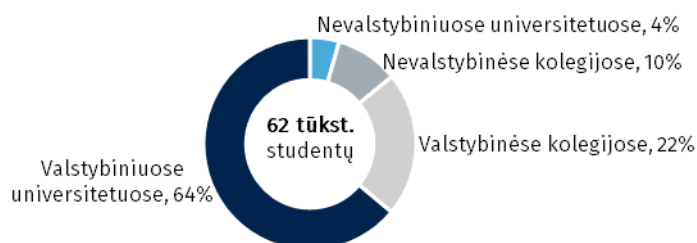
⁷² Iki 2020 m., analizuodami programos sandarą, ekspertai vertino, ar „programos turinys atitinka naujausius mokslo, meno ar technologijų pasiekimus“, o analizuodami personalo sritį vertino, ar „numatomo programos personalo vykdomi moksliniai tyrimai (mokslo taikomoji veikla, meninė veikla), tiesiogiai susiję su analizuojama programa“. Taigi, vertinant programas buvo analizuojami tam tikri moksliskumo aspektai, tačiau tai nebuvo atskira, išsamiai analizuojama vertinamoji sritis su numatytais rodikliais.

48. Ekspertų nustatyti trūkumai ir tai, kad ne visos ketinamos vykdyti programos akredituojamos, rodo, jog jų rengimo procesas tobulintinas⁷³. Siekiant studijų kokybės ir norint, kad rengiamos studijų programos išliktų aktualios, AM turėtų daugiau dėmesio skirti numatomų studijų tikslų, rezultatų ir turinio planavimui. Norint sudaryti sąlygas studentų mokslo (meno) veiklos gebėjimų ugdymui, naujų programų rengėjai turėtų labiau atsižvelgti į mokslo (meno) ir studijų veiklos sąsajas ir užtikrinti mokslo (meno) veiklos ir studijų vienovę, kaip numatyta Mokslo ir studijų įstatyme⁷⁴.

Vykdomos studijų programos laiku neakredituotos ir 54 proc. jų – be esminių trūkumų

49. ESG numatyta⁷⁵, jog, siekiant užtikrinti studijų kokybę ir atliepti studentų bei visuomenės poreikius, AM turi reguliariai vertinti savo studijų programas. Analizuodami Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registrą bei SKVC išorinių vertinimų duomenų bazę nustatėme, jog yra vykdomų programų, kurios buvo vertintos seniau nei prieš 7 m., o turėtų būti įvertinamos ne rečiau kaip kartą per 6 metus⁷⁶ (nuo 2019 m. liepos mėn. vykdomų krypties studijų išorinis vertinimas atliekamas ne rečiau kaip kartą per 7 metus⁷⁷).
50. Remdamiesi ŠVIS duomenimis apie vykdomas programas ir jų akreditavimo terminus, nustatėme, kad bent 58 proc. visų vykdomų programų⁷⁸ laiku neįvertintos ir jose mokosi beveik 62 tūkst. studentų (62 proc. visų AM studijuojančiųjų) (14 pav.). Valstybinėse aukštosiose mokyklose tokios programos sudaro 56,5 proc. visų jų vykdomų programų ir jose studijuoja 53 tūkst. (60,1 proc.) studentų.

14 pav. Studentų, studijuojančių laiku neakredituotose programose, pasiskirstymas

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS duomenis

51. Šios programos laiku neįvertintos dėl besikeičiančio vertinimo modelio ir teisės aktų kaitos. 2018–2019 m. programų vertinimai nevyko, o nuo 2020 m. pradėti studijų kryptių vertinimai. Todėl visų AM vykdomos studijų kryptys formaliai laikomos akredituotomis, kol bus įvertintos ir akredituotos pagal naująją Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo

⁷³ 2017–2020 m. 12-oje (6 universitetuose, 6 kolegijose) valstybinių ir 5-iose nevalstybinėse (2 universitetuose ir 3 kolegijose) aukštosiose mokyklose bent viena teikta ketinama vykdyti programa buvo įvertinta neigiamai

⁷⁴ 45 str. 1 d.

⁷⁵ 1.9 p.

⁷⁶ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2009-07-24 įsakymu Nr. ISAK-1652 patvirtintas Studijų programų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas, 8 p.

⁷⁷ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-07-17 įsakymu Nr. V-835 patvirtintas Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas, vertinamosios sritys ir rodikliai, 5 p.

⁷⁸ 2020–2021 m. m. AM vykdomos 735 programos, kurių akreditavimo terminas galiojo iki 2021 m. Tikslesnio laiku neakredituotų programų skaičiaus SKVC nepateikė.

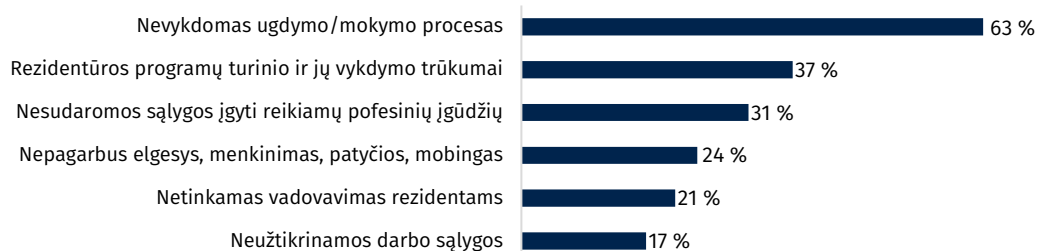
tvarką. SKVC tikslaus laiku neakredituotų programų skaičiaus pateikti negalėjo. Nustatėme pavyzdžių, kai programų vertinimas bus atliekamas praėjus 10 m. nuo paskutinio jų vertinimo (nors kai kurios jų buvo akredituotos 3 metams).

Laiku neakredituotos studijų programos pavyzdys

X studijų programos vertinimas atliktas 2013 m. (akredituota 3 m. laikotarpiui) → 2019-06-05 akreditavimo terminas pratęstas iki 2020-08-31 (be išorinio vertinimo) → Naujas vertinimas numatytas 2023 m. I ketv., t. y. praėjus 10 m. po paskutinio išorinio vertinimo.

52. Rezidentūros studijos niekada nebuvo vertintos, o pirmasis išorinis vertinimas (veterinarijos krypties) numatytas tik 2023 m. I pusm.⁷⁹ 2018 m. atliktas tyrimas⁸⁰ rodo, jog 69 proc. medicinos studijų studentų visiškai arba iš dalies sutinka, kad dėstomų dalykų turinio kokybė žema. Audito metu atlikus rezidentų apklausą⁸¹ nustatėme, jog jie nėra patenkinti rezidentūros programomis: 61 proc. nurodė, kad teorinei daliai skiriama mažiau laiko, nei priklauso ir 54 proc. respondentų profesinei kvalifikacijai reikiamų praktinių įgūdžių įgijimo užtikrinimą įvertino 1-5 balais (iš 10). 53–58 proc. respondentų nurodo, kad rezidentūros vadovai tik kartais skiria savarankiškai atlikti darbus, geranoriškai konsultuoja, teikia grįžtamąjį ryšį. 43 proc. rezidentų papildomai įvardino ir kitas, jų nuomone svarbias, problemas, su kuriomis susiduria (15 pav.). Detali informacija apie apklausos rezultatus pateikta 5 priede.

15 pav. Rezidentų įvardintų problemų grupės

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal rezidentų apklausos duomenis

53. Analizavome, kokia dalis įvertintų studijų programų akredituotos 3 m. (turinčios taisytinų trūkumų)⁸², 6 m. laikotarpiui (be esminių trūkumų) ir neakredituotos (dėl esminių trūkumų nevykdomos). 2018–2019 m. programos nevertintos, o 2017 m. įvertinta tik 13 proc. visų AM vykdomų programų, todėl, siekdami tikslesnių duomenų, į analizę įtraukėme ankstesnių metų vertinimus. Pagal SKVC pateiktus duomenis apie 2010–2017 m. vertinimų rezultatus nustatėme, jog valstybinėse AM 6 m. akredituota 54,3 proc., 3 m. – 43,3 proc., neakredituota 2,4 proc. visų vertintų programų (16 pav.).

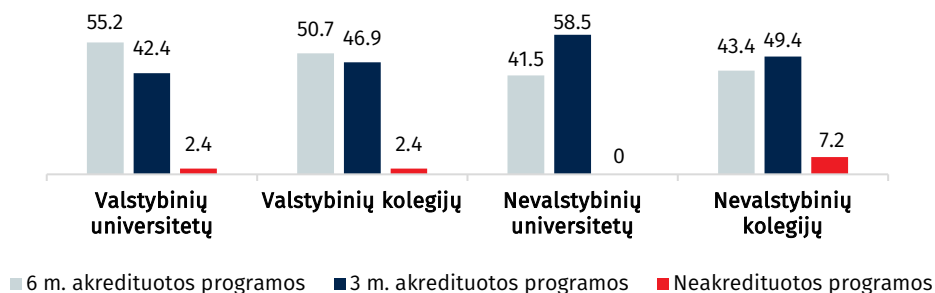
⁷⁹ Studijų kokybės vertinimo centro direktoriaus 2020-12-01 įsakymu Nr. V-99 patvirtintas Rezidentūros studijų išorinio vertinimo planas.

⁸⁰ Lietuvos medicinos studentų asociacijos tyrimas „Medicinos studijų kokybės vertinimas“, 2018 m.

⁸¹ Dalyvavo 324 rezidentai.

⁸² Studijų programos akredituojamos 3 m., jeigu išorinį vertinimą atlikę ekspertai bent vieną vertinimo sritį įvertino „patenkinamai“, t. y. nustatė, jog sritis tenkina tik minimalius kokybės reikalavimus ir ją būtina tobulinti.

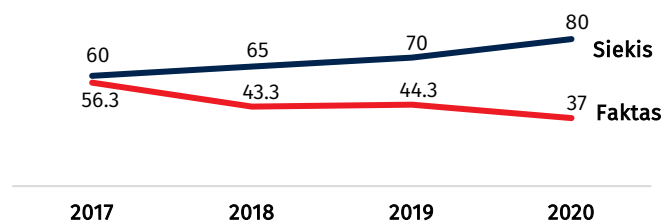
16 pav. 2010–2017 m. vertintų vykdomų studijų programų akreditavimo sprendimai, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SKVC duomenis

54. Valstybinėje švietimo 2013–2022 m. strategijoje⁸³ numatytas tikslas, kad 2020 m. visų aukštųjų mokyklų studijų programų, akredituotų 6 metams, dalis, palyginti su visomis akredituotomis programomis, sudarytų 80 proc., nepasiektas, nes 2020 m. faktinė rodiklio reikšmė buvo tik 37 proc. (17 pav.).

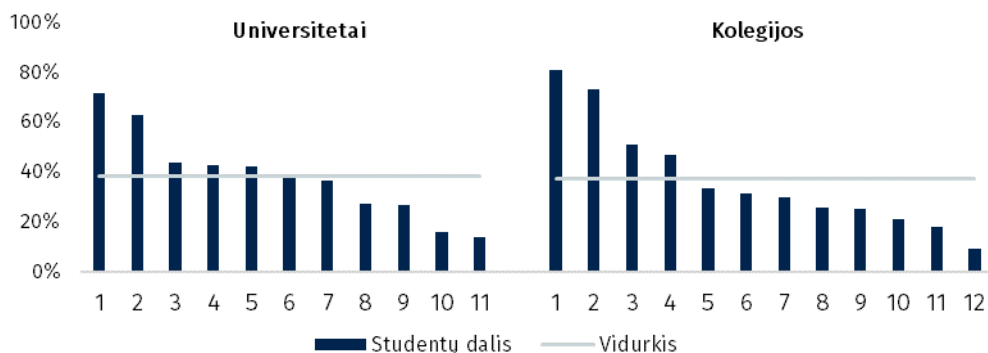
17 pav. Šešeriems metams akredituotų studijų programų, lyginant su visomis akredituotomis programomis, dalis, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SKVC ir ŠMSM duomenis

55. Pagal STRATA duomenis, 2020 m. studentų dalis, studijuojanti maksimaliam laikotarpiui akredituotose programose, valstybiniuose ir nevalstybiniuose universitetuose sudarė 39 proc., kolegijose – 37 proc. studentų. Kiekvienoje valstybinėje AM ši dalis skiriasi: universitetuose nuo 14 iki 71,6 proc., kolegijose – nuo 9,4 iki 80,5 proc.⁸⁴ (18 pav.).

18 pav. Studentų, studijuojančių maksimaliam laikotarpiui akredituotose valstybinių aukštųjų mokyklų programose ar kryptyse 2020 m., dalis, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal STRATA pateiktus duomenis

⁸³ Patvirtinta Seimo 2013-12-23 nutarimu Nr. XII-745.⁸⁴ Nevalstybiniuose universitetuose – nuo 0 iki 59,6 proc.; nevalstybinėse kolegijose – nuo 5,6 iki 50,2 proc.

56. ESG gairėse⁸⁵ numatyta, kad studijų programos turėtų būti tobulinamos atsižvelgiant į išorinio vertinimo metu teiktas rekomendacijas, tačiau SKVC 2016–2019 m. pažangos ataskaitų apžvalgoje pastebi, jog ne visos AM parinktos priemonės ar veiksmai atrodo tinkami, kadangi jų pobūdis neatrodo tiesiogiai susijęs su rekomendacijomis. Norėdami įsitikinti, ar valstybinės AM atsižvelgia ir įgyvendina ekspertų teiktas rekomendacijas, įvertinome atsirinktas 26 programas, kurias vykdo 15 AM. Nustatėme, kad 13 AM ėmėsi veiksmų rekomendacijų įgyvendinimui, 2 universitetai įrodymų apie rekomendacijų įgyvendinimą nepateikė. 4 AM nerengė rekomendacijų įgyvendinimo pažangos ataskaitų, nes tai nebuvo privaloma. Nuo 2020 m. pažangos ataskaitų rengimas tapo privalomu ir SKVC vykdys rekomendacijų įgyvendinimo stebėseną bei teiks AM grįžtamąjį ryšį⁸⁶.
57. AM turėtų vyrauti programos be esminių trūkumų (akredituotos maksimaliam laikotarpiui), todėl svarbu, kad visos jos būtų laiku ar reguliariai vertinamos, o ekspertų teiktos rekomendacijos būtų tinkamai įgyvendinamos. Studijų programų neįvertinus laiku ir neįgyvendinus ekspertų rekomendacijų, tai gali turėti įtakos studijų kokybei.

Praktikų organizavimui pastabų turi ir ekspertai, ir studentai

58. Praktika – neatsiejama studijų programos dalis, kai studentas turi galimybę išmoktas teorines žinias pritaikyti praktinėse situacijose, taip pasirengti būsimam darbui. Mokslo ir studijų įstatyme⁸⁷ numatyta, kad už studentų praktikos organizavimą atsakinga AM. Nustatėme, jog ekspertai, vertindami studijų programas, praktikų organizavime įžvelgia trūkumų dėl vietų pasiūlos, turinio, praktikų bazės.

Vertinimo išvadose ekspertų pateikti pastebėjimai dėl praktikų

- Nepakankama praktikos vietų pasiūla, akivaizdus poreikis plėsti socialinių partnerių sąrašą, siekiant užtikrinti Programos studentams platesnes praktikų atlikimo galimybes.
- Stebimas nelogiškumas, kai praktiniams įgūdžiams gilinti reikalingos teorinės žinios suteikiamos ne prieš praktiką, o po jos. Studijuojamų dalykų ir praktikų netinkamos tarpdalykinės sąsajos nesudaro prielaidų tinkamam praktikos studijų rezultatų pasiekimui ir neužtikrina nuoseklaus studento kompetencijų ugdymo (-si).
- X įsipareigoja suteikti Programos studentams praktikos vietą, tačiau „pažintinių ekskursijų“ ilgalaikė nauda abejotina.

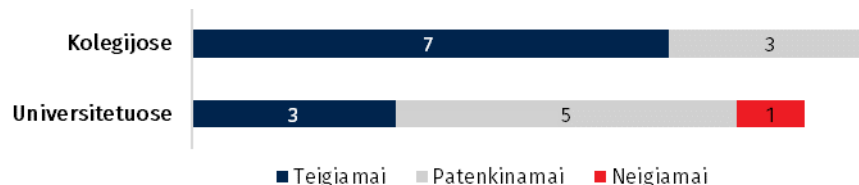
59. Atlikę studentų atstovybių apklausą nustatėme, jog 9 SA praktikų organizavimą vertina patenkinamai arba neigiamai. Pažymėtina, jog kolegijų studentai praktikų organizavimą vertina palankiau nei universitetų studentai (19 pav.).

⁸⁵ 1.2 p.

⁸⁶ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-07-17 įsakymu Nr. V-835 patvirtintas Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašas, vertinamosios sritys ir rodikliai, 47.3 p.

⁸⁷ 53 str. 16 p.

19 pav. Studentų atstovybių nuomonė „Kaip vertinate praktikų organizavimą aukštojoje mokykloje?“

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal studentų atstovybių pateiktus duomenis

60. Tiek kolegijose, tiek universitetuose daugiau nei trečdalis apklaustų studentų⁸⁸ neigiamai (patenkinamai, blogai arba labai blogai) vertina praktikos užduočių naudingumą (34 proc.), AM praktikos vadovo dėmesį (34 proc.), AM suteiktą informaciją apie praktikas (40 proc.). Dažniausiai studentai turi nusiskundimų dėl praktikos metu skiriamų užduočių aktualumo, praktikos vadovų dėmesio stokos, praktikos vietų pa(si)rinkimo bei informavimo ar komunikacijos apie praktikas (pavyzdys).

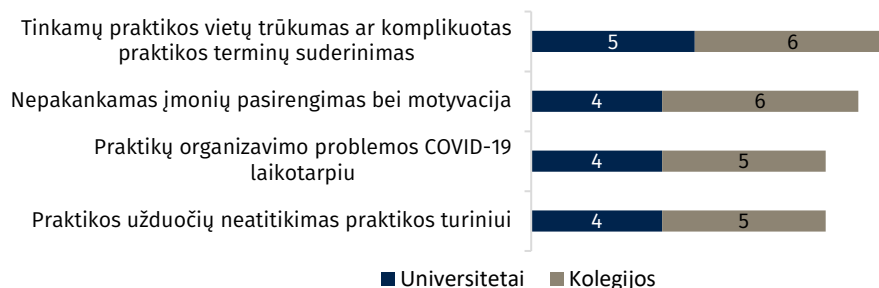
Studentų pastebėjimų apie praktikas pavyzdžiai

- **DĖL PRAKTIKOS UŽDUOČIŲ:** „Studentai susiduria su įmonėmis, kurios tiesiog nėra linkusios priimti studentų, negali jiems suteikti pakankamai užduočių, kurios leistų praktikantui įgyti daugiausiai naudos“; „Kartais užduotys būna labai panašios, mažai įtraukiančios ar mažai sudominančios, nepritaikomos realiai, tik teoriškai“; „Darbo specifiška praktikos vietoje neatitinka studijuojamo dalyko“; „Studijuojau X ir rašyti referatus 2 metus iš eilės (kai turėjo būti rimta praktika) yra visiškai nenaudinga“.
- **DĖL PRAKTIKOS VADOVŲ:** „Praktikos vadovai dažnai atmetinai dirba“; „Praktikos vadovai dažnai nesuteikia arba ne pilnai suteikia studentams reikalingą informaciją apie dokumentų pildymą, fakulteto partneres, kuriose galima atlikti praktiką, arba tai padaro ne pilnai“; „Praktikos vadovai galėtų suteikti daugiau informacijos apie praktiką, nekaltinti studentų dėl laiko neturėjimo, o atrasti laiko iškilusiems klausimams atsakyti“.
- **DĖL PRAKTIKOS VIETŲ:** „Nedidelis praktikos vietų pasirinkimas“; „Visuomenės sveikatos studijų programos studentams yra labai sunku rasti praktikos vietą. <...> todėl studentams tenka važiuoti į kitus miestus tam, kad galėtų atlikti praktiką sveikatos priežiūros įstaigoje“; „Universitetas pats neturi pakankamai pasiūlos studentams, atlikti praktikas kitose įmonėse, o jeigu ir turi, ką pasiūlyti, tai tam tikrais atvejais būna itin netinkamos vietos“; „Pati aukštoji mokykla studentams padeda susirasti praktiką tik tada, kai jau yra kritinis atvejis ir studentas negeba atrasti vietos praktikai“.
- **DĖL INFORMAVIMO/KOMUNIKACIJOS:** „Iš universiteto pusės nedaug informacijos apie praktiką, prasta komunikacija“; „Informacijos apie praktikų vietas teikia ir universitetas, ir pavienės įmonės, norinčios priimti praktikantus. Tik, deja, tai nevyksta labai sistemingai – tai puikiai iliustruoja valstybinių įstaigų praktikų vietų skelbimas“; „Praktikų organizavime siūlyčiau tobulinti informavimą apie tą praktiką“.

61. Panašią problematiką (pvz., dėl praktikos užduočių ir vietų) nurodo ir pačios AM, įvardydamos iššūkius, su kuriais susiduriama organizuojant praktikas (20 pav.).

⁸⁸ Studentų atstovybių ir anoniminės studentų apklausų duomenys.

20 pav. Aukštųjų mokyklų dažniausiai nurodomi iššūkiai

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal aukštųjų mokyklų pateiktus duomenis

62. Siekiant palaikyti aukštą praktinio mokymosi kokybės lygį, svarbu bendradarbiauti su įmonėmis ar įstaigomis, priimančiomis studentus praktikai, taip lengviau suderinti jų ir AM lūkesčius ir poreikius. Tai pabrėžia ir AM (nuolatinio ryšio palaikymo svarbą nurodė 14 jų). Išanalizavę AM pateiktą informaciją nustatėme, kad visos AM sudaro ilgalaikio bendradarbiavimo sutartis su įmonėmis ar įstaigomis. 8-iose iš 12-os kolegijų daugiau nei pusė studentų praktikas atlieka įmonėse, su kuriomis sudarytos ilgalaikio bendradarbiavimo sutartys. Universitetų informacijos nelyginome, nes ne visi galėjo pateikti šiuos duomenis⁸⁹.
63. 33 proc. apklaustų universitetų SA teigia, jog praktika efektyvesnė įmonėse, su kuriomis bendradarbiauja AM, 33 proc. nurodo, jog efektyvesnė savarankiškai susirastose vietose, o likusios mano, kad tai neturi įtakos praktikos efektyvumui. Tuo tarpu 50 proc. kolegijų SA⁹⁰ teigia, kad praktika yra efektyvesnė įmonėse, su kuriomis bendradarbiauja AM, ir pabrėžia, jog tokios įmonės yra geriau pasirengusios priimti studentus, jos geriau žino praktikos specifiką, jose vyksta sklandesnė komunikacija (pavyzdys).

Studentų atstovybių komentarų dėl praktikų įmonėse, su kuriomis bendradarbiauja AM, pavyzdžiai

- Įstaigos, kurios bendradarbiauja su aukštąja mokykla žino, ko tikėtis iš studentų, žino maždaug jų žinių lygį. Taip yra lengviau organizuoti pačią praktiką.
- Ilgalaikiai partneriai yra lengviau prieinami (sklandi komunikacija), daugelis įmonių yra tikslingai fokusuotos į studentų studijų kryptis.
- Tokia įmonė jau yra susipažinusi ir žino būtent pagal kokią studijų programą mokosi studentai, o toje įmonėje kur anksčiau gal būtų nebuvo daug praktikantų sunku sudaryti geras sąlygas atlikti praktiką.
- Studentai, atlikdami praktiką įmonėse ir įstaigose, su kuriomis bendradarbiauja aukštoji mokykla, yra labiau laukiami, jiems skiriama daugiau dėmesio, įmonės ir įstaigos jaučia pareigą tinkamai priimti praktikantus.
- Įstaiga, kuri bendradarbiauja su aukštąja mokykla, yra patikimesnė tiek darbuotojų atžvilgiu, tiek ir pačia aplinka, nes ji yra labiau skirta studentams mokytis ir toliau lavinti savo žinias negu sėdėti ir nieko neatlikti praktikoje ir už tai gauti gerą įvertinimą.

64. Bolonijos proceso įgyvendinimo ataskaitoje „Europos aukštojo mokslo erdvė“⁹¹ minima, kad praktinis mokymas yra laikomas viena pagrindinių absolventų įsidarbinimo galimybių. Tačiau 74 proc. (14 iš 19) studentų atstovybių nurodo, jog studentai jaučiasi tik iš dalies pasirengę praktiniam darbui. Taigi, labai svarbu, kad praktikai atlikti būtų sudaromos tinkamos sąlygos ir tai suteiktų studentams kokybišką tobulinimosi patirtį.

⁸⁹ 5 universitetai pateikė apytikslius duomenis, 6 informacijos negalėjo pateikti.

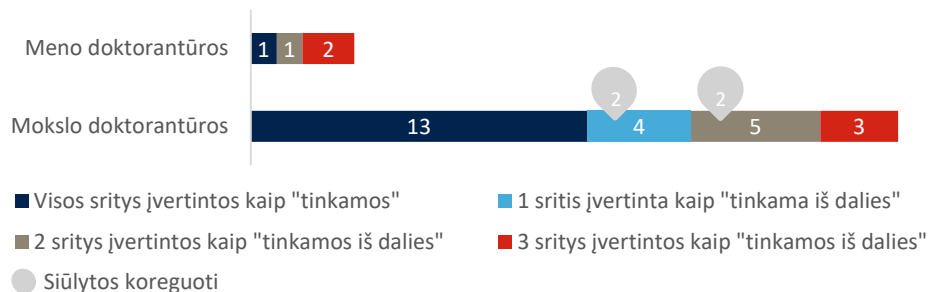
⁹⁰ 30 proc. kolegijų studentų atstovybių nurodo, jog praktika efektyvesnė savarankiškai susirastose vietose, 20 proc. teigia, jog tai neturi įtakos praktikos efektyvumui.

⁹¹ Bologna Process Implementation Report „The European Higher Education Area in 2018“, 234 p.

Universitetų doktorantūros turi trūkumų

65. Analizuodami Lietuvos mokslo tarybos atliktus doktorantūrų vertinimus nustatėme, kad 2018–2019 m. buvo teikti 3 prašymai naujai doktorantūros teisei įgyti (dviem mokslo ir vienai meno doktorantūrai), bet nė vienu šių atvejų ji nesuteikta. Mokslo doktorantūros ekspertai įvertino teigiamai, tačiau Lietuvos mokslo taryba, aptarusi vertinamąsias išvadas, nesutiko su ekspertų siūlymu ir nepritarė doktorantūros teisės suteikimui.
66. Išanalizavę audituojamu laikotarpiu Lietuvos mokslo tarybos atliktų vykdomų doktorantūrų vertinimo išvadas nustatėme, kad visų 2017 m. vertintų 4 meno doktorantūrų kokybę ir efektyvumą siūlyta vertinti gerai ir rekomenduota jas tęsti. Atlikus mokslo doktorantūrų vertinimą (2020 m.⁹²), iš 25-ių doktorantūrų 21-ą tęsti, 4 – koreguoti pagal ekspertų pateiktas pastabas. Daugumą vykdomų doktorantūrų rekomenduota tęsti, tačiau 48 proc. mokslo ir 75 proc.⁹³ meno doktorantūrų bent 1 vertinamoji sritis ekspertų įvertinta kaip turinti trūkumų („tinkama iš dalies“) (21 pav.).

21 pav. Vertinamųjų sričių įvertinimai vykdomų doktorantūrų vertinimuose (doktorantūrų skaičius)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2020 m. mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo išvadas

Mokslo doktorantūrose trūkumų dažniausiai buvo nustatoma studijų ir mokslinių tyrimų vykdymo, doktorantūros reglamento ir eigos administravimo, doktorantūros efektyvumo, o meno doktorantūrų – studijų ir rezultatų kokybės, vadybos efektyvumo ir doktorantūros rezultatyvumo srityse.

67. ESG gairėse⁹⁴ minima, jog išorinis kokybės vertinimas ir jo rezultatai turi žymų poveikį institucijoms ar jų programoms, todėl bet kokios išvados ar sprendimai, kurie priimami išorinio vertinimo rezultatų pagrindu, turi būti pagrįsti aiškiais, iš anksto apibrėžtais ir nuosekliai taikomais kriterijais. Nustatėme, kad doktorantūrų vertinimo tvarkos aprašuose⁹⁵ vertinamosios sritys ir analizuojami aspektai yra nurodyti, bet ekspertų galutinių sprendimų priėmimo sąlygos nėra aiškios: nenustatytos kokybišką ir efektyvią doktorantūrą apibūdinančios parametrų reikšmės, nėra detalizuota, kokiais atvejais siūloma tęsti, koreguoti⁹⁶ arba stabdyti ar panaikinti doktorantūras. Pavyzdžiui, Studijų

⁹² Mokslo doktorantūrų vertinimas vyks iki 2022 m.

⁹³ 12 iš 25 mokslo ir 3 iš 4 meno doktorantūrų.

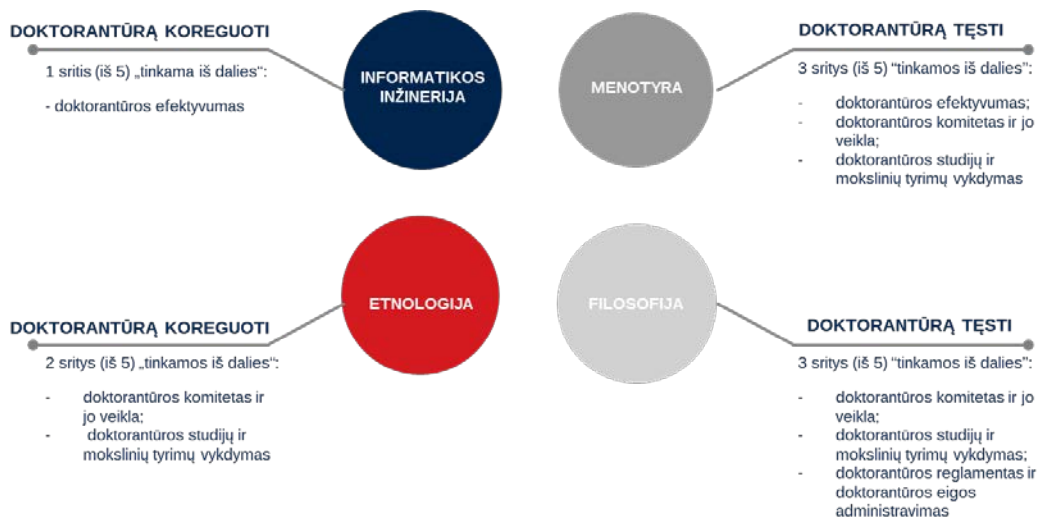
⁹⁴ 2.5 p.

⁹⁵ Lietuvos mokslo tarybos pirmininko įsakymai: 2020-03-31 Nr. V-192 „Dėl Mokslo doktorantūros vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“; 2017-11-06 Nr. V-277 „Dėl Meno doktorantūros kokybės ir efektyvumo vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁹⁶ Per nustatytą laikotarpį aukštoji mokykla privalo įgyvendinti ekspertų teiktas rekomendacijas, o jas įgyvendinusi pateikti informaciją Lietuvos mokslo tarybai. Taryba, įvertinusi pažangą, priima galutinį sprendimą: doktorantūrą tęsti arba stabdyti / naikinti.

išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos apraše⁹⁷ yra detalizuota vertinamųjų sričių įvertinimo skalė, aiškiai apibrėžtos sprendimų priėmimo sąlygos. Analizuodami vertinimų išvadas, nustatėme atvejų, kai ekspertai doktorantūros siūlo testuoti, nors pastarosiose „tinkamomis iš dalies“ įvertinta daugiau sričių, nei tose doktorantūrose, kurias pasiūlyta koreguoti (22 pav.).

22 pav. Mokslo doktorantūrų vertinimai ir ekspertų pateikti siūlymai

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2020 m. mokslo doktorantūrų vertinimo išvadas

68. Aiškumo doktorantūrų vertinimuose pasigenda ir valstybiniai universitetai:

Universiteto komentaras apie doktorantūrų vertinimus

„Doktorantūrų vertinimo tvarkoje doktorantūros kokybę ir efektyvumą matuojantys parametrai nėra reglamentuoti ir nėra nustatytos kokybišką doktorantūrą apibūdinančių parametru reikšmės, kurias institucija turėtų pasiekti. Todėl kai kurių vertinimų išvados pateikiamų doktorantūrų aspektų vertinimas pagal neapibrėžtus parametrus gali turėti subjektyvumo ir pilnai neatspindėti doktorantūrų kokybės ir efektyvumo“.

69. Audito metu nustatėme, jog viešai skelbiamos ir visuomenei prieinamos tik meno doktorantūrų vertinimo išvados, o mokslo, nesant tokio reikalavimo⁹⁸, viešai neskelbiamos nei Lietuvos mokslo tarybos, nei AM, vykdančių šias doktorantūras, svetainėse, nors ESG gairėse⁹⁹ numatyta, kad visos apimties ekspertų parengtos vertinimo išvados turėtų būti viešai skelbiamos, aiškos ir prieinamos akademinei bendruomenei, išoriniams partneriams ir kitiems suinteresuotiems asmenims.
70. 2019 m. Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos atliktas Trečiosios studijų pakopos (doktorantūros) studentų pasitenkinimo studijomis tyrimas rodo, jog 35 proc. apklaustų doktorantų studijų kokybę ir informacijos apie jų sklaidą vertina neigiamai (labai blogai, blogai arba patenkinamai). Panaši dalis (39 proc.) neigiamai vertina ir studijų organizavimą, o 80 proc. apklaustųjų nurodė, kad jos organizavimo ir vykdymo tvarką reiktų keisti.

⁹⁷ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-07-17 įsakymas Nr. V-835.

⁹⁸ Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2020-03-31 įsakymu Nr. V-192 patvirtintame Mokslo doktorantūrų vertinimo tvarkos apraše nėra nuostatos, įpareigojančios viešai skelbti mokslo doktorantūrų vertinimo išvadas.

⁹⁹ 2.6 p.

71. Siekiant sudaryti prielaidas doktorantūrų kokybės užtikrinimui ir jų efektyvumo didinimui, jos turėtų būti tobulinamos. Siekiant priimti objektyvius ir aiškius sprendimus, turėtų būti nustatytos tinkamą doktorantūrą apibūdinančių parametrų reikšmės, detalizuotos ekspertų sprendimų priėmimo sąlygos, įtvirtintos nuostatos, įpareigojančios viešinti visas doktorantūrų vertinimų išvadas, nes, jų neskelbiant, visuomenė nėra informuojama apie institucijų vykdomų mokslo doktorantūrų kokybę.

2.3. Nepakankamas dėstytojų didaktinių kompetencijų tobulinimas

72. Europos aukštojo mokslo erdvės ekspertų nuomone¹⁰⁰, dėstytojų didaktinio meistriškumo ugdymas būtinas dėl šiuo metu vykstančios sparčios mokymosi kultūrų kaitos, susijusios su naujomis technologijomis, dėl į studentą orientuotų studijų metodikų diegimo. Tarpinstituciniai dėstytojų didaktinių kompetencijų tobulinimo projektai padėtų sklandžiai keistis geriausia patirtimi, efektyviai įtraukti tarptautinius partnerius, prisidėtų prie Lietuvos aukštojo mokslo konsolidavimo. Pagal ESG¹⁰¹, dėstytojo vaidmuo yra esminis siekiant sukurti kokybišką studento patirtį ir sudarant sąlygas įgyti žinias, kompetencijas ir gebėjimus.
73. Audito metu laikėme, kad AM užtikrina dėstytojų didaktinių kompetencijų tobulinimą, jeigu: turi kvalifikacijos tobulinimo metinius planus; didaktinių kompetencijų mokymus organizuoja diferencijuodamos pagal dėstytojų patirtį; po karantino paskelbimo dėl COVID-19 pandemijos AM dėstytojai buvo išmokyti dirbti nuotoliniu būdu; planuoja mokymus dėl nuotolinio studijų organizavimo.
74. Išanalizavę AM pateiktus dokumentus nustatėme, kad 2 (iš 12) kolegijų ir 5 (iš 11) universitetų 2017–2020 m. dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo planų nerengė. Iki 2020 m. teisės aktuose nebuvo numatyta, kad AM sudarytų kvalifikacijos tobulinimo planus. 2020 m. patvirtintos Aukštųjų mokyklų dėstytojų kompetencijų tobulinimo gairės¹⁰² nustatė kompetencijų tobulėjimo strategines kryptis, kompetencijų tobulinimo planavimo, organizavimo ir įgyvendinimo stebėsenos veiklas ar procedūras, institucinio plano sudarymą. XVIII Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane¹⁰³ numatyta atnaujinti gaires: didaktines kompetencijas išskirti kaip vieną tobulinimo prioritetų.
75. Bolonijos sutarties įgyvendinimo ataskaitoje¹⁰⁴ pabrėžiama, kad svarbu užtikrinti reikiamas pradedančiųjų, karjeros vidurį pasiekusių ir karjeros keliu pažengusių dėstytojų kompetencijas, organizuojant atitinkamus mokymus. Dėstytojams, kurių praktinė patirtis ir įgūdžiai skirtingi, reikia skirtingų didaktinių mokymų. Išanalizavę AM pateiktą informaciją nustatėme, kad 9 kolegijos ir 8 universitetai 2017–2020 m. dėstytojų didaktinių kompetencijų mokymų nediferencijavo pagal dėstytojų patirtį. Likusios AM mokymus diferencijavo iš dalies: dažniausiai išskirdavo mokymus pradedantiesiems dėstytojams.

¹⁰⁰ Prieiga per internetą:

https://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Kita_informacija/Leidiniai/Rekomendacijos_AM_politika_HE2ST_U_2016_ilg.pdf, 7 rekomendacija (žiūrėta 2021-01-12).

¹⁰¹ Prieiga per internetą:

https://www.skvc.lt/uploads/documents/files/Kita_informacija/Leidiniai/ESG_vertimas.pdf, 1 d. 1.5 nuostata (žiūrėta 2021-01-15).

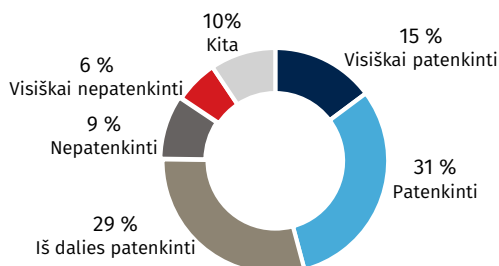
¹⁰² Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020-06-19 įsakymu Nr. V-936, 11.6 p.

¹⁰³ Patvirtintas Vyriausybės 2021-03-10 nutarimu Nr. 155.

¹⁰⁴ Bologna Process Implementation Report, The European Higher Education Area in 2018.

76. 10 universitetų ir 12 kolegijų nurodė, kad po studentų apklausų ėmėsi tobulinti dėstytojų kokybę. Pagal AM studentų atstovybių apklausos duomenis¹⁰⁵ dėstytojų kokybė nurodoma kaip viena opiausių problemų; 8 (42,1 proc.) SA ją išskyrė kaip didžiausią problemą ir labiau pabrėžia nepasitenkinimą ne dėstytojų kompetencija, o jų didaktiniais gebėjimais.
77. Paskelbus karantiną dėl COVID-19 pandemijos 2020 m. visos AM organizavo mokymus dėstytojams dirbti nuotoliniu būdu. Visos kolegijos ir 9 universitetai 2021 m. suplanavo mokymus dėl nuotolinio studijų organizavimo. Studentų apklausos¹⁰⁶ duomenimis, patenkinti arba visiškai patenkinti nuotolinio dėstytojų kokybe mažiau negu pusė jų (46 proc.) (23 pav.).

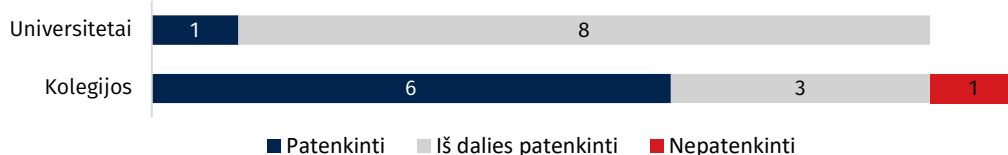
23 pav. Studentų vertinimas, kiek juos tenkina nuotolinio dėstytojų kokybė

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal studentų apklausos duomenis

78. 40,8 proc. studentų¹⁰⁷ mano, kad per antrąją pandemijos bangą (2020–2021 m. m.) AM nuotoliniam mokymui pasirengė geriau palyginti su pirmąją banga. Vertinant SA nuomonę, galima teigti, kad šio dėstytojų kokybe labiau patenkinti kolegijų studentai (24 pav.).

24 pav. Studentų atstovybių nuomonė apie nuotolinio dėstytojų kokybę

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal SA apklausos duomenis

79. Studentai ir jų atstovybės audito metu atliktose apklausose įvardijo dėstytojų didaktinių kompetencijų bei nuotolinio dėstytojų problemas.

Studentų ir studentų atstovybių apklausose nurodytų problemų pavyzdžiai

- Dalis dėstytojų paskaitų metu nuskaito skaidrėse pateiktą informaciją.
- Kai kurie dėstytojai informaciją perteikia nuobodžiai ir sausiai.
- Trūksta novatoriškų dėstytojų metodų.
- Kai kuriems dėstytojams trūksta bendravimo įgūdžių, nesuteikiamas grįžtamasis ryšys, ypač tai išryškėjo, prasidėjus nuotoliniam mokymui.
- Dėstytojams trūksta kompiuterinio raštingumo / techninių įgūdžių, dėl to kyla problemų vedant nuotolines paskaitas.
- Karantino metu padidėjo krūvis studentams, atsirado daugiau savarankiško mokymosi.

¹⁰⁵ Apklausoje aukštųjų mokyklų studentų atstovybės, atsakymus pateikė 10 kolegijų ir 9 universitetų SA.

¹⁰⁶ Atlikome aukštųjų mokyklų studentų internetinę apklausą, atsakymus pateikė 851 studentas.

¹⁰⁷ Atlikome aukštųjų mokyklų studentų internetinę apklausą, atsakymus pateikė 851 studentas.

80. ŠMSM informavo¹⁰⁸, kad derina su AM atstovais Bendrųjų studijų vykdymo reikalavimų¹⁰⁹ pakeitimus, kurie susiję su nuotolinių studijų būdų įteisinimu, išsamesniu reglamentavimu ir santykio tarp kontaktinių ir nuotolinių studijų nustatymu. Siekiant užtikrinti sistemingą dėstytojų didaktinių kompetencijų ir nuotolinio darbo tobulinimą, atsižvelgiant į dėstytojų skirtingą praktinę patirtį ir įgūdžius, būtų tikslinga kasmet atlikti tobulinimosi poreikių analizę, nustatyti prioritetus, tikslingai planuoti ir vykdyti mokymus.

3. NEPAKANKAMA STUDIJŲ TARPTAUTIŠKUMO PLĖTRA

81. Studijų tarptautiškumas – vienas studijų kokybės veiksnių. Tarptautiškumo rodikliai vertinami sudarant universitetų reitingus (ARWU¹¹⁰, QS¹¹¹). Stiprinti Europos aukštojo mokslo tarptautinį patrauklumą numatyta strategijoje Europa 2020¹¹², numatyti ir tarptautiškumo rodikliai¹¹³. XVIII Vyriausybės programoje¹¹⁴ suplanuota siekti, kad 2030 m. bent vienas Lietuvos universitetas tarptautiniame reitinge patektų tarp 300 geriausių pasaulio universitetų, numatyta stiprinti studijų tarptautiškumą ir skatinti studentų ir dėstytojų judumą. EBPO nurodo¹¹⁵, kad studijos užsienyje studentams yra galimybė įgyti įvairiapusiškesnę patirtį, įgūdžius, kurie ateityje gali padėti sėkmingiau konkuruoti darbo rinkoje. Priimančioms šalims mobilūs studentai, ypač jei jie lieka visam laikui, gali būti ne tik pajamų šaltinis dėl mokamų studijų, išlaidų pragyvenimui, tačiau gali prisidėti prie inovacijų kūrimo ir tolesnio ekonomikos augimo.
82. Laikėme, kad tarptautiškumas plėtojamas, jei patvirtintas tarptautiškumo plėtros strateginis dokumentas, o AM turi patvirtintus siektinus rodiklius, vykdė jo skatinimo projektus, dėstytojai ir studentai sėmėsi patirties užsienyje, numatytas laikas tarptautinei patirčiai įgyti pedagogų rengimo programose, pritraukiami užsienio studentai, vykdomos jungtinės studijų programos, užtikrinamas reikalingas dėstytojų užsienio kalbos mokėjimo lygis.
83. Bendro tarptautiškumo plėtros strateginio dokumento ŠMSM, kaip politikos formuotojas, nepatvirtino. Tarptautiškumas šalyje aptartas skirtinguose teisės aktuose, kuriuose planuojamas laikotarpis baigėsi 2020 m., o naujų dokumentų nėra. Studijų tarptautiškumo plėtros ir Lietuvos aukštojo mokslo tarptautinio pripažinimo stiprinimo siekiai bei su tuo susiję rodikliai buvo apibrėžti Valstybinėje studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013–2020 m. plėtros programoje¹¹⁶, kuri buvo įgyvendinama

¹⁰⁸ El. laiškas, gautas 2020-12-16.

¹⁰⁹ Švietimo ir mokslo ministro 2016-12-30 įsakymas Nr. V-1168.

¹¹⁰ Academic Ranking of World Universities. Prieiga per internetą: <http://www.shanghairanking.com/ARWU-Methodology-2020.html> (žiūrėta 2021-04-12).

¹¹¹ QS World University Rankings. Prieiga per internetą: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2021> (žiūrėta 2021-04-12).

¹¹² Europos Komisija. Komisijos komunikatas 2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=LT> (žiūrėta 2021-04-12).

¹¹³ Education and training. Targets. European Commission. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/topics/education-and-training_en (žiūrėta 2021-04-14).

¹¹⁴ Patvirtinta Seimo 2020-12-11 nutarimu Nr. XIV-72, 42.3 ir 54.2 p.

¹¹⁵ Education at a Glance 2019. OECD 2019.

¹¹⁶ Patvirtinta Vyriausybės 2012-12-05 nutarimu Nr. 1494.

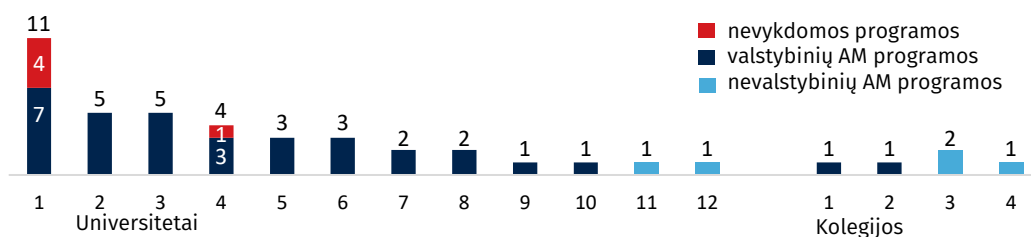
tvirtinant veiksmų planus, nustatyti Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2019–2020 metų prioritetai¹¹⁷. 2021 metų tikslai ir prioritetai nenumatyti.

84. Apklausus valstybines AM, visos 23 nurodė, kad būtų naudingas nacionalinis tarptautiškumo skatinimo strateginis dokumentas, kur būtų apibrėžta, kas laikoma tarptautiškumu, numatyta strateginė pozicija, nes „iki šiol tarptautiškumo plėtojimas yra tik AM atsakomybėje, be jokios nacionalinės pagalbos“.
85. Visos valstybinės AM vidiniuose dokumentuose (strategijose, veiklos planuose, pan.) turi numatiusios savo tarptautiškumo rodiklius, bet skirtingos jų formuluotės, matavimo reikšmės, pvz., matuojama procentais, konkrečiais skaičiais, procentiniu padidėjimu ir pan. XVIII Vyriausybės programoje¹¹⁸ numatyta išgryninti kolegijų ir universitetų misijas ir pabrėžti tarptautinius studijų kokybės rodiklius: tarptautiškumą, studentų ir dėstytojų judumą, įsidarbinimą, verslo aktyvų įtraukimą. Numatyta siekti, kad mokslas ir studijos būtų pasaulinio lygmens.
86. Auditorių nuomone, norint proveržio reikalingas strateginis dokumentas, kur būtų numatyti tarptautiškumo plėtros tikslai, priemonės, finansavimas, vienodi rodikliai, kuriuos stebėtų visos AM, kad būtų pasiekti šalies tarptautiškumo tikslai.

Menkas jungtinių programų indėlis skatinant tarptautiškumą

87. 2017–2013 m. vykdytų ES projektų metu už 13,2 mln. Eur buvo parengta 20 jungtinių studijų programų. Šios programos, bendrai vykdomos skirtingų šalių AM, yra Europos aukštojo mokslo erdvėje ypač vertinama aukštojo mokslo tarptautiškumo vystymo priemonė¹¹⁹. Nustatėme, kad pagal Studijų programų registro (AIKOS) duomenis 4 iš 12-os AM, dalyvavusių ES projektuose, jungtinių programų nevykdo¹²⁰ (2 valstybinės ir 2 nevalstybinės kolegijos).
88. 2021 m. pradžioje Lietuvoje registruotos 37 jungtinės studijų programos, iš kurių 34-ios – valstybinės AM. 81 proc. registruotų programų vykdomos su užsienio AM. Daugiau jungtinių programų vykdoma universitetuose. Penkios iš 37-ių registruotų jungtinių studijų programų nevykdomos (25 pav.).

25 pav. Jungtinių studijų programų skaičius šias programas turinčiose aukštosiose mokyklose

Pastaba – kadangi kai kurios AM vykdo jungtines studijų programas su kitomis Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, paveiksle programų skaičius yra didesnis (44), nei iš viso yra registruotų jungtinių studijų programų (37)

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal Studijų programų registro (AIKOS) duomenis, tikrintus 2021-02-01

¹¹⁷ Patvirtinta švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-04-05 įsakymu Nr. V-364.

¹¹⁸ Patvirtinta Seimo 2020-12-11 nutarimu Nr. XIV-72, 53 p.

¹¹⁹ Lietuvos aukštojo mokslo politikos rekomendacijos, 2016 m. (ŠMPF), 10 p. Prieiga internetu: http://www.smpf.lt/uploads/leidiniai/Rekomendacijos_AM_politika_HE2STU_2016_ilg.pdf (žiūrėta 2021-04-14).

¹²⁰ Studijų programų registre (AIKOS) informacija tikrinta 2021-02-01.

89. Lietuvoje jungtinėse programose (be doktorantūrų) studijuojančiųjų 2017–2020 m. sumažėjo 16,2 proc. ir 2020–2021 m. m. studijavo 848 studentai (nuo 2 iki 87 vienoje programoje). Jungtinės studijų programos sudaro 2,5 proc. visų vykdomų programų, o jose studijuojantieji – 0,8 proc. visų studentų. Jungtinės doktorantūros vykdė 5 AM, jose studijavo 124 doktorantai (4,6 proc. visų doktorantų). Pagrindinės AM nurodomos problemos ir iššūkiai – besiskiriantis šių programų vykdymo teisinis reglamentavimas ir tokių studijų finansavimo trūkumas.
90. Švietimo mainų paramos fondo leidinyje ekspertai nurodė¹²¹, kad aukštosios mokykloms jungtinės programos paprastai neuždirba daug pajamų, o dažnai net reikalauja papildomų investicijų, bet didina tarptautiškumą ir bendradarbiavimą, suteikia tarptautinį išsilavinimą, geresnes karjeros galimybes. Jos turėtų būti patrauklesnės studentams. Matydamos tokių programų naudą, 8 valstybinės AM (4 kolegijos ir 4 universitetai) planuoja rengti naujas jungtines studijų programas (pavyzdys).

Valstybinių aukštųjų mokyklų nuomonės apie jungtinių studijų programų naudą pavyzdžiai

- „didina studentų motyvą dalyvauti tarptautiniame mobilume bei gerina absolventų įsidarbinimą, prisideda prie aukštosios mokyklos reputacijos gerinimo darbdavių bei stojančiųjų tarpe“ (kolegija),
 - „naudingos dėl dėstytojų didaktinių ir anglų kalbos įgūdžių tobulinimo, bendros mokslinės ir projektinės veiklos įgyvendinimo“ (kolegija),
 - „tarpkultūrinių kompetencijų tobulinimas tarpkultūrinėje erdvėje“ (universitetas),
 - „kryptingai išnaudojamas kelių institucijų studijų bei mokslinių tyrimų potencialas“ (universitetas) ir pan.
-

91. Lietuvoje jungtinės programos pritraukia mažai studentų, neišnaudojamas jų potencialas, AM trūksta paskatų iš valstybės rengti naujas programas. Europos aukštojo mokslo erdvės 2018 m. Bolonijos proceso įgyvendinimo ataskaitoje¹²² Lietuva pažymėta prie šalių, kuriose centrinė valdžia nepadedą aukštosios mokykloms rengti jungtinių studijų programų, nors yra šalių, kuriose šios programos yra tarptautiškumo strategijos dalis arba centrinė valdžia bent įvairiais veiksmais / parama prisideda prie jų rengimo. ŠMSM, planuodama tarptautiškumo skatinimą, turėtų atsižvelgti į jungtinių studijų programų svarbą tarptautiškumo plėtrai ir didinti jų patrauklumą.

Žemas studentų mobilumo rodiklis

92. ŠMSM numatė¹²³ stebėti, kokia dalis studentų dalį studijų mokėsi užsienyje, palyginus su visais studijuojančiais. Buvo siekta, kad tokių studentų 2020 m. būtų 20 proc. Nustatėme, kad ministerijos planuotas studentų mobilumo lygis nepasiektas: pagal ŠVIS ir AM pateiktus duomenis dalį studijų užsienyje besimokiusieji Lietuvos studentai sudarė

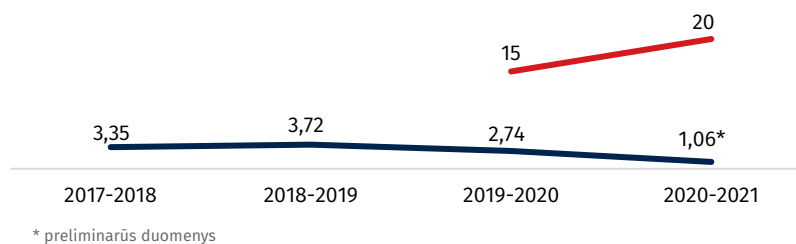
¹²¹ Jungtinės studijų programos Europos aukštojo mokslo erdvėje. ŠMPF, 2013 m.

¹²² European Commission/EACEA/Eurydice, 2018. The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 248 psl. 7.6 pav.

¹²³ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-02-08 įsakymas Nr. V-110 „Dėl Valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013-2020 m. plėtros programos 2019-2020 m. veiksmų plano patvirtinimo“.

mažiau nei 4 proc. ir dėl COVID pandemijos įtakos dar mažėjo (26 pav.). Pandemijos poveikį mobilumo rodikliams patvirtina ir Europos Komisija¹²⁴, ir UNESCO¹²⁵.

26 pav. Studentų, kurie dalį studijų mokėsi užsienyje, palyginti su visais studijuojančiais, dalis proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021-02-23 ŠVIS duomenis

93. Pagal valstybinių AM pateiktus duomenis vidutiniškai studentų mobilumas 2017–2020 m. m. kolegijose buvo apie 2,9 proc.¹²⁶ (nuo 1,2 iki 3,8 proc.), universitetuose – apie 4,3 proc. (nuo 2,7 iki 5,8 proc.). AM nurodo mobilumo neskatinančius veiksnius.

Aukštųjų mokyklų nurodytų mažo studentų mobilumo priežasčių pavyzdžiai

- nepakankama studentų motyvacija dalyvauti tarptautiniame mobilume;
- nepakankamas dalies personalo ir studentų užsienio kalbų lygis;
- sudėtingas studijų suderinimas su užsienio AM dėl pernelyg skirtingų studijų programų;
- trumpas koleginių studijų laikotarpis ir pan.

94. Aiškindamiesi rodiklio ir siektinos reikšmės atitolimo priežastis nustatėme, kad:

- ŠMSM atstovų teigimu, „nėra metodikos, kaip nustatyti siektinas reikšmes – tai politinis-administracinis pasirinkimas“.
- ŠMPF, kuriam pavesta¹²⁷ administruoti visas mobilumo programas (ES, kitas tarptautines ir nacionalines), skiria finansavimą tarptautinio mobilumo veikloms tik 3–4 proc. studijuojančiųjų, kasmet panaudojama apie 20 mln. Eur ir tai sudaro apie 98 proc. skirto *Erasmus* finansavimo. ŠMPF skirstomas finansavimas užtikrina mobilumą apie 5 kartus mažesnei studentų daliai, nei ŠMSM numatytas mobilumo siekis.
- Strategijoje „Europa 2020“¹²⁸ buvo siekiama, kad 2020 m. 20 proc. aukštųjų mokyklų absolventų būtų praleidę kurį laiką studijuodami užsienyje, tačiau ministerijos patvirtintas¹²⁹ rodiklis apima ne absolventų, o studentų, kurie dalį

¹²⁴ Coronavirus - learning mobilities impact survey results. Survey on the impact of COVID-19 on learning mobility activities. 2020. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/resources/documents/coronavirus-learning-mobilities-impact-survey-results_en (žiūrėta 2021-04-14).

¹²⁵ About virtual student mobility in higher education. UNESCO. 2021. Prieiga per internetą: https://www.iesalc.unesco.org/en/2021/01/20/about-virtual-student-mobility-in-higher-education/?fbclid=IwAR0rXDHDmZLSrwbMiMHCLx4qaYscMdeQaGhTrd7ihj36vwqQS9O_3B_548 (žiūrėta 2021-04-14).

¹²⁶ Vertindami kolegijų studentų mobilumo rodiklius neįtraukėme vienos mokyklos duomenų, nes jie reikšmingai nutolę nuo kitų (4,8 karto daugiau už didžiausią likusių kolegijų reikšmę) ir iškreiptų vidurkį.

¹²⁷ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020-05-04 įsakymu Nr. V-649 patvirtintų Švietimo mainų paramos fondo įstatų, 11.2 p.

¹²⁸ Education and training. Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/info/topics/education-and-training_en (žiūrėta 2021-04-14).

¹²⁹ Švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019-02-08 įsakymas Nr. V-110 „Dėl valstybinės studijų, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros 2013-2020 metų plėtros programos 2019-2020 m. veiksmų plano patvirtinimo“.

studijų mokėsi užsienyje, dalį Auditorių nuomone, rodiklis galėjo būti netiksliai perkeltas iš tarptautinių dokumentų.

Ministerija, planuodama rodiklius ir motyvuodama juos pasiekti, turėtų pagrįstai nustatyti jų siektinas reikšmes.

Lietuvos studijos nepakankamai patrauklios užsienio doktorantams ir studentams

95. Bendras doktorantų skaičius pastaraisiais metais beveik nekito, o užsienio III pakopos studentų skaičius didėjo (27 pav.), tačiau Lietuva vis dar du kartus atsilieka nuo ES vidurkio ir pagal doktorantų absolventų skaičių 1000-iui gyventojų. Eurostato duomenimis, 2018 m. Lietuvos šis santykis buvo 0,9, ES vidurkis – 1,9.

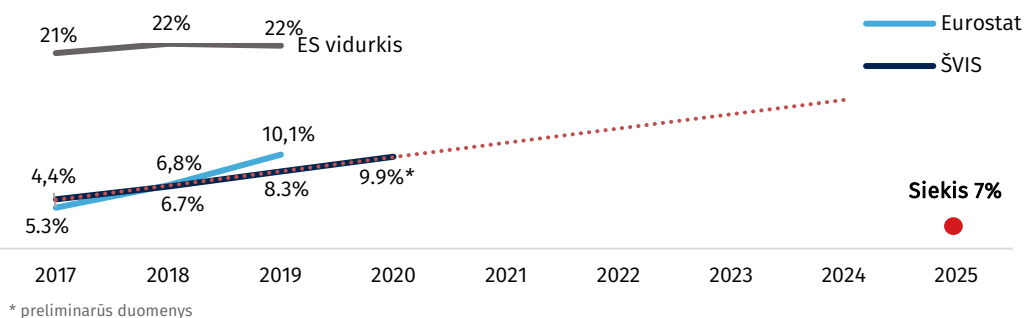
27 pav. Bendras ir užsienio doktorantų skaičius Lietuvoje

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS duomenis

96. Užsienio doktorantų dalis Lietuvoje didėjo ir 2019 m. pagal Eurostatą siekė 10,1 proc. Kaimyninėse Baltijos šalyse šis rodiklis buvo didesnis (Estijoje – 21,5 proc., Latvijoje – 10,6 proc.), o ES vidurkis – 22 proc. (28 pav.).

28 pav. Užsienio doktorantų Lietuvoje ir ES dalis

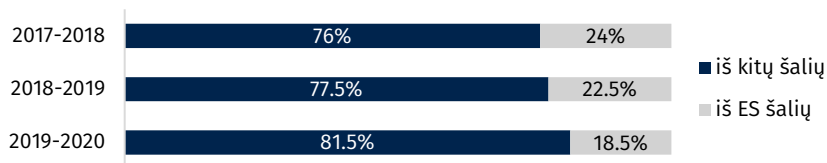
* preliminarūs duomenys

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS ir Eurostato duomenis

97. Nepaisant to, kad ES vidurkis dukart didesnis nei Lietuvoje, Nacionaliniame pažangos plane¹³⁰ numatyta siekti, kad užsienio piliečių dalis tarp visų doktorantūros studentų 2025 m. sudarytų 7 proc., 2030 m. – 15 proc. Po šešerių metų planuojama reikšmė jau buvo pasiekta ir viršyta 2019 m. Daugiausia doktorantų į Lietuvą atvyksta ne iš ES šalių (29 pav.). Dažniausiai – iš Indijos, Ukrainos, Baltarusijos, Kinijos ir kitų šalių.

¹³⁰ Patvirtintas Vyriausybės 2020-09-09 nutarimu Nr. 998.

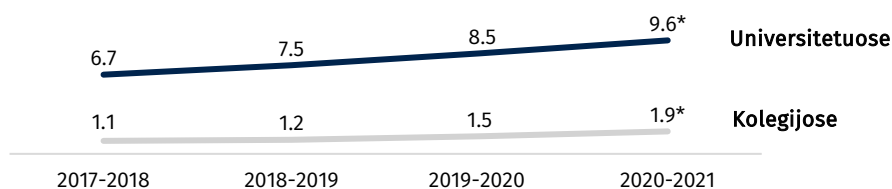
29 pav. Užsienio doktorantų pasiskirstymas tarp ES ir kitų šalių, proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS duomenis

98. Doktorantūros nepatrauklios – tai atskleidė Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos atlikto tyrimo¹³¹ rezultatai. Beveik pusė doktorantų nesiūlytų jaunam žmogui rinktis mokslininko profesijos. 80 proc. doktorantų išreiškė nuomonę, kad šias studijas reikia tobulinti.
99. Užsienio studentų dalis Lietuvos AM audituojamu laikotarpiu didėjo tiek universitetuose, tiek kolegijose (30 pav.). Apie 90 proc. užsienio piliečių studijuoja universitetuose.

30 pav. Užsienio studentų universitetuose ir kolegijose dalis, proc.

* preliminarūs duomenys

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS duomenis

100. Užsienio piliečiams, norintiems studijuoti Lietuvoje, pakanka turėti dokumentą, patvirtinantį teisę į aukštąjį mokslą. Šių dokumentų pripažinimą atlieka SKVC ir 10 AM. Stojantiems į VNF vietas pažymių pervedimo tvarka neregamentuota ir tai atlieka pačios AM. SKVC, atlikdamas AM sprendimų dėl užsienio kvalifikacijų pripažinimo stebėseną, nustatė, kad Lietuvos ir užsienio studentų priėmimui taikomi skirtingi reikalavimai ir pateikė pastabų¹³² dėl netinkamų AM akademinio pripažinimo sprendimų (pavyzdys).

SKVC pavyzdžiai dėl netinkamų AM sprendimų

Į studijas priimti asmenys, neįgiję teisės į jas teikiančios kvalifikacijos:

- į lingvistikos bakalauro studijų programą asmenį priėmė pagrindinio išsilavinimo kvalifikacijos, įgytos 2015 metais Kazachstano Astanos 13-oje vid. mokykloje, pagrindu. Tokia kvalifikacija teikia teisę tęsti mokymąsi vidurinio ugdymo arba profesinio rengimo programoje, tačiau ne stoti į I pakopos ar vientisąsias studijas Lietuvoje.

Į studijas priimamai asmenys su itin žemais įvertinimais ir (ar) nesimokę dalykų įprastai reikalingų medicinos studijoms, kai analogiškais atvejais pretendentai iš Lietuvos su brandos atestatais ir tokiais žemais įvertinimais ar nesimokę atitinkamų dalykų, galimybių būti priimti neturėtų:

- į medicinos studijas priimtas asmuo, kvalifikacijos įgijęs Irane, kurio egzaminų vidurkis yra itin žemas: 11,9 balo iš 20 galimų, kai žemiausias patenkinamas įvertinimas yra 10;
- į medicinos studijas priimti bent keli asmenys, neišlaikę patenkinamu įvertinimu biologijos egzamino ar net nesimokę biologijos dalyko, nors universitetas nurodo, kad stojantieji turi būti sėkmingai išlaikę biologijos ir chemijos dalykus.

Sprendimai priimami neįsitikinus asmens pasirėngimu studijoms:

¹³¹ Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga. Trečiosios studijų pakopos (doktorantūros) studentų pasitenkinimo studijomis tyrimas. 2019 m.

¹³² SKVC parengta Lietuvos aukštųjų mokyklų 2019 m. priimtų akademinio pripažinimo sprendimų analizė.

- besąlygiškai pripažinta 10 Azerbaidžane įgytų vidurinio mokslo kvalifikacijų, nereikalauta pateikti išlaikytų nacionaliniu lygmeniu centralizuotai vykdomų egzaminų rezultatų;
- keturiais atvejais Rusijoje 2014–2019 m. įgytas vidurinis išsilavinimas pripažintas neturint visų reikalaujamų dokumentų, t. y. be valstybiniu lygmeniu organizuojamų valstybinių bendrųjų egzaminų rezultatų, kurie rodo asmens pasirengimą studijoms.

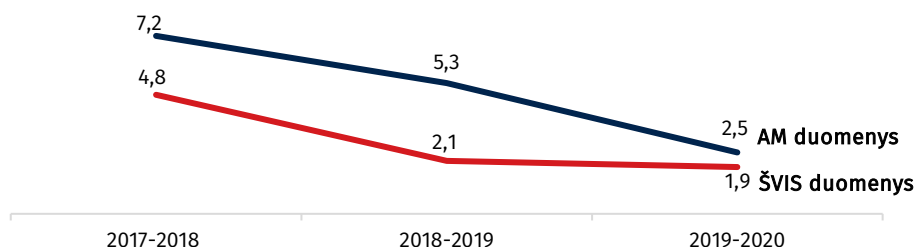
Taip priimami asmenys, nepasirengę tam tikros krypties studijoms ir (ar) neįgiję teisės į atitinkamas studijas savo šalyje. Akademinio pripažinimo teisės neturinčios AM yra pasitvirtinusios savo priėmimo taisykles ir pačios įvertina asmens gebėjimus.

101. Bendras užsieniečių absolventų, įsidarbinusių Lietuvoje skaičius 2017–2020 m. m. vidutiniškai tesiekė 6,97 proc. (ŠVIS). MOSTA tyrime¹³³ nurodoma, kad tik 7 proc. užsieniečių absolventų lieka dirbti šalyje po studijų, didžioji dalis studentų įstoja į Lietuvos universitetus dėl šalutinių motyvų – patekimo į Šengeno zoną ir ES darbo rinką. Pokalbių metu STRATA bei AM atstovai pabrėžė, kad siekiant, jog užsienio studentai ne tik įstotų, bet ir sėkmingai baigtų studijas, verta daugiau investuoti į paslaugas studentams ir daugiau dėmesio skirti potencialių studentų informavimui ir atrankai.

Ne visose pedagogų rengimo programose numatytas tarptautinio judumo langas

102. Lietuvos aukštojo mokslo politikos rekomendacijose¹³⁴ siūloma visose mokytojus rengiančiose studijų programose numatyti judumo langą. Įvertiname visų AM, rengiančių pedagogus, pedagogikos programas. Pagal AM pateiktus duomenis jose konkretaus laiko atlikti praktiką ar studijuoti užsienyje nenumatė penkios iš 15 pedagogus rengiančių AM: dvi (iš 6) kolegijos ir trys (iš 9) universitetai.
103. Peržiūrėjus septynis pedagoginių studijų programų aprašus, kurie buvo rengti po 2016 m. rekomendacijų dėl judumo lango, nustatėme, kad visuose įvardijamos tarptautiškumo galimybės studijuoti ar atlikti praktiką užsienyje, bet 4-iose jų neįvardijamos konkrečios studijų ar praktikų atlikimo vietos, terminai, laikas.
104. Skaičiavome, kokia dalis pedagogikos programų absolventų lankėsi užsienyje, kad atliktų dalį studijų ar praktikos. Pagal ŠVIS ir AM pateiktus duomenis, nors jie skirtingi (nes suvedami ne visi duomenys), būsimų pedagogų mobilumas nedidelis ir nedidėja (31 pav.).

31 pav. Tarptautinio mobilumo galimybe pasinaudojusių pedagoginių studijų programų absolventų dalis proc.

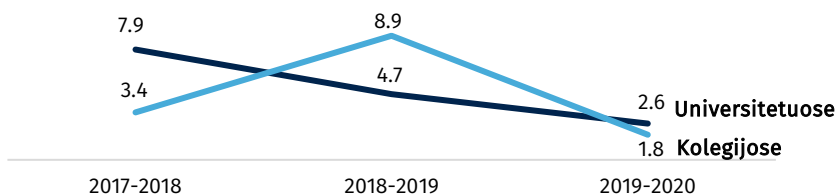
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS ir aukštųjų mokyklų duomenis

¹³³ MOSTA. Ar gebame pritraukti studijoms ir išlaikyti išsilavinimą įgijusius užsieniečius Lietuvoje? 2017.

¹³⁴ Lietuvos aukštojo mokslo politikos rekomendacijos. ŠMPF. 2016 m., 14–15 psl. 12 p.

105. AM duomenimis, 2017–2020 m. m. 15-oje AM, kurios vykdė pedagogikos programas, tarptautinio judumo galimybe vidutiniškai pasinaudojo 5 proc. pedagogikos absolventų: 4,4 proc. kolegijose ir 5 proc. universitetuose. 2019–2020 m. m. dėl COVID-19 pandemijos šis rodiklis sumažėjo tiek universitetuose, tiek kolegijose. Šių studijų programų absolventų mobilumas svyruoja nuo 0 iki 19 proc. universitetuose ir nuo 0 iki 12,5 proc. kolegijose (32 pav.).

32 pav. Pedagoginių studijų programų absolventų, studijavusių ar atlikusių praktiką užsienyje, dalis proc.

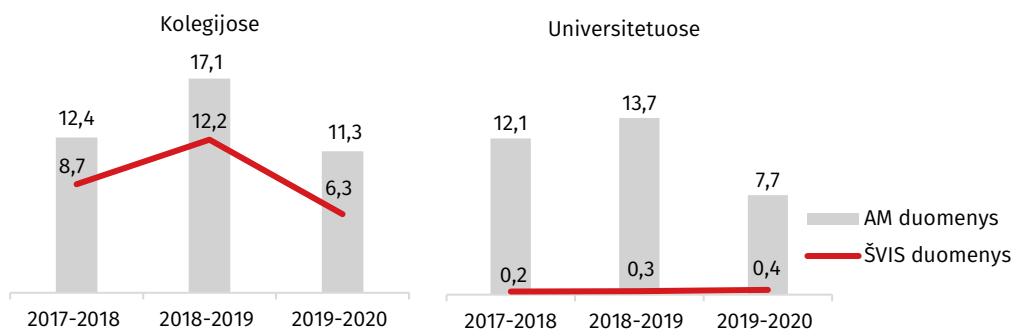
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal AM duomenis

106. Svarbus kokybiškas pedagogų rengimas, dėl to būtina gerinti jų pasirengimą: numatyti studijų programose tarptautinio judumo langą ir ieškoti būdų užtikrinti kuo didesnį pedagoginių studijų programų studentų mobilumą, kad švietimo ir ugdymo kryptį studentai galėtų susipažinti su būsimo profesijos geriausia tarptautine patirtimi, atlikti tarptautines pedagogines praktikas, užmegzti tarptautinių koleginių ryšių.

Nepakankamas dėstytojų mobilumas

107. Pagal AM duomenis, audituojamu laikotarpiu 22 (iš 23¹³⁵) AM dėstytojai sėmėsi patirties užsienyje: dėstyto vizitų 2017–2020 m. m. vidutiniškai vyko apie 13,6 proc. kolegijų ir apie 11,2 proc. universitetų dėstytojų¹³⁶. Informacija apie dėstytojų mobilumą Pedagogų registre gali būti netiksli – dėstyto vizitams pagal ŠVIS duomenis visose valstybinėse AM kasmet buvo išvykę apie 9,1 proc. kolegijų ir apie 0,3 proc. universitetų dėstytojų (33 pav.).

33 pav. Valstybinėse aukštosiose mokyklose dėstytojų, išvykusių į užsienį dėstyto vizitų, dalis (proc.)

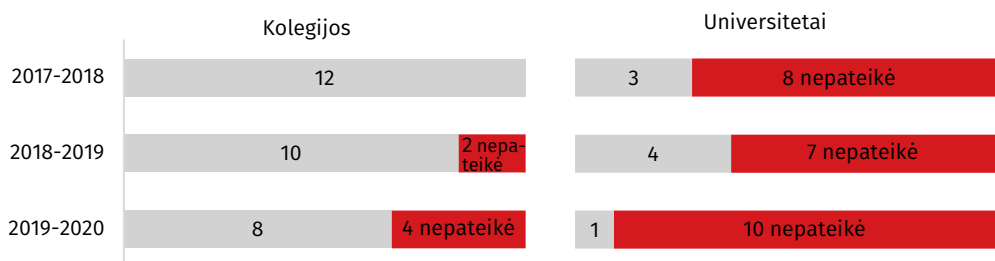
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS ir aukštųjų mokyklų duomenis

¹³⁵ Vienos kolegijos dėstytojai nebuvo išvykę į užsienį 2019–2020 m. m., galbūt dėl 2020 m. pr. COVID-19 pandemijos.

¹³⁶ Rodiklis skaičiuotas pagal AM duomenis, bet Vilniaus universitetas duomenų apie bendrą dėstytojų skaičių nepateikė, dėl to šį skaičių ėmėme iš ŠVIS.

108. Nacionalinės švietimo agentūros ir ŠMSM atstovai nurodė, kad AM neatsakingai pildo Pedagogų registrą, nors prievolė¹³⁷ suvesti šiuos duomenis yra numatyta visoms AM. Pagal ŠVIS informaciją nustatėme, kad 12 iš 23 valstybinių ir 15 iš 17 veikusių nevalstybinių AM 2020 m. nepateikė registrui duomenų apie dėstytojų dėstymo vizitus. Lyginant valstybines AM, labiau informacijos linkę neteikti universitetai (34 pav.).

34 pav. Valstybinės kolegijos ir universitetai, pateikę ir nepateikę duomenų į Pedagogų registrą apie dėstymo vizitus

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠVIS duomenis

109. Valstybinės AM turėjo nusiskundimų dėl Pedagogų registro.

Valstybinių AM neigiamų nuomonių apie Pedagogų registrą pavyzdžiai

- nors yra patvirtinti Pedagogų registro pildymo vadovai, tačiau jie yra neinformatyvūs, daugelį klausimų tenka AM aiškinti savo jėgomis;
- kyla klausimų dėl kai kurių registrui nurodytų perduoti duomenų tikslingumo ir išsamumo;
- trūksta grįžtamojo ryšio apie pateiktus duomenis;
- neaišku, ar AM pateikti duomenys gali būti palyginami tarpusavyje.

110. Negalime pasitikėti Pedagogų registro duomenų išsamumu ir teisingumu, dėl to abejotinas rodiklį, kurie skaičiuojami remiantis jo duomenimis, teisingumas. ŠMSM, kaip Pedagogų registro valdytoja, nepasinaudoja savo teise ir neįgyvendina teisės aktuose numatytos pareigos reikalauti iš institucijų, kad registro duomenys, jų pakeitimai būtų įrašyti laiku ir teisingai.

Neužtikrinamas reikiamas užsienio kalba vykdomų programų dėstytojų kalbos mokėjimo lygis

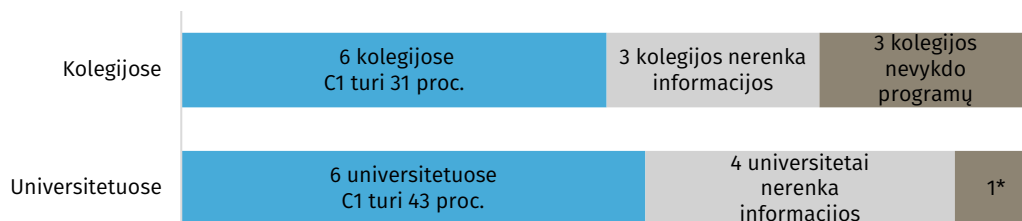
111. Lietuvos aukštojo mokslo politikos rekomendacijose¹³⁸ siūlyta nustatyti ne mažesnius kaip C1 užsienio kalbos, kuria vykdoma studijų programa, mokėjimo reikalavimus toje programoje dėstantiems dėstytojams. Pagal AM pateiktus duomenis 12-oje iš 22¹³⁹ AM apie 59 proc. dėstytojų, dėščių studijų programas užsienio kalba, neturėjo C1 kalbos mokėjimo lygio pažymėjimo, kitos AM tokios informacijos nerinko (35 pav.).

¹³⁷ Švietimo ir mokslo ministro 2009-10-19 įsakymu Nr. ISAK-2079 patvirtinti Pedagogų registro nuostatai, 8 ir 11 p.

¹³⁸ Lietuvos aukštojo mokslo politikos rekomendacijos. ŠMPF. 2016 m., 11 p.

¹³⁹ Vienas universitetas dėl veiklos specifikos kalbos lygio mokėjimą privalo vertinti pagal kitą tarptautinę vertinimo sistemą.

35 pav. AM informacija apie dėstytojų, dėstančių užsienio kalba, C1 kalbos mokėjimo pažymėjimų turėjimą

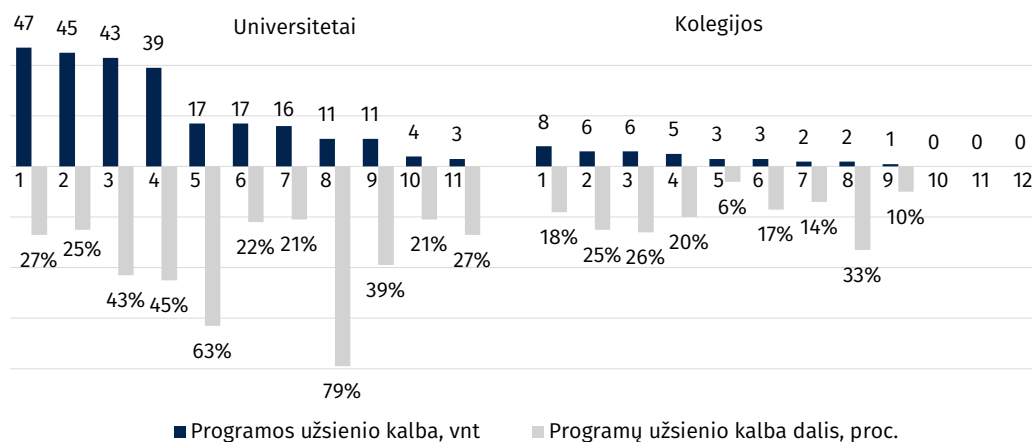

*vienas universitetas dėl veiklos specifikos kalbos lygio mokėjimą privalo vertinti pagal kitą tarptautinę vertinimo sistemą

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal AM duomenis

112. Užsienio kalba 2017–2020 m. m. vykdytų programų skaičius ir dalis nuo bendro vykdomų programų skaičiaus tiek kolegijose, tiek universitetuose beveik nekito. 2019–2020 m. m. kolegijos vykdė vidutiniškai po 3 (14 proc. nuo visų programų), o universitetai po 23 (32 proc.) programas užsienio kalba (36 pav.).

36 pav. Valstybinėse aukštosiose mokyklose 2019–2020 m. m. užsienio kalba dėstomos programos

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal AM duomenis

113. Siekiant didinti tarptautiškumą ir pritraukti daugiau užsienio studentų, svarbu užtikrinti patrauklų programų užsienio kalba pasirinkimą ir reikiamą dėstytojų kalbos mokėjimo lygį.

REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMO PLANAS

Laukiamas audito poveikis: Įgyvendinus rekomendacijas gerės studijų kokybės užtikrinimas: gerės studijų programų rengimas, studijų tarptautiškumas, aukštųjų mokyklų tarptautinis konkurencingumas, į aukštąsias mokyklas įstos geriau pasirengę studentai, įgytos kvalifikacijos bus patrauklesnės darbo rinkai.

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
1-asis pagrindinis rezultatas: Nėra nustatytų veiklos kokybės rodiklių, pagal kuriuos būtų galimybė palyginti aukštųjų mokyklų veiklos rezultatus. 8-ių įvertintų AM duomenimis, universitetai stebi nuo 16 iki 66, kolegijos – nuo 56 iki 92 veiklos rodiklių, tačiau jie nepalyginami dėl skirtingų matavimo vienetų, skaičiavimo metodikos. Nesant palyginamų kokybės matavimo rodiklių nėra galimybės patikimai įvertinti veiklos kokybę ir rezultatus, su kuriais būtų siejamas finansavimas, kaip siekiama XVIII Vyriausybės programoje. Nustatyti ir taikomi skirtingi minimalūs reikalavimai stojantiems: Pretenduojantys gauti valstybės finansavimą turi būti išlaikę tris valstybinius brandos egzaminus ir stojamasis konkursinis balas ne mažesnis nei nustatytas ministro. Norintiems studijuoti savo lėšomis pakanka tik vieno valstybinio brandos egzamino, o reikalavimas dėl mažiausio konkursinio balo nenustatytas, nors jį taikyti	Didelės svarbos 1. Siekiant paskatinti valstybines aukštąsias mokyklas gerinti studijų kokybę ir politikos formuotojams turėti tarp kolegijų ir tarp universitetų palyginamus duomenis, nustatyti veiklos kokybės rodiklius, su kuriais būtų siejamas mokyklų finansavimas pagal veiklos rezultatus.	Valstybinių aukštųjų mokyklų, atitinkančių nustatytus veiklos kokybės rodiklius ir gaunančių už tai papildomą finansavimą, dalis	0 proc.	70 proc.	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2026-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		1. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo pakeitimas, kuriame studijų finansavimas papildytas skatinimu už studijų veiklos pasiekimus.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2022-06-30
		2. Priėmus Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimus, poįstatyminių teisės aktu patvirtinti aukštųjų mokyklų veiklos kokybės rodikliai ir siektinos jų reikšmės, už kurių įgyvendinimą skiriamas papildomas skatinimas				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2022-12-31
		Studentų, priimtų į valstybės nefinansuojamas studijų vietas su mažesniais nei nustatyti minimalūs reikalavimai, dalis	4,2 proc.	0 proc.	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2025-12-31
	Didelės svarbos 2. Siekiant priimti tinkamai pasirengusius aukštojo mokslo studijoms asmenis, nepriklausomai nuo finansavimo pobūdžio: - stojantiems į pirmos pakopos ir vienosios studijų valstybės nefinansuojamas vietas nustatyti vienodus minimalius reikalavimus, ne mažesnius nei stojantiems į valstybės finansuojamas vietas	Patvirtintos asmenų, įgijusių vidurinį išsilavinimą užsienyje, ir stojančių į valstybės	Nepatvirtintos procedūros	Patvirtintos procedūros	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2025-12-31

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
skatinama. LAMA BPO duomenimis, 8 valstybinės kolegijos į valstybės nefinansuojamas vietas priėmė studijuoti asmenis su mažesniu konkursiniu balu. Tokių studentų dalis didėjo nuo 0,3 proc. 2017 m. iki 4,2 proc. 2020 m. Užsienio piliečiams pakanka turėti dokumentą, patvirtinantį teisę į aukštąjį mokslą, o mokomųjų dalykų įvertinimų pervedimą stojantiems į valstybės nefinansuojamas vietas atlieka pačios aukštosios mokyklos. Studijų kokybės vertinimo centras nurodo, kad mokyklos nesivadovauja rekomendacijomis dėl balų perskaičiavimo ir į studijas priima užsienio piliečius su itin žemais įvertinimais ir (ar) nesimokusius reikalingų dalykų. Laiku neatliekamas aukštųjų mokyklų išorinis vertinimas. Po vertinimo ekspertams pateikus rekomendacijas, niekam nebuvo pavesta rekomendacijų įgyvendinimo stebėseną, kuri bus atliekama tik kito išorinio vertinimo metu. Nuo 2020 m. Studijų kokybės vertinimo centras įpareigotas vykdyti rekomendacijų įgyvendinimo planų stebėseną, tačiau nenumatyta, kada stebėseną atliekama, mokykloms nenumatytas pažangos vertinimo pateikimas. Laiku neįvertinus aukštųjų mokyklų veiklos ir neįgyvendinus rekomendacijų, neužtikrinamas jų veiklos kokybės tobulinimas.	kolegijose ir universitetuose, ir užtikrinti jų laikymąsi; - nustatyti asmenų, įgijusių vidurinį išsilavinimą užsienyje, mokomųjų dalykų atitikmenų Lietuvos bendrojo ugdymo mokomiesiems dalykams nustatymo procedūras į valstybės nefinansuojamas vietas.	nefinansuojamas studijų vietas, mokomųjų dalykų atitikmenų nustatymo procedūros			Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2025-12-31
		Patikrintų aukštųjų mokyklų, kurios priimdamos užsienio piliečius į valstybės nefinansuojamas vietas laikėsi nustatytų priėmimo principų, dalis	-	100 proc.			
		Studentų, stojančių per LAMA BPO, dalis	83,3 proc.	99 proc.	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2024-12-31
		Priemonės**					Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jų terminas***
		1. Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimas, kuriuo suvienodinti minimalūs reikalavimai stojantiejiems į pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programas nepriklausomai nuo studijų finansavimo pobūdžio.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2022-06-30
		2. Sutarti su aukštosiomis mokyklomis ir įteisinti asmenų, įgijusių kvalifikaciją užsienyje, priėmimo principus į valstybės nefinansuojamas studijų vietas, atsižvelgiant į Studijų kokybės vertinimo centro parengtas dalykų atitikmenų nustatymo ir pažymių pervedimo taisykles.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2022-06-30
		3. Sukurti mechanizmą skatinantį aukštąsias mokyklas laikytis asmenų įgijusių kvalifikaciją užsienyje priėmimo principų vykdant asmenų iš užsienio priėmimą į valstybės nefinansuojamas studijų vietas.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2022-12-31
Vidutinės svarbos	3. Siekiant užtikrinti, kad aukštosios mokyklos pašalintų išorinio vertinimo metu nustatytus trūkumus ir tobulintų veiklą, numatyti atsiskaitymo terminus ir atsiskaitymą už	Nustatyti atsiskaitymo terminai, pasiektos pažangos vertinimas	Nenustatyti atsiskaitym o terminai, pasiektos pažangos vertinimas	Nustatyti atsiskaitymo terminai, pasiektos pažangos vertinimas	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021-12-31

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokyti, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
	pasiektą pažangą įgyvendinant išorės ekspertų teiktas rekomendacijas.	įvertintų aukštųjų mokyklų, atsiskaičiusių nustatytais terminais už pažangą įgyvendinant rekomendacijas, dalis	0 proc.	100 proc.	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2025-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		Patikslinti Studijų kokybės vertinimo centro parengtą Aukštųjų mokyklų ir užsienio valstybių aukštųjų mokyklų filialų išorinio vertinimo metodiką, detalizuojant aukštųjų mokyklų atsiskaitymo už pasiektą pažangą, įgyvendinant išorės ekspertų pateiktas rekomendacijas, procedūras, pavyzdinės pažangos ataskaitos formą bei pateikimo terminus.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Studijų kokybės vertinimo centras	2021-12-31.
		Nustatyti mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo galutinio sprendimo priėmimo kriterijai	Nenustatyti mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo galutinio sprendimo priėmimo kriterijai	Nustatyti mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo galutinio sprendimo priėmimo kriterijai	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2023-12-31
2-asis pagrindinis rezultatas: Doktorantūros teisė nesuteikta nė vienai iš 3 naujų doktorantūrų. 48 proc. vykdomų mokslo ir 75 proc. meno doktorantūrų bent 1 sritis ekspertų įvertinta kaip turinti trūkumų, 4 iš 25 doktorantūrų rekomenduota koreguoti pagal ekspertų pastabas. Nustatėme, kad ekspertų galutinių sprendimų priėmimo kriterijai neaiškūs: nedetalizuota, kokiais atvejais ją siūloma tęsti, koreguoti arba stabdyti. Mokslo doktorantūrų vertinimo išvados viešai neskelbiamos, o meno - skelbiamos. Doktorantūros yra tobulintinos, viešinant jų vertinimo rezultatus būtų sudarytos sąlygos pasirinkti tinkamiausią doktorantūros kryptį ar aukštąją mokyklą.	Vidutinės svarbos 4. Siekiant tobulinti mokslo ir meno doktorantūrų vertinimą, užtikrinti, kad: - būtų nustatyti galutinio mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo sprendimo priėmimo kriterijai; - viešai būtų skelbiamos mokslo doktorantūrų vertinamosios išvados.	Viešai skelbiamų mokslo doktorantūrų vertinamųjų išvadų dalis	0 proc.	100 proc.	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2023-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		Doktorantūrų vertinimo tvarkos papildytos vertinamųjų sričių rodiklių įverčiais (balais) ir jose nustatomos aiškiai apibrėžtos sprendimų priėmimo dėl doktorantūrų tolimesnio vykdymo, sustabdymo ar panaikinimo sąlygos.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2023-12-31

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokyti, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
						Lietuvos mokslo taryba	
		Įteisinti reikalavimą viešai skelbti mokslo doktorantūrų vertinimo išvadas.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos mokslo taryba	2023-12-31
		Viešai paskelbti mokslo doktorantūrų vertinimo išvadas.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos mokslo taryba	2023-12-31
3-iasis pagrindinis rezultatas:	Didelės svarbos	Studentų, dalį studijų studijuojančių užsienyje, dalis	2,74 proc.	10 proc.	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2025-12-31
Tarptautiškumas šalyje aptartas skirtinguose teisės aktuose, kuriuose planuojamas laikotarpis baigėsi 2020 m., o naujo tarptautiškumo plėtros strateginio dokumento ministerija nepatvirtino. Nesant tarptautiškumo plėtros tikslų, priemonių, rodiklių mokykloms, neaiškūs tarptautiškumo plėtros siekiai.	5. Siekiant didinti studijų tarptautiškumą patvirtinti tarptautiškumo strateginį dokumentą, apimančį tarptautiškumo plėtros tikslus, priemones, rodiklius, finansavimą, terminus.	Užsienio doktorantų dalis Lietuvoje	10,1 proc.	ES vidurkis (pagal Eurostatą)	Kasmet	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2025-12-31
		Užsieniečių, studijuojančių Lietuvos aukštosiose mokyklose, dalis, palyginti su bendru studijuojančių asmenų skaičiumi	7,2 proc.	9 proc.	Kasmet	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2025-12-31
		Švietimo plėtros programoje apibrėžtos tarptautiškumo skatinimo priemonės, rodikliai, finansavimas ir terminai	Nėra strateginio tarptautišku mo dokumento	Patvirtintos tarptautiškum o skatinimo priemonės, rodikliai, finansavimas, terminai	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021-12-31
Priemonės**						Subjektas, įgyvendinantis priemones	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
proc. dėstytojų, 6-iose kolegijose – 31 proc., 7 aukštosios mokyklos informacijos apie dėstytojų kalbų mokėjimo lygį neturi, o 3 programų užsienio kalba nevykdo. Nedidelis programų, dėstomų užsienio kalba pasirinkimas ir neužtikrinamas reikiamas dėstytojų kalbos mokėjimo lygis neleidžia pritraukti daugiau užsienio studentų ir didinti tarptautiškumą.		Švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymu patvirtinti aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo prioritetai.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021-12-31
		Švietimo mokslo ir sporto ministerijos rengiamuose strateginiuose dokumentuose (Švietimo plėtros programoje ir jos priemonių aprašuose) nustatyti tarptautiškumo skatinimo priemonės, rodiklius, finansavimą, įgyvendinimo terminus.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2021-12-31
1-asis pagrindinis rezultatas: Skirdama papildomą finansavimą už minimalaus stojamojo balo taikymą, ministerija nevertina užsienio piliečių balų, neatsižvelgia į aukštųjų mokyklų papildomai skirtus balus stojantiems į valstybės nefinansuojamas studijų vietas, naudojasi Švietimo valdymo informacinę sistemą, kurioje nėra visų reikalingų duomenų: Studentų registre valstybinės aukštosios mokyklos nepateikė iki 1 proc. įstojusiųjų balų, nevalstybinės – 11,3 proc. Neturint patikimų ir išsamių duomenų sprendimams priimti, papildomos lėšos gali būti skirtos nepagrįstai.	Vidutinės svarbos 6. Siekiant turėti patikimus duomenis pagrįstiems valdymo sprendimams priimti, tobulinti Švietimo valdymo informacinę sistemą, kad joje būtų teisingi ir aktualūs duomenys, susiję su aukštųjų mokyklų veikla.	Studentų, kurių stojamasis balas nurodytas Studentų registre, dalis	95,8 proc.	100 proc.	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2024-12-31
		Aukštųjų mokyklų, pateikusių visus reikiamus duomenis Pedagogų registre, dalis	32,5 proc.	100 proc.	Vertinant pokytį	Švietimo, mokslo ir sporto ministerija	2024-12-31
		Priemonės**				Subjektas, įgyvendinantis priemonės	Priemonių įgyvendinimo ir informavimo apie jį terminas***
		Patobulinti Švietimo valdymo informacinę sistemą peržiūrėjus Pedagogų ir Studentų registro teikiamų duomenų pagrįstumą ir jų panaudojimą vertinant mokslo ir studijų institucijas, , užtikrinant, kad aukštosios mokyklos šiuos duomenis teiktų į registrus.				Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Nacionalinė švietimo agentūra	2023-06-30
3-iasis pagrindinis rezultatas: Dėstytojų mobilumas pagal mokyklų duomenis siekia apie 13,6 proc. kolegijose ir apie 11,2 proc. universitetuose, pagal ŠVIS duomenis 9,1 proc. kolegijose ir apie 0,3 proc. universitetuose, nes Pedagogų registre nepateikti 12 (iš 23) valstybinių ir 15 (iš 17 veikusių)							

Pagrindinis audito rezultatas	Rekomendacija (pokytis, kurio siekiama)	Pokyčio vertinimo rodikliai ir jų reikšmės*			Pokyčio rodiklio matavimo data ir periodiškumas pagal poreikį**	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (pokyčio pasiekimo terminas)**
		rodiklis	pradinė reikšmė	siektina reikšmė			
nevalstybinių aukštųjų mokyklų duomenys apie dėstytojų mobilumą.							

* Detalus pokyčių rodiklių duomenys pateikti 3 priede „Pokyčių rodiklių duomenys“.

** Priemonės ir terminus joms įgyvendinti, pokyčiui pasiekti ir rodikliams pamatuoti pateikė Švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

*** Rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos metu gali būti tikslinamos arba keičiamos rekomendacijų įgyvendinimo plane nurodytos priemonės ar pokyčių vertinimo rodikliai Valstybinio audito rekomendacijų įgyvendinimo stebėsenos tvarkos aprašo nustatyta tvarka. Aktualus priemonių ir pokyčių vertinimo rodiklių sąrašas yra pateikiamas Valstybės kontrolės atviruose duomenyse adresu www.valstybeskontrole.lt.

Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie priemonių įgyvendinimą ir kai kurių rodiklių reikšmes plane nustatytais terminais:

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Studijų, mokslo ir technologijų departamento Studijų skyriaus vyr. specialistė Skirmantė Smalskytė, tel. (8 5) 219 1218.

Planavimo ir poveikio departamento planavimo patarėja

Rasa Kudžmienė

Veiklos audito 1-ojo departamento vyriausioji valstybinė auditorė-audito grupės vadovė

Kristina Česaitienė

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Ar užtikrinama studijų kokybė
aukštosiose mokyklose“
1 priedas

Santrumpos ir sąvokos

ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

AM – aukštoji mokykla

SA – Studentų atstovybės

VF – valstybės finansuojamos (studijų vietos)

VNF – valstybės nefinansuojamos (studijų vietos)

SKVC – Studijų kokybės vertinimo centras

STRATA – Valstybės strateginės analizės centras

ŠMPF – Švietimo mainų paramos fondas

LSS – Lietuvos studentų sąjunga

NŠA – Nacionalinė švietimo agentūra

LAMA BPO – Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacija bendrajam priėmimui organizuoti

ESG – Europos aukštojo mokslo erdvės kokybės užtikrinimo nuostatos ir gairės (angl. *Standards and guidelines for quality assurance in the European higher education area*), patvirtintos Ministrų konferencijoje Jerevane 2015 m. gegužės 14–15 d.

Universitetai:

VDU – Vytauto Didžiojo universitetas

KTU – Kauno technologijos universitetas

LSU – Lietuvos sporto universitetas

LSMU – Lietuvos sveikatos mokslų universitetas

KU – Klaipėdos universitetas

ŠU – Šiaulių universitetas

VG TU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas

VDA – Vilniaus dailės akademija

LMTA – Lietuvos muzikos ir teatro akademija

MRU – Mykolo Romerio universitetas

VU – Vilniaus universitetas

LKA – Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija

Kolegijos:

AK – Alytaus kolegija

KK – Kauno kolegija

KTK – Kauno technikos kolegija

KMAIK – Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija

KVK – Klaipėdos valstybinė kolegija

LAJM – Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla

MK – Marijampolės kolegija

PK – Panevėžio kolegija

ŠVK – Šiaulių valstybinė kolegija

UK – Utenos kolegija

VK – Vilniaus kolegija

VTDK – Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija

Audito apimtis ir metodai

Audito apimtis

Audito tikslas – įvertinti, ar užtikrinama studijų kokybė aukštesiose mokyklose.

Pagrindiniai audito klausimai:

- ar sukurtos tinkamos AM vidaus kokybės užtikrinimo sistemos;
- ar sudarytos pakankamos prielaidos studijų programų kokybei užtikrinti;
- ar skiriama pakankamai dėmesio studentų nuomonei dėl studijų kokybės;
- ar užtikrinamas nuolatinis dėstytojų didaktinių kompetencijų tobulinimas;
- ar užtikrinama tarptautiškumo plėtra.

Audituojami subjektai:

- Švietimo mokslo ir sporto ministerija;
- Visos 23 šiuo metu veikiančios valstybinės AM.

Audituojamas laikotarpis – 2017–2019 m. Audito įrodymams buvo naudojami 2020-ųjų, 2021-ųjų ir ankstesnių metų duomenys.

Audito apribojimai – nevalstybinėse AM audito procedūros nebuvo atliekamos, tačiau informacija apie jas iš viešai prieinamų šaltinių buvo naudojama palyginimams su valstybinėmis AM.

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus¹⁴⁰ ir tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus¹⁴¹.

Audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
1. Studijų kokybės užtikrinimo priemonės būtina tobulinti	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: Mokslo ir studijų įstatymą, ESG nuostatas ir gaires, LRV programą, MOSTA 2018 m. tyrimą „Kaip išorinis vertinimas integruojamas į vidinę kokybės užtikrinimo sistemą?“, AM išorinį vertinimą reglamentuojančius teisės aktus, AM išorinio vertinimo planą, AM išorinio vertinimo išvadą, su AM išoriniu vertinimu susijusius ŠMSM ir SKVC direktoriaus įsakymus, AM vadovybės įsakymus, AM tarybų posėdžių protokolus, AM veiksmų planus išorinio vertinimo rekomendacijoms įgyvendinti <u>Duomenų analizė</u>	Įvertinti, ar AM vidaus kokybės politika atitinka ESG ir ar užtikrinamas išorės vertinimo metu teiktų rekomendacijų įgyvendinimas

¹⁴⁰ Valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl Valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

¹⁴¹ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito standartas“, prieiga per internetą: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/post/15649/>.

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	Analizavome AM pateiktus atsakymus į klausimynus, informaciją AM interneto svetainėse, AM kokybės užtikrinimo politikas, AM išorinio vertinimo išvadas <u>Apklausa</u> Visų 23 valstybinių AM apklausa (el. paštu pateikti klausimynai) <u>Pokalbis su:</u> ŠMSM, SKVC, AM atstovais.	
	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: ESG nuostatas ir gaires, Mokslo ir studijų įstatymą, ŠMSM įsakymus, SKVC parengtą Lietuvos aukštųjų mokyklų 2019 m. priimtų akademinio pripažinimo sprendimų analizę <u>Duomenų analizė</u> Analizavome studentų registro duomenis, LAMA BPO duomenis, NŠA pateiktus duomenis, AM pateiktus atsakymus į klausimynus, ŠMSM, SKVC, LAMA BPO, NŠA atstovų paaiškinimus <u>Apklausa</u> Visų 23 valstybinių AM apklausa (el. paštu pateikti klausimynai) <u>Pokalbiai su:</u> ŠMSM, SKVC, LAMA BPO, NŠA atstovais, valstybinių AM atstovais	Įvertinti, ar visos AM stojantiems į I pakopos ir vientisąsias studijas taiko ŠMSM nustatytą mažiausią konkursinį balą
2. Reikia stiprinti studijų programų rengimo ir vykdymo procesus	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: ESG nuostatas ir gaires, Ketinamų vykdyti studijų programų vertinimo metodikas, AM dokumentus (pasitarimų protokolus, įsakymus, kt.) <u>Apklausa</u> Visų 23 valstybinių AM apklausa (el. paštu pateikti klausimynai) <u>Duomenų analizė</u> Analizavome AM ir SA pateiktą informaciją, SKVC vertinimo išvadas, LSS informaciją	Įvertinti, ar į visų programų rengimą įtraukiami socialiniai partneriai
	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: ESG nuostatas ir gaires, AM studijų programų vertinimo išvadas, AM vidinius teisės aktus (protokolus, įsakymus ir kt.). <u>Duomenų analizė</u> Analizavome AM pateiktus atsakymus į klausimyną, LSS ir SA pateiktą informaciją, AM išorinio vertinimo išvadas, informaciją AM ir SKVC internetinėse svetainėse. <u>Apklausa</u> - Visų 23 valstybinių AM apklausa (el. paštu pateikti klausimynai) - Studentų atstovybių apklausa (apklaustos visų 23 valstybinių AM SA; atsakymus pateikė 19 SA) <u>Pokalbiai su</u> LSS, SKVC, AM atstovais	Įvertinti, ar netrūksta dėmesio studentų nuomonei dėl studijų kokybės gerinimo
	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: Mokslo ir studijų įstatymą, ESG nuostatas ir gaires, Valstybinę švietimo 2013–2022 m. strategiją, Bolonijos proceso įgyvendinimo ataskaitą, Studijų išorinio vertinimo ir akreditavimo tvarkos aprašus, Doktorantūrų vertinimo tvarkų aprašus, LSS tyrimą „Studijas baigiančiųjų studentų pasitenkinimas studijomis“, Lietuvos medicinos studentų asociacijos 2019 m. tyrimą „Medicinos studijų kokybės vertinimas“, Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos 2019 m. tyrimą „Trečiosios studijų pakopos (doktorantūros) studentų pasitenkinimas studijomis“, SKVC metinės veiklos ataskaitas, SKVC temines analizes, ŠMSM metinius veiklos planus, ŠMSM įsakymus dėl programų akreditacijos, Studijų kryptų išorinio	Įvertinti, ar parengiamos kokybiškos programos

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	vertinimo 2020–2025 m. planą, AM studijų programų vertinimo išvadas. <u>Duomenų analizė</u> Analizavome ketinamų ir vykdomų studijų programų vertinimo išvadas, doktorantūrų vertinimų išvadas ir su jais susijusius dokumentus (posėdžių protokolus, raštus, įsakymus), Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registro duomenis, SKVC duomenų bazės duomenis apie studijų programų vertinimus, STRATA ir NŠA pateiktus duomenis apie programų akreditaciją, ŠMSM pateiktus duomenis apie programų akreditacijos rodiklį, SKVC, LMT ir AM internetinėse svetainėse pateiktą informaciją, AM ir SA pateiktus atsakymus į klausimyną, anoniminės studentų apklausos duomenis, rezidentų apklausos duomenis. <u>Pokalbis su:</u> SKVC, LMT, ŠMSM, STRATA, LSS ir rezidentų atstovais <u>Apklausa</u> • Visų 23 valstybinių AM apklausa (el. paštu pateikti klausimynai) • Bandomoji internetinė rezidentų apklausa (laikotarpis 2021-01-13–2021-03-10. Apklausoje dalyvavo ir klausimyną užpildė 324 gydytojai rezidentai iš 1 888, t. y. 17 proc. visų rezidentų) • Bandomoji internetinė (anoniminė) studentų apklausa (laikotarpis 2021-01-13–2021-03-10. Apklausoje dalyvavo ir klausimyną užpildė 851 studentas. Nustačius toleruotą 5 proc. paklaidą, reprezentatyvi imtis – 383 studentai) • Studentų atstovybių apklausa (apklaustos visų 23 valstybinių AM SA; atsakymus pateikė 19 SA).	
	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: ESG nuostatas ir gaires, Mokslo ir studijų įstatymą, LRV programą, ŠMSM įsakymus, AM dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo planus. <u>Duomenų analizė</u> Analizavome ŠMSM, AM pateiktą informaciją (AM dėstytojų kvalifikacijos tobulinimo planus ir kt. įrodančius dokumentus), SA pateiktus atsakymus į klausimynus, studentų apklausos duomenis. <u>Pokalbis su:</u> ŠMSM, AM atstovais <u>Apklausa</u> • Visų 23 valstybinių AM apklausa (el. paštu pateikti klausimynai) • Bandomoji internetinė (anoniminė) studentų apklausa (laikotarpis 2021-01-13–2021-03-10. Apklausoje dalyvavo ir klausimyną užpildė 851 studentas. Nustačius toleruotą 5 proc. paklaidą, reprezentatyvi imtis – 383 studentai) • Studentų atstovybių apklausa (apklaustos visų 23 valstybinių AM SA; atsakymus pateikė 19 SA)	Įvertinti, ar užtikrinamas nuolatinis dėstytojų didaktinių kompetencijų tobulinimas
3. Nepakankama studijų tarptautiškumo plėtra	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: Nacionalinius tarptautiškumo plėtros dokumentus; Bolonijos proceso įgyvendinimo ataskaitą, LRV programą, ŠMSM įsakymus, AM vidinius teisės aktus (strategijos, trimečiai veiklos planai) <u>Duomenų analizė</u> Analizavome AM pateiktus atsakymus į klausimynus, AM planavimo dokumentus (strategijas, trimečius veiklos planus), ŠMSM pateiktą informaciją. <u>Apklausa</u> Visų 23 valstybinių AM apklausa (el. paštu pateikti klausimynai) <u>Pokalbis su:</u> ŠMSM ir AM atstovais	Įvertinti, ar yra vieninga aukštojo mokslo tarptautiškumo plėtros strategija

Audito ataskaitos skyrius / poskyris	Taikyti duomenų rinkimo ir vertinimo metodai	Tikslas
	<u>Dokumentų peržiūra</u> Nagrinėjome: Mokslo ir studijų įstatymą, ESG gaires ir nuostatas, Valstybinę švietimo 2013–2022 metų strategiją, 2014–2020 m. Nacionalinės pažangos programą, 2021–2030 m. Nacionalinį pažangos planą, LRV programą, Lietuvos aukštojo mokslo politikos rekomendacijas, 2017 m. MOSTA tyrimą „Ar gebame pritraukti studijoms ir išlaikyti išsilavinimą įgijusius užsieniečius Lietuvoje?“, Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos atliktą tyrimą 2019 m. „Trečiosios studijų pakopos (doktorantūros) studentų pasitenkinimas studijomis“, 2019 m. STRATA tyrimą „Užsieniečiai absolventai 2014–2019 m.“, Bolonijos proceso įgyvendinimo ataskaitą, ŠMSM, SKVC įsakymus <u>Duomenų analizė</u> Analizavome AM pateiktus atsakymus į klausimynus, ŠMSM, NŠA (ŠVIS, Studentų registro), ŠMPF, AIKOS registro, Pedagogų registro, Lietuvos statistikos departamento, Eurostato duomenis. Nagrinėjome pedagogų rengimo programų aprašus. <u>Apklausa</u> Visų 23 valstybinių AM apklausa (el. paštu pateikti klausimynai) <u>Pokalbis su</u> ŠMSM, STRATA, ŠMPF, NŠA, LSD ir AM atstovais	Įvertinti, ar AM plėtoja tarptautiškumą

Valstybinio audito ataskaitos
„Ar užtikrinama studijų kokybė
aukštosiose mokyklose“
3 priedas

Pokyčių rodiklių duomenys

Rodiklis	Valstybinių aukštųjų mokyklų, atitinkančių nustatytus veiklos kokybės rodiklius ir gaunančių už tai papildomą finansavimą, dalis	Studentų, priimtų į valstybės nefinansuojamas studijų vietas su mažesniais nei nustatyti minimalūs reikalavimai, dalis	Patvirtintos asmenų, įgijusių vidurinį išsilavinimą užsienyje, ir stojančių į valstybės nefinansuojamas studijų vietas, mokomųjų dalykų atitikmenų nustatymo procedūros	Patikrintų aukštųjų mokyklų, kurios priimdamos užsienio piliečius į valstybės nefinansuojamas vietas laikėsi nustatytų priėmimo principų, dalis	Studentų, stojančių per LAMA BPO, dalis
Matavimo vienetas	Proc.	Proc.		Proc.	Proc.
Pradinė reikšmė	0	4,2	Nepatvirtintos	iki šiol nebuvo vertinta	83,3
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2021 m.	2020 m.	2021 m.	2021 m.	2020 m.
Siektina reikšmė	70	0	Patvirtintos procedūros	100	99
Tolerancijos ribos	Gera	≥65	≤0,5	Patvirtintos procedūros	≥90
	Vidutiniškai	56–64	0,6–1,9	Nedetalios procedūros	79–89
	Blogai	≤55	≥2	Nepatvirtintos procedūros	≤78
Siektinos reikšmės fiksavimo data	2026-12-31	2025-12-31	2025-12-31	2025-12-31	2024-12-31
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	ŠMSM	ŠMSM (ŠVIS)	Teisės aktai	ŠMSM (SKVC atliekami patikrinimai)	ŠMSM (LAMA BPO)
Duomenų pateikimo periodiškumas	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį
Detalus skaičiavimo aprašymas	Vertinsime pagal ŠMSM pateiktą informaciją	X=a/b*100; a – studentų, kurių stojamasis balas mažesnis už nustatytąjį, skaičius; b – priimtų studentų skaičius	Teisės aktų analizė	X=a/b*100; a – patikrintų aukštųjų mokyklų, kurios laikėsi procedūrų (visų atrinktų ir patikrintų studentų atvejais), skaičius; b – patikrintų aukštųjų mokyklų skaičius	X=a/b*100; a – studentų, priimtų per LAMA BPO, skaičius; b – priimtų studentų skaičius

Rodiklis	Nustatyti atsiskaitymo terminai, pasiektos pažangos vertinimas	Įvertintų aukštųjų mokyklų, atsiskaičiusių nustatytais terminais už pažangą įgyvendinant rekomendacijas, dalis	Nustatyti mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo galutinio sprendimo priėmimo kriterijai	Viešai skelbiamų mokslo doktorantūrų vertinamųjų išvadų dalis	
Matavimo vienetas	Proc.		Proc.		
Pradinė reikšmė	Nenustatyti terminai ir pažangos vertinimas	0	Nenustatyti mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo galutinio sprendimo priėmimo kriterijai	0	
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2021 m.	2020 m.	2020 m.	2020 m.	
Siektina reikšmė	Nustatyti terminai ir pažangos vertinimas	100	Nustatyti doktorantūrų vertinimo galutinio sprendimo priėmimo kriterijai	100	
Tolerancijos ribos	Gera	Nustatyti terminai ir pažangos vertinimas	≥95	Nustatyti mokslo ir meno doktorantūrų vertinimo galutinio sprendimo priėmimo kriterijai	≥95
	Vidutiniškai	Iš dalies nustatyti	86–94	Iš dalies nustatyti	86–94
	Blogai	Nenustatyti terminai ir pažangos vertinimas	≤85	Nenustatyti doktorantūrų vertinimo galutinio sprendimo priėmimo kriterijai	≤85
Siektinos reikšmės fiksavimo data	2021-12-31	2025-12-31	2023-12-31	2023-12-31	
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	Teisės aktai	ŠMSM (SKVC)	Teisės aktai	LMT / AM internetinės svetainės	
Duomenų pateikimo periodiškumas	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	
Detalus skaičiavimo aprašymas	Teisės aktų analizė	X=a/b*100; a – mokyklų, laiku pateikusių ataskaitas, skaičius; b – įvertintų mokyklų skaičius	Teisės aktų analizė	X=a/b*100; a – paskelbtų doktorantūrų vertinimo išvadų skaičius; b – išvadų skaičius bendras	

Rodiklis	Studentų, dalį studijų studijuojančių užsienyje, dalis	Užsienio doktorantų dalis Lietuvoje	Užsieniečių, studijuojančių Lietuvos aukštosiose mokyklose, dalis, palyginti su bendru studijuojančių asmenų skaičiumi	Švietimo plėtros programoje apibrėžtos tarptautiškumo skatinimo priemonės, rodikliai, finansavimas ir terminai	Studentų, kurių stojamasis balas nurodytas Studentų registre, dalis	Aukštųjų mokyklų, pateikusių visus reikiamus duomenis Pedagogų registre, dalis
Matavimo vienetas	Proc.	Proc.	Proc.		Proc.	Proc.
Pradinė reikšmė	2,74	10,1	7,2	Dokumentas nepatvirtintas	95,8	32,5
Pradinės reikšmės fiksavimo data	2019 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2020 m.	2020 m.

Rodiklis	Studentų, dalį studijų studijuojančių užsienyje, dalis	Užsienio doktorantų dalis Lietuvoje	Užsieniečių, studijuojančių Lietuvos aukštosiose mokyklose, dalis, palyginti su bendru studijuojančių asmenų skaičiumi	Švietimo plėtros programoje apibrėžtos tarptautiškumo skatinimo priemonės, rodikliai, finansavimas ir terminai	Studentų, kurių stojamasis balas nurodytas Studentų registre, dalis	Aukštųjų mokyklų, pateikusių visus reikiamus duomenis Pedagogų registre, dalis	
Siektina reikšmė	10	ES vidurkis	9	Patvirtintoje Švietimo plėtros programoje ir (ar) priemonių aprašuose apibrėžtos tarptautiškumo priemonės, rodikliai, finansavimas ir terminai	100	100	
Tolerancijos ribos	Gera	≥9	≤ 2 p. p. nei ES vidurkis	≥8,5	Patvirtintoje Švietimo plėtros programoje apibrėžtos tarptautiškumo priemonės, rodikliai, finansavimas ir terminai	≥99	≥95
	Vidutiniškai	7-8,9	2-4 p. p. mažiau nei ES vidurkis	8–8,4	Programoje apibrėžta dalis elementų	97–98	81–94
	Blogai	≤6,9	≤ 4 p. p. nei ES vidurkis	≤7,9	Dokumentas nepatvirtintas	≤96	≤80
Siektinos reikšmės fiksavimo data	2025-12-31	2025-12-31	2025-12-31	2021-12-31	2024-12-31	2024-12-31	
Duomenų šaltinis rodikliui skaičiuoti	ŠMSM (ŠVIS)	Eurostatas	ŠMSM (ŠVIS)	Teisės aktai	ŠMSM (ŠVIS)	ŠMSM (ŠVIS)	
Duomenų pateikimo periodiškumas	Vertinant pokytį	Kasmet	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	Vertinant pokytį	
Detalus skaičiavimo aprašymas	ŠVIS skaičiuojamas rodiklis	Eurostato rodiklis	$X=a/b\cdot100$; a – užsienio studentų skaičius; b- studentų skaičius	Teisės aktų analizė	ŠVIS skaičiuojamas rodiklis	ŠVIS skaičiuojamas rodiklis	

Valstybinio audito ataskaitos
„Ar užtikrinama studijų kokybė
aukštosiose mokyklose“
4 priedas

Valstybinių aukštųjų mokyklų finansavimas ir studentų skaičius

Eil. Nr.	Aukštoji mokykla	Valstybės biudžeto lėšos, tūkst. Eur (2020 m.)	Studentų skaičius, tūkst. (2019–2020 m. m.)
UNIVERSITETAI			
1.	Vilniaus universitetas	79 450,4	19,8
2.	Vytauto Didžiojo universitetas	27 231,9	9,7
3.	Vilniaus Gedimino technikos universitetas	29 567,6	9,0
4.	Kauno technologijos universitetas	36 522,8	8,4
5.	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	29 111,6	7,9
6.	Mykolo Romerio universitetas	6 818,8	6,3
7.	Klaipėdos universitetas	7 084,3	2,7
8.	Vilniaus dailės akademija	8 915,5	1,5
9.	Lietuvos sporto universitetas	3 710,2	1,5
10.	Šiaulių universitetas	3 017,3	1,4
11.	Lietuvos muzikos ir teatro akademija	8 745,0	1,0
12.	Lietuvos karo akademija	3 161,1	0,4
KOLEGIJOS			
1.	Vilniaus kolegija	12 864,5	6,6
2.	Kauno kolegija	11 135,8	5,9
3.	Klaipėdos valstybinė kolegija	3 530,8	2,3
4.	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	4 038,0	2,0
5.	Šiaulių valstybinė kolegija	2 243,2	1,5
6.	Utenos kolegija	1 212,2	1,5
7.	Kauno technikos kolegija	3 001,2	1,4
8.	Panevėžio kolegija	1 462,9	1,4
9.	Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija	1 556,1	0,8
10.	Lietuvos aukštoji jūreivystės mokykla	1 596,0	0,8
11.	Alytaus kolegija	1 057,1	0,6
12.	Marijampolės kolegija	833,0	0,5

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ŠMSM, ŠVIS, LKA duomenis

Gydytojų rezidentų apklausos rezultatai, 2021 m.

Atlikomeinę bandomąją gydytojų rezidentų apklausą internetu. Apklausoje dalyvavo 324 gydytojai rezidentai, t. y. 17 proc. visų Lietuvoje studijuojančių rezidentų.

Beveik pusė (47 proc.) rezidentų nurodė, jog universitetai nevykdo reguliarių gydytojų rezidentų apklausų (1 pav.).

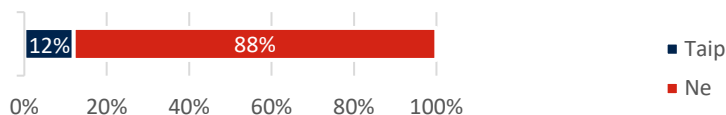
1 pav. Ar universiteto administracija reguliariai vykdo gydytojų rezidentų apklausas?

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021 m. rezidentų apklausos rezultatus

Iš respondentų, nurodžiusių, kad apklausos vykdomos, didžioji dalis (88 proc.) teigia, jog grįžtamoji informacija neteikiama (2 pav.).

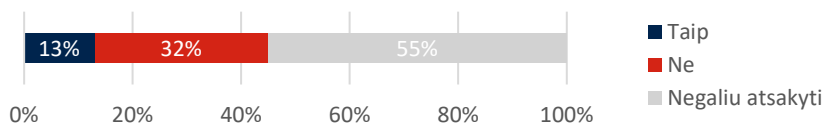
2 pav. Ar po rezidentų apklausų gaunate grįžtamąją informaciją?

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021 m. rezidentų apklausos rezultatus

Kad vykdomos apklausos padeda (padėjo) identifikuoti rezidentūros studijų kokybės problemines sritis mano nedidelė rezidentų dalis – 13 proc., pusė respondentų (55 proc.) į klausimą atsakyti negalėjo (3 pav.).

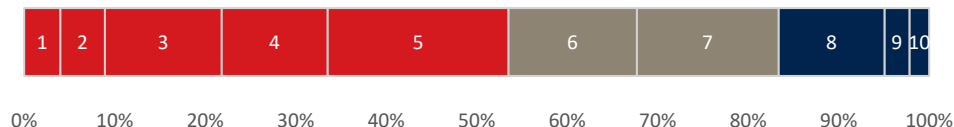
3 pav. Ar vykdomos rezidentų apklausos padeda (padėjo) identifikuoti rezidentūros studijų kokybės problemines sritis?

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021 m. rezidentų apklausos rezultatus

Profesinei kvalifikacijai reikiamų praktinių įgūdžių įgijimo užtikrinimą „gerai“, „labai gerai“, „puikiai“ (7–10 balų) įvertino tik trečdalis (32 proc.) respondentų (4 pav.).

4 pav. 10-ies balų skalėje įvertinkite, kaip rezidentūroje yra užtikrinamas visų profesinei kvalifikacijai reikiamų praktinių įgūdžių įgijimas

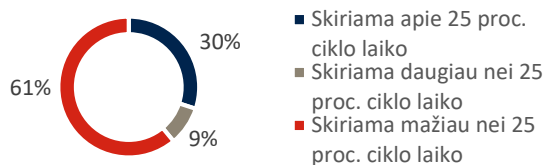
Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021 m. rezidentų apklausos rezultatus

Rezidentų komentarų apie profesinei kvalifikacijai reikiamų praktinių įgūdžių įgijimo užtikrinimą pavyzdžiai:

- Praktinių įgūdžių nemokoma. Aš studijuojau chirurginėje srityje, operacinėje buvau 8 kartus per 5 mėnesius, o mano darbas tais atvejais buvo valyti kraują. O apie naudojimąsi instrumentais pati domiuosi, skaitau, žiūriu filmukus, nes rezidentūroje tam nėra paskirto laiko. Reikia ateiti jau mokant. Praktinių įgūdžių įgijimo kontrolės nėra. Gydytojai nėra motyvuoti mokyti įgūdžių. Kiekvieno rezidento problema kaip tuos įgūdžius gaus.
- Kadangi nėra jokios rezidentūros struktūros (ji egzistuoja tik rezidentūros reglamente, bet praktiškai nėra vykdoma), tai praktinių įgūdžių išmokymas yra grynai sėkmės ir SIMPATIJŲ reikalas.
- Apie praktinių įgūdžių lavinimą galvoja vienetai gydytojų, dirbančių su rezidentais.
- Praktinių įgūdžių įgijimas nėra užtikrintas. Nueita lengviausiu keliu ir praktiniai įgūdžiai, kuriuos mes norėtume ir turėtume įgyti yra tiesiog įrašyti mūsų elektroninėje rezidento knygelėje kaip ciklo užduotys. Tačiau atėjus į ciklą (tretinio lygio ligoninėje) paaiškėja, kad dažnai net nėra galimybės tas užduotis įgyvendinti ir rezidentai priversti apsimesti, kad tas užduotis sėkmingai įvykdė ciklo metu.
- Dalyje ciklų praktinių įgūdžių nesame mokami, dažnai juos mokomės iš kitų kolegų rezidentų, rezidentūros koordinatoriai neskiria laiko praktinių įgūdžių formavimui.
- Vyksta savarankiškas darbas ir praktinius įgūdžius pagal galimybes bando užsitikrinti pats rezidentas. Svarbu atlikti darbus kaip atvykus į darbą, o ne mokymo procesas, jis paliekamas kaip savaime kažkoku būdu vykstantis dalykas ir dažnai neatitinka programos.
- Pagrindinė iniciatyva praktinių įgūdžių įgavimui kyla iš manęs pačios, o renkantis kur ir kada juos galima išmokyti, neretai tenka susidurti su administracinėmis kliūtims tam nesant reglamentavimo arba net praktinės galimybės (praktiškai daug kas iš įgūdžių net nėra atliekama arba nėra vadovų, kurie būtų motyvuoti tau perduoti žinias).

Kad teorinei rezidentūros ciklo daliai skiriama apie 25 proc. ciklo laiko, nurodė 30 proc. respondentų (5 pav.).

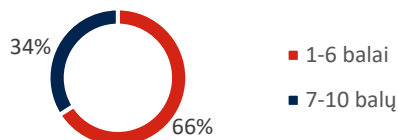
5 pav. Ar rezidentūros ciklą metu užtikrinamas teorinės rezidentūros programos dalies vykdymas?

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021 m. rezidentų apklausos rezultatus

Paskirtų rezidentūros vadovų vadovavimo atitikimą rezidentų lūkesčiams „gerai“, „labai gerai“, „puikiai“ (7–10 balų) įvertino trečdalis (34 proc.) respondentų (6 pav.). Kad vadovavimas rezidentūrai lūkesčių neatitiko (1–2 balais) nurodė penktadalis (20 proc.) respondentų.

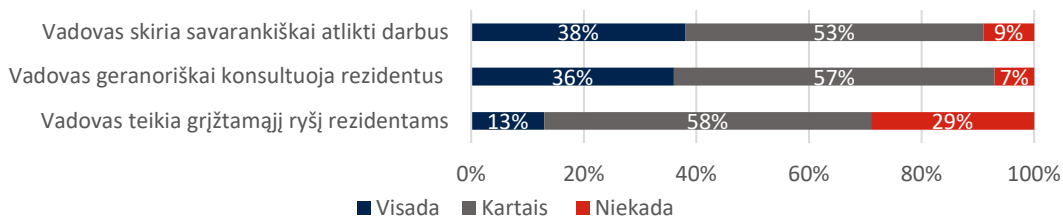
6 pav. 10-ies balų skalėje įvertinkite, kaip Jūsų lūkesčius atitiko rezidentūros vadovų vadovavimas Jums

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021 m. rezidentų apklausos rezultatus

Kiek daugiau nei pusė (53–58 proc.) respondentų nurodė, kad vadovai tik kartais darbus skiria atlikti savarankiškai, geranoriškai konsultuoja ir teikia grįžtamąjį ryšį rezidentams (7 pav.).

7 pav. Kaip dažnai (visada, kartais, niekada) rezidentūros vadovai ciklą metu: skiria savarankiškai atlikti darbus, geranoriškai konsultuoja rezidentus teikiant sveikatos priežiūros paslaugas, rezidentams teikia grįžtamąjį ryšį?

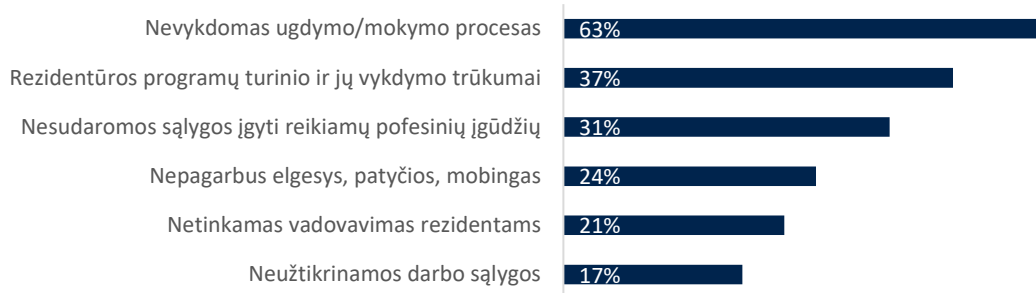

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021 m. rezidentų apklausos rezultatus

Respondentų komentarų apie rezidentų vadovus pavyzdžiai

- Dažniausiai apskritai nėra ciklo vadovo, kuris rūpintųsi rezidentų studijomis, ypač atliekant ne specialybės ciklus.
- Elgesys dažniau formalus, vadovai stokoja lyderystės, elgiasi pasyviai agresyviai.
- Deja, bet labai trūksta kasdieninių ar bent jau pusmetinių asmeninių pokalbių su rezidentūros vadovu apie savo ir rezidentūros vadovo iškeliamus tikslus, jų pasiekimą, tobulėjimą, aptarimą, kur dar reikėtų daugiau patobulėti. Grįžtamojo ryšio absoliučiai nėra.
- Rezidentūros vadovai skirtinguose cikluose labai skiriasi. Vienuose – jie puikūs ir visada pasiruošę padėti ir bendradarbiauti. Kituose – rezidentai vadovus mato kartą per ciklą ar nemato visai, nes vadovas nepasiekiamas, su juo komunikuojama minimaliai per slaugytojas ar administratores.
- Rezidentūros vadovas labiau yra fiktyvi pareiga, nei realiai einamos pareigos.
- **Rezidentūros vadovas nepriima rezidentų pastabų dėl darbo organizavimo, mokymosi proceso problemų.**
- Dažnai elektroninėje rezidentų knygelėje nurodytų vadovų per rezidentūros ciklą net nesutikdavau, taip pat neturėdavau jų seminarų. Skyriuose dažniausiai dirbdavau ir „rūpestį“ gaudavau iš gydytojų, kurie nesusieti su universitetu, o mane „kuruodavo“, iš geranoriškumo.

Žemiau pateiktos kitos rezidentų įvardytos problemos, su kuriomis susiduriama rezidentūroje. Įvardytos problemos sugrupuotos pagal tematiką.

8 pav. Kitos rezidentų įvardintos problemos, su kuriomis susiduriama rezidentūros metu

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal 2021 m. rezidentų apklausos rezultatus

Rezidentų įvardintų problemų pavyzdžiai

NEPAGARBUS ELGESYS, MENKINIMAS, MOBINGAS:

- Pagarbos trūkumas, žeminimas, moralinis smurtas.
- Mobingas, patyčios, daug rėkimų staugimų. Aš pats buvau ant palūžimo ribos, daug kartų galvojau mesti rezidentūrą. Rezidentūros metu pradėjau rūkyti, kad tvarkytis su stresu.
- Nepagarba rezidentams, jų užgauliojimai, seksizmas.
- Sėkmė rezidentūroje grindžiama ne dialogu ir tarpusavio pagarba, bet nuolankumu ir paklusnumu. Pastabų išsakymas užrakinant suaugusius žmones kabinete, siekis bauginti, konstruktyvios kritikos stokojimas, pasyvios patyčios ir menkinimas yra jau nebetoleruotina šių laikų kontekste, deja, bet tai yra gaju.
- Vyresnių gydytojų senovinis požiūris į rezidentą kaip į tarną, kurį reikia išauklėti patyčiomis, gąsdinimais, nuvarginti psichologiškai ir išnaudoti virškrūviu.

MOKYMO / UGDYMO PROCESO PROBLEMOS:

- Trūksta teorinės dalies ir mokymų. Daugelyje ciklų teorines žinias įgyjamos tik savarankiškai skaitant, nėra aptarimo, diskusijos. Norisi daugiau praktikinių mokymų.
- Nuoseklaus mokymo proceso nėra. Mokytojų taip pat. Pasiseka, jei atsiranda geranoriškas gydytojas, kuris dar be savo darbo nori ir papasakoti ar pamokyti rezidentą, gaila, tačiau tai dažniau išimtis nei taisyklė.
- Daugeliu atveju tiesiog dirbam be mokymo proceso, per įskaitas užduoda klausimus, kurie darbo metu nebūna aptarti ir net skaitant literatūrą ne į visus gali atsakyti, nes nesi susidūręs klinikinėje praktikoje. Labiausiai norėtusi, kad praktika būtų kartu su mokymo procesu.
- Nevyksta beveik jokie rezidentų mokymai, gydytojai nėra suinteresuoti išmokyti. Chirurginiai įgūdžiai ir jų mokymas išvis nevyksta.
- Darbas ne su ligoniais, o su popieriais, rezidentai laikomi potencialiais konkurentais, todėl retai sulaukiama mokymo. Į mus dažnai žiūri kaip į naštą, nenori gaišti su mumis laiko aiškinant, pamokant.

REIKIAMŲ PROFESINIŲ ĮGŪDŽIŲ ĮGIJIMO UŽTIKRINIMO PROBLEMOS:

- Nėra užtikrinamas praktinių įgūdžių įgijimas – nevykdomi jokie praktiniai mokymai.
- Rezidentas dažnai užkraunamas tik popieriniu darbu, o praktinių įgūdžių tobulinimu turi užsiimti po darbo valandų, ne darbo metu.
- Chirurginiai įgūdžiai ir jų mokymas išvis nevyksta. Rezidentams kartais neleidžiama eiti į operacines. Todėl prabėgus 3 metams rezidentūros, chirurginė dalis yra neišmokta.
- Būsimos specialybės gydytojo normoje yra nurodytų kompetencijų, su kuriomis rezidentūros metu neteko susidurti, jų mokytis. Manau, kad rezidentūros metu būsiu įgijusi nepakankamai įgūdžių, kuriuos kaip specialistė turėčiau mokėti, būti įvaldžiusi, teks mokytis privačiai už asmenines lėšas.
- Tam tikros bazės yra nepritaikytos reikalingiems įgūdžiams įgauti, kaip pvz., pirminės grandies rezidentas gali praleisti ciklą III lygio ligoninėje, kur žinių, reikalingų pirminei grandžiai, negaus, bet ciklo atlikti kitoje bazėje galimybės nėra.

REZIDENTŲ VADOVŲ DARBO, VADOVAVIMO REZIDENTAMS PROBLEMOS:

- Nurodyti vadovai dažniausiai nedalyvauja jokiam mokymosi proceso etape. Didžiosios dalies ciklų vadovų neteko nei matyti nei girdėti ciklo metu.
- Rezidentas su bet kokiomis savo problemomis lieka vienas. Vadovams nerūpi, o jei kreipiesi į administraciją, patiri spaudimą visos likusios rezidentūros metu.
- Rezidentų vadovams, gydytojams, dirbantiems su rezidentais, trūksta žinių apie pakopines kompetencijas, apie mokymo metodus, mentorystę.
- Vadovai jaučiasi per daug saugūs ir neliečiami, neinvestuojama į jų ruošimą ir mokymą.
- Programų koordinatoriai ir vadovai nesidomi studijų kokybe, nekreipia dėmesio į mūsų keliamas problemas (neretai neatrašo, skambinant – pažada bėdas sutvarkyti, tačiau to nedaro). Nėra atsižvelgiama į mūsų poreikius, norus. Vadovai duoda daug pašalinių darbų, kurių reikia jų asmeniniams interesams, jie nesusiję su mūsų rezidentūra.
- Rezidentai mato nepotizmo, korupcijos pavyzdžių.

REZIDENTŪROS PROGRAMŲ TURINIO, JŲ VYKDYMO IR REZIDENTŪROS ORGANIZAVIMO PROBLEMOS:

- Nėra aiškių gairių, kaip turėtų būti ruošiamas rezidentas. Kaip kam atrodo, tas taip ir daro. Programos nelankstumas, neaiškūs tikslai, kuriuos turime pasiekti ciklų metu.
- Prasta programa, orientuota į tai, kur labiausiai trūksta darbo rankų, nei kad kur realiai reikia rezidentui būti ir išmokti dalykus. Ciklai neatitinka praktinės rezidentūros dalies laiko prasme.
- Rezidentūros programa ir jos užduotys yra senos – neatitinka šiuolaikinių standartų, mažai dėmesio skiriama naujoviškiems gydymo būdams.
- Rezidentūros programos mažai lanksčios, seniai koreguotos, mažai individualizuotos konkrečiai smulkiai rezidentūros programai, dėl to ne visada produktyvios (seniai peržiūrėti ciklai, jų aktualumas, reikalingumas, jų trukmė - dažnai užtektų trumpesnės trukmės, intensyvesnės programos).
- Nestandartizuotos programos: dėl standartizacijos trūkumo rezidentai įgyja skirtingas kompetencijas, skiriasi ciklų laikas, atsiranda galimybė piktnaudžiauti tokiomis spragomis: vieni rezidentai išnaudojami, kiti gali leisti išeiti ankščiau iš darbo, neatlikti paskirtų darbų, praleisti tam tikrus ciklus, užsibūti kituose cikluose per ilgai, taip neužleidžiant vietos kitiems kolegoms.
- Dalis ciklų labai trumpi, neįmanoma net iš dalies įgyti reikiamų žinių. Be to, yra ciklų, kurie metai iš metų yra, nors visiškai naudos nėra.

DARBO-POILSIO REŽIMO, TINKAMŲ DARBO SĄLYGŲ UŽTIKRINIMO PROBLEMOS

- Darbo laikas gali net dvigubai viršyti fiksuojamą oficialiuose tabeliuose.
- Nuolatos reikia dirbti viršvalandžius. Grafike viršvalandžius nurodyti atsisakoma, nes tuomet susidarys daug laisvadienių.
- Blogos darbo sąlygos - nėra pakankamai darbo vietų, nėra atskiros poilsio vietos. Darbas po budėjimų nedarbo metu.
- Gydymo įstaigų požiūris į rezidentą yra menkinantis – esame darbuotojai, kai tai patogiu (priversti dirbti per šventes, naktimis, savaitgaliais), tačiau studentai visais kitais atvejais (mokant skirtingu tarifu už tą patį darbą; neskiriant premijų; skiepijant dėl gripo tik jei lieka vakcinų; neleidžiant pasinaudoti darbuotojo nuolaidomis statant automobilį; neleidžiant naudotis darbuotojų poilsio erdvėmis budėjimų metu; neleidžiant tikrintis sveikatos tokiomis pat sąlygomis; neoficialiai reikalaujant pasilikti darbe po naktinių budėjimų ir pan.).
- Dažnai neužtenka darbo vietų – tenka dirbti su savo asmeniniu kompiuteriu ant sofos ar kokio kito kampo, nes tiesiog nėra paruošta darbo vieta rezidentui. Nepritaikytos poilsio vietos naktinio budėjimo metu, kai nėra ūmių pacientų.

PROBLEMOS DĖL COVID-19 PANDEMIJOS

- Dėl COVID-19 situacijos dingsta svarbūs ciklai, be kurių neįmanoma įgyti profesinės kvalifikacijos. Kalba apie ciklus, kurie tiesiogiai susiję su pasirinkta specialybe, ne antraeilius ciklus.
- Karantino metu rezidentūros kokybė labai nukentėjusi, reikėtų pailginti nors pusę metų.
- Problema, būtent susijusi su Covid-19 pandemija – tai praktikos trūkumas (čia labiau tam tikroms rezidentūroms sritims), teorinių žinių pakankamai gauname per nuotolinius mokymus, tačiau praktika ne ką mažiau svarbi, manau nemaža dalis rezidentų sutiktų dėl to prasitęsti ir rezidentūrą.

NAUDINGI • VERTINAMI • ATPAŽŪSTAMI

